

www.humak.fi

Opinnäytetyö

”Se oli niinku uus perheenjäsen”

Tapaustutkimus turvapaikanhakijan, nuoren ja hänen vanhempiensa kokemuksista kotimajoitusperheessä 2016 – 2019

Päivi Kotila

**Yhteisöpedagogi
(210 op)**

**Arvioitavaksi jättämisaika
(05/2019)**

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Päivi Kotila

Opinnäytetyön nimi: ”Se oli niinku uus perheenjäsen”. Tapaustutkimus turvapaikanhakijan, nuoren ja hänen vanhempiensa kokemuksista kotimajoitusperheessä 2016 - 2019

Sivumäärä: 75 ja 5 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Eevastiina Gjerstad

Työn tilaaja(t): Kotimajoitusverkosto, Sanna Valtonen

Suomi muuttui vuonna 2015, kun maahamme saapui 32 476 turvapaikanhakijaa. Samana vuonna perustettiin Kotimajoituksen tuki Refugees Welcome Finland ry. Yhdistyksen toiminta-alueeseen kuului Kotimajoitusverkosto, jonka tehtänä oli saattaa yhteen turvapaikanhakijoita ja kotimajoittajia.

Kotimajoitusverkoston tavoite oli saada mielipiteitä kotimajoitusperheeltä kotimajoittumisen sujumisesta ja tunnelmista siellä. Kotimajoitusverkoston mukaan nuorta ei ole aiemmin henkilökohtaisesti haastateltu. Turvapaikanhakijalle toteutui pitkä haastattelu, mikä oli hyvin harvinaista. Kotimajoitusverkoston toiminnan kehittämistä auttaa tieto perheen kokonaistilanteesta ja erityisesti nuoren ja turvapaikanhakijan tilanteesta perheessä. Tavoitteenani oli esimerkiksi ymmärtää, millaisena nuori koki tilanteen perheessä, kun hänen kotiinsa muutti vieras ihminen, joka puhui eri kieltä ja oli toisesta kulttuurista. Minkälaisia yhteiskunnallisia, sosiaalisia, tiedollisia ja terveydellisiä vaikutuksia oli turvapaikanhakijaan, kun hän sai asua kotimajoitusperheessä?

Laadullisessa tutkimuksessani tein henkilökohtaisia suullisia haastatteluja turvapaikanhakijalle, nuorelle ja hänen vanhemmilleen. Tavoitteet toteutuivat pitkissä keskusteluissa haastateltavien kertoessa suoraan mielipiteensä. Kaikki ovat kokeneet, että turvapaikanhakija on osa heidän perhettään ja heidän kotinsa on koti myös hänelle. He kokevat onnistuneensa tässä ja että arki on sujunut normaalisti. Myös turvapaikanhakija kokee näin. Nuorelle on luontevaa, että turvapaikanhakija muutti heille asumaan ja nuori kokee saaneensa uuden kaverin hänestä.

Kotimajoitusperheellä on ollut hyvät lähtökohdat majoittamiselle. Turvapaikanhakija on saanut merkittävää esikotouttamista yhteiskuntaamme. Kotimajoitusperheen tapa elää on ollut aktiivinen ja sosiaalinen, millä on myönteisiä vaikutuksia kaikkiin osapuoliin. Nuori on kokenut kavereidensa suhtautuvan turvapaikanhakijaan luonnollisesti. Vanhemmat ovat kokeneet lähipiirinsä hämmästelevän, minkä kokevat outona. Kotimajoitus on vaikuttanut turvapaikanhakijaan positiivisesti. Hän on oppinut paljon suomen kieltä, historiaamme liittyviä asioita ja vahvistunut fyysisesti. Muun muassa vapaaehtoistyön kautta hän on saanut kavereita. Pitkittänyt turvapaikanhakuprosessi on ollut raskasta kaikille.

Ehdotan kotimajoitusverkostolle, että he jatkossa kouluttaessaan paikallisverkoston vapaaehtoisia tuovat esiin nuoren osuutta kotimajoittajien elämässä. Yhteisöpedagogit saavat työni kautta paljon lisätietoa kotimajoittamisesta ja turvapaikanhakijoiden kotoutumisesta yhteiskuntaamme. Työssä käytetty tietoperusta sisältää niin suomalaista kuin kansainvälistäkin suomennettua tutkimusmateriaalia.

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

Author: Päivi Kotila

Title: "He became a new family member" A case study on how asylum seeker, a young person and his parents experienced hosting an asylum seeker in home accommodation during 2016 - 2019

Number of Pages: 75 and 5 attachment pages

Supervisor(s): Eevastiina Gjerstad

Subscriber(s): Home Accommodation Network, Sanna Valtonen

Finland changed in 2015 when 32476 persons applied for asylum. Refugees Welcome Finland association was founded the same year to address the need of settling these people. This association operates a network of volunteers who help families to host asylum seekers.

To improve their operations, the Home Accommodation Network wants to get feedback on how the family members and the asylum seekers see the life in the host family. This research tries to address that need by a case study covering the parents and emphasizing the experiences of both a teenage son and the asylum seeker. One goal is to learn how a teenager experiences and reacts to a situation where a stranger from a different culture speaking a foreign language moves into his home. Goal is also to learn what impact a homestay can have to a young asylum seeker.

This qualitative study is based on long thematic interviews with asylum seeker, a young person and his parents. Interviews were conducted so that the interviewed persons could freely express their opinions. Everybody felt that asylum seeker has become a family member and their home is also his home. They felt that the integration into the family has worked well and every day life has normalized. Asylum seeker shares this view. Family has a teenage son. He found it natural that asylum seeker moved into their home and feels that they are now friends.

The starting point for home accommodation in this case were good. The social integration of the asylum seeker was already ongoing. The family itself has active social lifestyle with positive impact to all family members. Son felt that his friends had reacted positively to the asylum seeker. His parents felt that their close circles were a bit surprised. Home accommodation has had positive impact to the asylum seeker. He has for example learned Finnish language and history. Physically he is now much stronger. He has gained new friends through voluntary activities. Prolonged process for receiving asylum has been stressful for the whole family.

The main results of this research will also be published as an article on Refugees Welcome Finland web site. Based on this research, I propose that education of new volunteers Refugees Welcome Finland association should emphasize the role of a young person already living in the family. For general audience, this research gives insight into home accommodation of asylum seekers and shows how they can be integrated into our society.

home accommodation, a young person, an asylum seeker, interview

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTETUTUS	10
2.1	Laadullinen tapaustutkimus teemahaastatteluineen	10
2.2	Tutkimuskysymykset	13
3	DYNAAMINEN EKOLOGINEN MALLI – ILMIÖ OPINNÄYTETYÖSSÄNI	14
4	OPINNÄYTETYÖNI TILAAJANA KOTIMAJOITUSVERKOSTO	17
4.1	Kotimajoittajana toimiminen	18
4.2	Turvapaikanhakijan osuus kotimajoituksessa	19
5	PERHE-JA RYHMÄDYNAMIIKKA	20
5.1	Sosiaalinen vuorovaikutus, suhteet ja taidot aikuisella	25
6	NUOREN ELÄMÄ KEHITYSVAIHEINEEN	27
6.1	Nuoren ajattelun kehitys	30
6.2	Nuoren kehittyminen sosiaalisesti	34
7	TURVAPAIKANHAKIJASTA UUSI JÄSEN YHTEISKUNTAAMME.....	36
7.1	Kielitaidon kehittyminen ja ylläpitäminen	38
7.2	Turvapaikanhakijan ammatillinen koulutus.....	40
8	TULOKSET HAASTATTELUISTA	41
8.1	Uudet kielet, kulttuurit ja ihmiset kohtaavat	48
8.2	Kavereiden, ystävien ja sukulaisten suhtautuminen	54
8.3	Meidän kotimme ja perheemme	56
8.4	Yhteiskunnalliset, sosiaaliset, tiedolliset ja terveydelliset vaikutukset	68
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	71
	LÄHTEET	76
	LIITE 1 KYSYMYKSET TURVAPAIKANHAKIJALLE	80
	LIITE 2 KYSYMYKSET NUORELLE JA VANHEMMILLE	82

1 JOHDANTO

Suomi muuttui monella tavalla vuonna 2015. Vuoden loppuun mennessä oli turvapaikkaa maastamme hakenut 32 476 ihmistä (Sisäministeriö 2019). He hakivat parempaa ja turvallisempaa elämää. 63% hakijoista oli irakilaisia. Hakijoita oli myös muun muassa Afganistanista, Syyriasta, Somalista ja Albaniasta. Vastaanottokeskuksia perustettiin vuoden loppuun mennessä yhteensä 140. Vuoden aikana perustettiin myös hättämajoitusyksiköitä ja keskuksia turvapaikkahakemuksensa peruneille sekä heille, jotka saivat kielteisen turvapaikkapäätöksen. Viranomaisten lisäksi tulijoita ottivat vastaan vapaaehtoiset ja järjestöt. (Juutilainen & Rautio 2016.)

Kotimajoituksen tuki Refugees Welcome Finland ry perustettiin vuonna 2015. Sen yhteydessä toimii valtakunnallinen Kotimajoitusverkosto, jonka tärkein tehtävä on saattaa yhteen turvapaikanhakija ja kotimajoittaja. (Kotimajoitusverkosto 2019.) Kotimajoitussopimus koskee turvapaikanhakijan muuttamista kotimajoitusperheeseen asumaan. Sen voi tehdä Kotimajoitusverkoston henkilökunnan, heillä toimivan paikallisryhmän vapaaehtoistyöntekijän tai vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän kanssa. Kotimajoitusverkosto kouluttaa vapaaehtoistyöntekijöitä tukemaan tätä toimintaa.

Opinnäytetyöni liittyy siis yleisempään yhteiskunnalliseen tilanteeseen niin kotimaassamme kuin kansainväliselläkin tasolla. Maassamme on turvapaikanhakijoita sekä vastaanottokeskuksissa että kotimajoituksissakin. Monilla eri sektoreilla, esimerkiksi järjestöissä, tehdään kotouttamistoimenpiteitä. Maassamme käydään jatkuvaa yhteiskunnallisista keskustelua niin mediassa kuin politiikassa maahanmuuttopolitiikasta ja suvaitsevaisuudesta verrattuna rasismiin. Opinnäytetyöni aihe on siis erittäin ajankohtainen.

Tietoperusta opinnäytetyölleni täydentää työn tärkeyttä tuomalla olennaisimmat asiat kokonaisuudesta luettavaksi. Opinnäytetyöni käsittelee yhteisöpedagogien koulutuksen opetussuunnitelman sisältöä sekä työkenttää monin eri tavoin. Opetussuunnitelmassamme on seuraavat kurssit, jotka vastaavat työni sisältöä: yhteisöpedagogi järjestö- ja nuorisotyön osaajana, monimuotoinen yhteiskunta, toimijuuden edistäminen, osallistava pedagogiikka, ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen sekä kansainvälisen ja monikulttuurisen toiminnan kehittäminen. (Humanistinen ammattikorkeakoulu.) Yhteisöpedagogien mahdollisia työkenttiä ovat kansainväliset tehtävät

ja järjestötyö. Myös nuortencodeissa ja nuorisotyössä yhteisöpedagogit kohtaavat monikulttuurisen taustan omaavia henkilöitä. Opinnäytetyöni sisältää aspektit niin nuorisotyöhön kuin kansalaistoiminnan eli esimerkiksi järjestöalan asioihin.

Opinnäytetyöni tukee Kotimajoitusverkoston toiminnan kehittämistä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa Kotimajoitusverkostolle tietoa, kuinka kotimajoitusperheessä asuvat kokevat elämäntilanteensa turvapaikanhakijan asuessa heillä. Tutkimusmenetelmä on laadullinen eli kvalitatiivinen ja pohjaa teemahaastatteluihin. Tein neljä erillistä henkilöhaastattelua kohteena yksi kotimajoitusperhe. Sosiaalipsykologinen viitekehys ryhmän sisäisestä ja ryhmien välisestä psykologiasta oli pohjana. Tätä kautta sain paljon tietoa juuri haastateltavien kokemuksista, jolloin haastattelujen kautta saadun tulososuuden syvyys oli hyvä. Haastattelin henkilökohtaisesti nuorta, hänen vanhempiaan ja turvapaikanhakijaa. Näin kokonaiskuva perhetilanteesta täydentyi erinomaisesti.

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimusote olisi antanut tuloksia eri perheiden tilanteista. Eri haastatteluista saadun informaation luokittelu olisi mahdollistanut tulosten vertailemisen ja tilastollisen analyysin. Samalla eri perheiden toisistaan riippumattomat kokemukset olisi yhdenmukaistettu ja perheenjäsenten oma ääni hävinnyt. Tämä ei ollut opinnäytetyöni tarkoitus eikä henkilökohtainen tapa työskennellä kehittämistyötä ajatellen. Koen, että laadullisen tutkimusotteen kautta sain laajemmin ja syvemmin tietoa kohdentuen yhteen kotimajoitusperheeseen. Tulokset haastatteluista täydentävät toisiaan. Haastattelukysymyksiä nuorelle ja hänen vanhemmilleen oli 60 eri alakohtineen ja 42 turvapaikanhakijalle. 18-vuotiaan nuoren haastattelun kestoksi tuli 1 tunti 55 minuuttia ja 28-vuotiaan turvapaikanhakijan 1 tunti 59 minuuttia.

Opinnäytetyöni fokuksen eli keskiön muodostivat nuoren ja turvapaikanhakijan mielipiteet, kokemukset, näkemykset ja toiveet. Tämä johtuu muun muassa siitä, että Kotimajoitusverkoston tiedon mukaan nuorta ei ole Suomessa koskaan aiemmin haastateltu henkilökohtaisesti kysymällä hänen elämästään kotimajoitusperheessä. Kyseessä on siis tärkeä tutkimuksellinen tekijä. Turvapaikanhakijataustainen kotoutuu yhteiskuntaamme paremmin, kun hänellä on kontakteja kantasuomalaisiin nuoriin. Turvapaikanhakijataustaisen vertaissuhteilla kantasuomalaisten nuorten kanssa on erittäin merkittävä vaikutus viihtyvyyden, kotoutumisen ja hyvinvoinnin kannalta (Kuikka 2019, 13). Nuoren ja turvapaikanhakijan ollessa fokuksessa esittelen tarkemmin sekä

tietoperustassa että haastattelujen tuloksissa dynaamisen ekologisen mallin kautta keskeisiä asioita. Tämä malli pohjaa ekologiseen systeemitteoriaan, jossa yksilön kehityksen nähdään tapahtuvan vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Tohtori Bronfenbrenner oli kehityspsykologian uranuurtaja tutkien ihmisten sosiaalistumisprosesseja. (Bronfenbrenner 2018, 221 – 280.)

Suomen nuorisolain (3 §, 1285/2016) mukaan sekä haastatteleman 18-vuotias nuori että 28-vuotias turvapaikanhakija ovat nuoria henkilöitä (Nuorisolaki 2016). Kehityspsykologian mukaan turvapaikanhakija elää varhaisaikuisuutta sen sisältäen ikävuodet 20/21 – 27/28. Varhaisaikuisuuden ja nuorisoian kesken on samankaltaisuuksia. Nämä vaiheet sisältävät yhdessä nuoruuden ikävaiheen. Varhaisaikuisuus sisältää piirteitä, joita voi käsitellä jopa lapsenomaisina. Nuorisoässä on piirteitä aikuismaisesta otteesta ja asenteesta elämään. Ristivetoa kehityksessä on aina, ja siirtymät ovat yksilöllisiä ja vähittäisiä. (Turunen 2005, 145.) Turvapaikanhakija eli haastatteluhetkellä kehityspsykologian mukaan selkeästi kuitenkin varhaisaikuisuuden vaihettaan.

Teemoina haastatteluissa olivat seuraavat aihepiirit. Ensimmäisenä teemana olivat haastateltavien mielipiteet ja kokemukset siitä, kun perheeseen muutti ihminen, joka ei puhunut suomea ja oli eri kulttuurista. Toisena teemana oli kavereiden, ystävien ja sukulaisten suhtautuminen kotimajoitusperheen elämään. Kolmas teema-alue sisältää heille muotoutuneen meidän perheemme ja kotimme elämän kehittymisen. Neljäs teema oli yhteiskunnalliset, sosiaaliset, tiedolliset ja terveydelliset vaikutukset. Nämä teema-alueet ovat suorassa yhteydessä opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiin, tietoperustan sisältöön ja tuloksiin haastatteluista.

Perheeseen kuuluvat vanhemmat, nuori, alle kouluikäiset lapset sekä turvapaikanhakija. Tilaajan toive oli ymmärtää kotimajoittajien näkökulmaa majoittamiseen. Tavoitteena oli saada mielipiteitä niin onnistumisista, epäonnistumisista kuin tunnelmistakin. Tätä kautta Kotimajoitusverkosto voi ymmärtää enemmän kokonaisuutta kotimajoitusperheessä, mikä voi vaikuttaa esimerkiksi heidän paikallisryhmissään vapaaehtoisille annettavaan koulutukseen. Selvitin, miten tilanne on vaikuttanut heidän keskinäisiin suhteisiinsa ja mitä he ovat kokeneet oppineensa ja opettaneensa. Myös suuri määrä nuoren ja turvapaikanhakijan henkilökohtaisia mielipiteitä ja kokemuksia ovat tilaajalle arvokasta tietoa. Sen kautta Kotimajoitusverkosto ymmärtää paremmin myös

muiden turvapaikanhakijoiden mahdollisia samankaltaisia tilanteita prosessissa vastaanottokeskuksesta kotimajoitusperheeseen ja elämästä siellä. Tulosten kautta ilmeni esimerkiksi vapaaehtoistyön merkittävä vaikutus turvapaikanhakijan integroitumiseen yhteiskuntaamme sekä sen vaikutus hänen hyvinvointiinsa ja sosiaalisiin kontakteihin. Samoin nuoren kokemukset ja mielipiteet ovat yhtä tärkeitä. Kotimajoitusverkosto ja paikallisryhmien vapaaehtoiset voivat paremmin ottaa huomioon perheen nuoren tilanteen, koska hän kuitenkin elää omaa kehitysvaihettaan, murrosikää.

Suurimmassa osassa artikkeleita, jotka olen lukenut, näkemyksensä kotimajoittamisesta ovat ilmaisseet kotimajoitusperheen vanhemmat. He ovat kertoneet omia tunteuksiaan ja miksi alkoivat kotimajoittajiksi sekä kuinka elämä sitten yhdessä sujui. Turvapaikanhakijoiden mielipiteitä laajemmassa määrin kotimajoituksista on hyvin vähän luettavissa, koska tällöin saatettaisiin tarvita usein tulkki. Kotimajoitusveroston mukaan Suomessa ei ole aiemmin haastateltu kotimajoitusperheen nuorta henkilökohtaisesti ja laajasti.

Tämän vuoksi päätin tehdä opinnäytetyöni siten, että tutkin tarkemmin yhden kotimajoitusperheen nuoren ja turvapaikanhakijan näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä tilanteesta, kun he asuvat yhdessä samassa kodissa. Kuinka he kokivat alkuajan, kun yhteistä kieltä ei vielä ollut ja he olivat vielä vieraita ihmisiä toisilleen? Kysyin, kuinka nuori koki, kun hän tuli toisesta maasta erilaisesta kulttuurista? Turvapaikanhakijalta kysyin, kuinka hän koki perheeseen muuttamisen verrattuna vastaanottokeskuksessa asumiselle. Hän puhui jo hyvin suomea siihen nähden, että maahamme tullessaan hän osasi vain arabiaa. Haastatteluhetkellä hän oli Suomessa ollut 3,5 vuotta ilman virallista henkilöllisyystodistusta.

Haastattelujen kautta sain muun muassa monenlaista tietoa, miten nämä nuori ja turvapaikanhakija kokivat toisensa, kuinka he kommunikoivat ja mitä kaikkea elämä samassa perheessä antoi heidän henkilökohtaiseen ja perheensä elämään. Erittäin mielenkiintoisia olivat näkemykset ja mielipiteet kotimajoittamisen vaikuttavuudesta niin perheenjäseniin kuin turvapaikanhakijaan. Vaikuttavuus on tulososuudessa eritelty sosiaalisiin, tiedollisiin, yhteiskunnallisiin ja terveydellisiin osa-alueisiin. Haastatteleamalla myös vanhemmat tilanne perheessä täydentyi kokonaisuudeksi. He näkivät asiat aikuisen perspektiivistä ja ymmärsivät, mitä turvapaikan hakuprosessi on. Heiltä sain

lisänäkemyksiä ja tietoa, kuinka he näkivät nuoren ja turvapaikanhakijan osuuden perheessä sekä tietoa muun muassa kotimajoittamisen sujumisesta sekä siitä, mitä elämäntilanne on antanut koko perheelle.

Haastattelemalla kaikki perheenjäsenet sain todella paljon tietoa, näkemyksiä, kokemuksia, kuvauksia ja mielipiteitä eri tilanteista ja asioista. Haastateltavat muistivat ja kokivat joitakin asioita tuolta 3,5 vuoden ajalta eri tavoin, jolloin tulososuus täydentyi monipuolisemmaksi. Opinnäytetyöni on juuri tuon laajan haastatteluosuuden sisällön vuoksi tärkeä siksi, että sitä kautta kaikki lukijat saavat paljon uutta tietoa, minkä pohjalta myös Kotimajoitusverkosto näkee yhä laajemmin kotimajoitustoiminnan merkittävän vaikutuksen niin turvapaikanhakijaan, nuoreen kuin kotimajoittajiinkin.

Opinnäytetyössäni henkilöiden oikeat nimet on vaihdettu keksityiksi anonyymiperiaatteen vuoksi. Haastatteleman Haidr-niminen turvapaikanhakija oli tehnyt kotimajoitussopimuksen yhdessä vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän ja tulevan kotimajoitusperheen Tuulikin kanssa. Haastattelujeni kautta sain tietää, että Haidr saapui Suomeen syyskuussa vuonna 2015. Hän asui kahdessa eri vastaanottokeskuksessa. Yhdessä huoneessa majoittui neljä turvapaikanhakijaa. Jälkimmäisessä vastaanottokeskuksessa hän sai kuulla, että turvapaikanhakijat saatetaan sijoittaa pohjoisemmaksi Suomeen.

Haidr tutustui vastaanottokeskuksessa Jaanaan, joka koordinoi vapaaehtoistyötä siellä. Jaana oli töissä kahvilassa, ja sitä kautta Haidr pääsi sinne vapaaehtoistyöhön. Haidr kertoi Jaanalle tilanteestaan. Siitä, että haluaisi asua Helsingissä, koska hänen ystävänsä olivat siellä ja muutto pohjoisemmaksi pelotti. Noin kuukauden päästä tästä Tuulikki, Jaanan kaveri, tuli tapaamaan Haidria ja pyysi tutustumaan hänen perheeseensä mahdollisena kotimajoitusperheenä.

Tuulikki ja Jaana toimivat yhdessä Turvapaikanhakijoiden tuki ry: ssä eli tunsivat toisensa sitä kautta. Myös Kotimajoitusverkoston Sanna Valtonen, yhdyshenkilöni, toimi kyseisessä yhdistyksessä. Keväällä 2016 Haidr muutti asumaan kotimajoitusperheeseen, jossa asuivat tuolloin vanhemmat, 16-vuotias nuori ja kaksi alle kouluikäistä lasta. Haastattelin erikseen nuorta ja vanhemmat sekä turvapaikanhakijan. Tutkimukseni tavoitteiden tärkein fokus oli nuorella ja turvapaikanhakijassa.

2 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTETUTUS

Aiemmin on käynyt jo ilmi, että eri kotimajoitusperheiden vanhempia on haastateltu, mutta perheen nuorta ei Kotimajoitusverkoston tiedon mukaan koskaan aiemmin laajempaan yksilöhaastatteluna. Niinpä tämä oli ainutkertainen tapaus, jolloin nuoren ääni pääsi kunnolla esiin. Turvapaikanhakijan haastattelu oli pitkä kestäen 1 tunnin 59 minuuttia. Sain siis sitä kautta monipuolisesti tietoa ja mielipiteitä myös häneltä ajatellen sitä, että suomen kielen hän oli oppinut 3,5 vuodessa. Haastattelukysymykset muodostin sitä ajatellen, että otin huomioon sekä vanhempien, nuoren että turvapaikanhakijan haastattelut sekä sen, että heidän perheeseensä kuuluu kaksi alle kouluikäistä lasta. Turvapaikanhakijalle tein lähes samat kysymykset eri teema-alueet sisältäen kuin edellä mainituille, mutta huomioiden hänen suomen kielen taitonsa, joten kysymyksiä oli vähemmän. Hänelle oli kuitenkin lisäkysymyksiä hänen taustaansa liittyen. Haastattelin jokaisen henkilön erikseen.

Tavoitteenani oli, että tilaajalle opinnäytetyön tulokset kertovat erityisesti nuoren ja turvapaikanhakijan kokemuksista kodissaan ja elämässään. Tuloksissa ilmeni heidän arvojaan, asenteitaan, kokemuksiaan, näkemyksiään, mielipiteitään ja toiveita. Tätä täydentää vanhempien näkemykset. Tilaaja sai uutta tietoa, minkä perusteella pystytään ottamaan huomioon erilaisia asioita turvapaikanhakijan sijoittamisessa kotimajoitukseen. Tulokset antavat tietoa erilaisista elämäntilanteista kotimajoitusperheessä ja kuinka pitkittänyt turvapaikanhakuprosessi vaikuttaa kaikkien elämään. Tilaajan, Kotimajoitusverkoston, toive oli saada yleistä tietoa kotimajoittumisen sujumisesta, onnistumisista ja epäonnistumisista sekä tunnelmista perheessä. Se toteutui. Opinnäytetyöni oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus teemahaastatteluineen.

2.1 Laadullinen tapaustutkimus teemahaastatteluineen

Kun tapauksiin on liittynyt varsinkin jotakin uutta, jännittävää ja erilaista ihmisiä ovat aina kiinnostaneet nämä. Puhuttaessa tapauksesta on kyse ihmisestä, yhteisöstä, ihmisjoukosta tai laajemmasta ilmiöstä. Tapaus on useimmiten tietyssä suhteessa muista erottuva. Se voi olla tyypillinen arkielämän tapaus, mutta myös kielteisesti tai myönteisesti poikkeava. Tutkimuksissa käytetään tapauksia. Eri tieteen tutkijoita ovat ne kiinnostaneet aina. Tiettyssä ympäristössä on kiinnostuksen kohteena ollut käytännön tapahtumat, jokin toimintaketju tai tietyn yksittäisen kohteen toiminta. Pystytään

tarkastelemaan myös tietyssä, kyseisessä, ympäristössä toimivien yksilöiden tai ihmisryhmien arkielämän eri ulottuvuuksia ja tapahtumia. Tärkeää on, että tapaustutkimus suuntautuu nykyhetkeen ja sen oikeaan tilanteeseen. Tutkija ei pysty keinotekoisesti organisoimaan kokeellista asetelmaa. Kvalitatiivisessa tapaustutkimuksessa huomio kiinnittyy enemmän itse prosessiin kuin produktioon. Se kohdistuu koko ympäristöön ja uuden oivaltamiseen. Peruslähtökohta tutkimukselle on yksilöiden taito tulkita inhimillisen elämän toimintaa sekä tehdä merkityksiä maailmasta, jossa he toimivat. Kokonaisvaltaista tapaustutkimus on ja järjestäytyntä kuvausta ilmiön laadusta. Tutkimus on elävää, konkreettista ja yksityiskohtaista todellisuuden lähikuvausta ja tulkin-taa. Juuri tässä tarkastellaan todellisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1996, 10 – 13.)

Hyvin olennainen asia tutkimusaineistoa koottaessa on, että tutkija ja tutkittavat ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Heidän roolinsa eivät ole toisistaan selvästi erotetta-vissa. Esineellistettyjä objekteja tutkittavat henkilöt eivät ole, vaan tuntevia, osallistu-via ja toimivia subjekteja. Keskeinen asia vuorovaikutuksessa on nimenomaan demo-kratia, koska kukin ihminen omistaa häntä koskevat tiedot. Hänellä on myös oikeus antaa tai olla antamatta niitä muille ihmisille. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1996, 10 - 14.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen erottaa haastattelun osalta kvalitatiivisesta siltä osin, että kvantitatiivinen haastattelu on ”survey-tutkimus” eli strukturoidut valintakysy-mykset esitetään satunnaisesti valitulle otokselle. Kvalitatiivisessa päinvastoin avoi-met kysymykset esitetään valituille yksilöille tai ryhmille. Kvantitatiivisessa tutkimuk-sessa litterointi on harvoin käytössä, kun taas kvalitatiivisessa sitä metodina käytetään sen ymmärtämiseen, kuinka tutkittavat puheensa organisoivat. Melkein kaikki kvali-tatiivinen eli laadullinen tutkimus on tapaustutkimusta (Metsämuuronen 2008, 15 – 18.)

Tapaustutkimuksen tekijä arvioi käytännössä työskentelysykliä aikana kaiken aikaa, mihin aineisto ei vastaa ja mihin vastaa sekä mistä saadaan puuttuvaa tietoa. Aineiston koetaan olevan riittävä, kun aineisto alkaa toistamaan itseään. Tavoitteena on, että pie-nestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia koostetaan yksityiskohtaisia ja in-tensiivisiä tietoja. Näin aineiston kerääminen ja tapauksen määrittely ovat läheisesti yhdessä. Tätä kautta käsitellään ja pohditaan aineistosta saadun tiedon kattavuutta

suhteessa selitettävään ja kuvattavaan tapaukseen. Luotettavuutta tarkasteltaessa tutkimuksessa on tapauksen valintakriteerien arvioimiseksi ja perustelut tutkimusaineistoon liittyen paljastettava tarkasti tutkimusraportissa. Kun tutkimuskohde ja juuri sitä käsittelevä tapaus on kuvattavissa ja selitettävissä kyselytutkimuksella, systeemiä koskevat havainnot voinevat riittää. (Vilkkä, Saarela & Eskola 2018, 195 - 197.)

Minun opinnäytetyössäni tutkimusmenetelmänä oli laadullinen eli kvalitatiivinen lähestymistapa teemahaastatteluina. Haastattelin kotimajoitusperheen vanhempia, nuorta ja turvapaikanhakijaa. Haastattelin jokaisen erikseen. Kysymykset olivat kotimajoitusperheen henkilöille samat, ja turvapaikanhakijalle muodostin ne ajatellen hänen suomen kielen taitoaan, mutta kuitenkin pyrkien löytämään vastauksia samoihin teemoihin kuin perheenkin kohdalla. Muodostin kysymykset huomioiden myös tilaajan, Kotimajoitusverkoston, toiveita eli mitä he halusivat saada tutkimuksen kautta selville. Äänitin haastattelutilanteet ja litteroin ne. Tätä kautta sain muodostettua tutkimuksen tulokset eri osioissa. Haastattelukysymykset ovat liitteissä luettavissa.

Suomessa teemahaastattelu on suosittu tapa kerätä laadullista materiaalia eli aineistoa. Ajatus tästä on yksikertainen. On tehokkainta kysyä suoraan haastateltavalta kysymyksiä, kun halutaan tietää, mitä hän ajattelee tietystä asiasta. Haastattelu on eräänlainen keskustelu. Siinä tutkija yrittää saada selville haastateltavilta hänen tutkimuksensa aihepiiriin sisältyvät asiat. Haastattelun erottaa kuitenkin keskustelusta tietyt erityispiirteet. Tutkijan aloitteesta toteutuu haastattelu, mutta keskustelu on spontaania. Haastattelu on tavoitteellinen tiedonkeruun tilanne, joka hyvin usein äänitetään. Tutkimushaastattelu on yläkäsite, ja teemahaastattelu ehkä sen yleisin muoto ainakin opinnäytetöissä. Teema-alueet on ennalta määritetty, ja näin muodostuvat teemahaastattelun aihepiirit. Kysymysten ei tarvitse olla tarkkaan muotoiltuja eli valmiina kysymyksinä. (Valli 2018, 27 – 30.) Opinnäytetyöni teema-alueet on esitelty johdannossa.

Haastattelulla on monia hyviä puolia. Siinä ihminen nähdään subjektina. Haastateltava voi tuoda esille häntä koskevia tekijöitä mahdollisimman vapaasti. Hän on tutkimuksessa merkityksiä luova ja aktiivinen roolissaan. Mahdollisesti tutkimuskohteena on tuntematon alue, jota on vähän kartoitettu. Näin saadaan uutta tietoa. Etukäteen on mahdotonta tietää, mitä haastateltava vastaa ja kertoo. Haastattelun kautta voidaan sisältö eli ”tulos” sijoittaa laajempaan kontekstiin. Haastattelututkimuksessa tiedetään jo etukäteen, että vastauksien kautta saadaan uusia näkökantoja monitahoisesti ja

myös moniin eri suuntiin viittaavia ja ulottuvia vastauksia. Haastattelun kautta on mahdollisuus selventää vastauksia. Tietoa voidaan syventää. Voidaan pyytää perusteluja haastateltavan mielipiteille. Lisäkysymyksiä voidaan käyttää, mikäli näin halutaan. Haastattelussa on mahdollisuus kysyä vaikeisiinkin aiheisiin liittyviä kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 30.)

2.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksilläni kautta hain tietoa tilaajatahoni Kotimajoitusverkoston tavoitteille opinnäytetyöni osalta. Kotimajoitusverkoston toiveena oli saada selville, kuinka kotimajoittaminen oli yleisesti sujunut. He toivoivat tietoa kotimajoitusperheen henkilöiden onnistumisten ja mahdollisten epäonnistumisten kokemuksista sekä myös tunnelmista perheessä. Tutkimuskysymykset painottuvat kuitenkin opinnäytetyöni fokukseen ollen nuoren ja turvapaikanhakijan mielipiteitä. Tämä johtuu siitä, että kotimajoitusperheen nuorta ei ole aiemmin Kotimajoitusverkoston mukaan haastateltu henkilökohtaisesti. Tutkitusti on todettu, että turvapaikanhakijataustainen kotoutuu paremmin yhteiskuntaamme, kun hänellä on kontakteja kantasuomalaisten kanssa. Tämän vuoksi toinen fokuskohte oli turvapaikanhakija. Turvapaikanhakijalle tehty pitkä haastattelu on hyvin harvinainen.

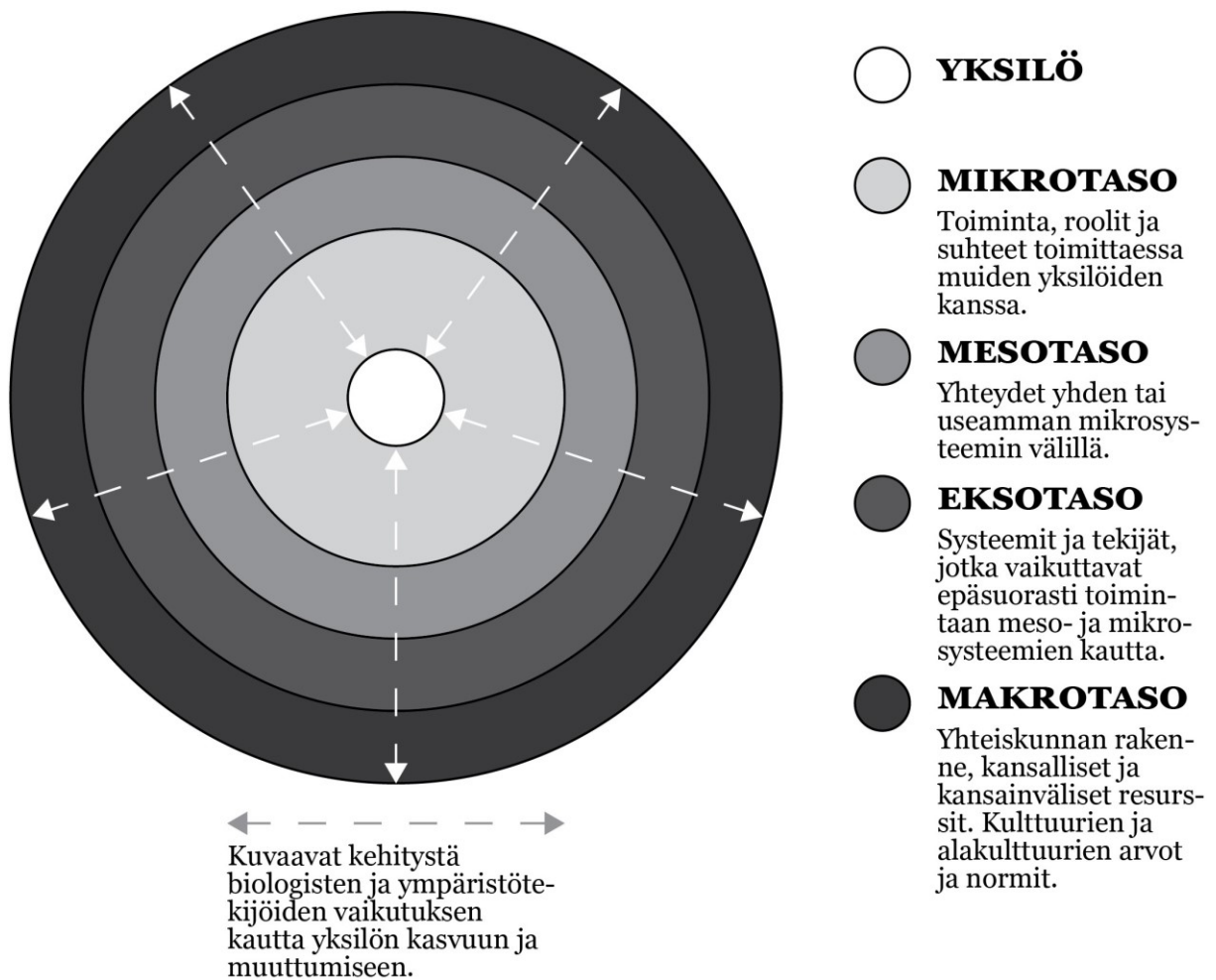
Tutkimuskysymykseni:

1. Millaisena kotimajoitusperheen nuori koki tilanteet, kun hänen kotiinsa muutti vieras ihminen, joka puhui eri kieltä ja on toisesta kulttuurista?
2. Miten nuori koki tilanteen perheessään vaikuttaneen hänen, sisaruksiensa ja vanhempien keskinäisiin väleihin?
3. Minkälaisiksi nuori ja vanhemmat kokivat kavereiden sekä sukulaisten suhtautumisen kotimajoitusperhetilanteeseen?
4. Minkälaisia yhteiskunnallisia, sosiaalisia, tiedollisia ja terveydellisiä vaikutuksia on ollut turvapaikanhakijaan, kun hän on saanut asua kotimajoitusperheessä?

3 DYNAAMINEN EKOLOGINEN MALLI – ILMIÖ OPINNÄYTETYÖSSÄNI

Opinnäytetyössäni käsittelen fokuksen eli nuoren ja turvapaikanhakijan elämää dynaamisen ekologisen mallin kautta. Mallin avulla ymmärretään monet eri tekijät, mitkä vaikuttavat heidän yksilölliseen kasvuunsa. Kuitenkin mallin kautta on ymmärrettävissä myös yhteiskunnalliset tekijät niin Suomessa kuin kansainväliselläkin tasolla, mitkä vaikuttavat henkilön kasvuun ollen rajoittavina ja vaativina tekijöinä. Näitä ovat esimerkiksi yhteiskunnan lait, asetukset ja normit. Nuoren ja turvapaikanhakijan henkilökohtaiset sovelletut dynaamiset ekologiset mallit esitellään sivuilla 43 ja 46. Kaikki kolme mallia olen muodostanut itse käyttäen pohjana eri tietolähteitä, omia näkemyksiäni ja tuloksia haastatteluista. Kokonaisuudet malleista ovat itse tekemiäni.

Bronfenbrennerin keskeisiä ajatuksia tieteellisen tutkimuksen kohteena olevasta ekologiasta ihmisen kehityksessä kuvataan dynaamisen ekologisen mallin kautta. Ihmisen kehityksen hän näkee tapahtuvan koko elinaikaisena prosessina. Tämä prosessi on aktiivinen. Sen keskiössä ovat kasvava aktiivinen ihminen ja hänen välitön elinympäristönsä monine eri tekijöineen. Elinympäristö sisältää muuttuvia ominaisuuksia. Näihin ihminen sopeutuu asteittain. Prosessiin vaikuttavat toki myös erilaiset suhteet ympäristötekijöiden välillä. Myös ympäristöön sisältyvät laajemmat viitekehykset ja asia-yhteydet ovat vaikuttamassa ihmisen sosiaalistumisen prosessiin. (Bronfenbrenner 2018, 222.)

MALLI 1. Bronfenbrennerin dynaaminen ekologinen malli sovellettuna

Bronfenbrenner on määritellyt mikro-, meso-, ekso, ja makrojärjestelmät näin.

Mikrojärjestelmä on toimintojen, roolien ja henkilöiden välisten suhteiden muoto, jonka kehittyvä henkilö kokee tietyssä konkreettisessa, tietyt fyysiset ja aineelliset piirteet omaavassa ympäristössä ja joka sisältää muut henkilöt, joilla on tunnusomaiset temperamentin, persoonallisuuden ja käsitys-järjestelmien piirteet.

Mesojärjestelmä käsittää kehittyvän henkilön sisältävien, yhden tai useamman ympäristön väliset yhteydet ja prosessit. Mesojärjestelmä on siis mikrojärjestelmien järjestelmä.

Eksojärjestelmä käsittää kahden tai useamman ympäristön väliset yhteydet ja prosessit, joista ainakin yksi ei yleensä sisällä kehittyvää henkilöä, mutta jossa ilmenee tuon henkilön sisältävän välittömän ympäristön prosesseihin vaikuttavia tapahtumia.

Makrojärjestelmä on tietylle kulttuurille, alakulttuurille tai muulle laajemmalle sosiaaliselle kontekstille tunnusomaisten mikro-, meso- ja eksojärjestelmien kaikenkattava muodostelma, missä erityisesti otetaan huomioon kuhunkin näistä järjestelmistä sisältyvät kehitystä kiihdyttävät käsitysjärjestelmät, voimavarat, vaarat, elämäntavat, mahdollisuusrakenteet, elämänkulun vaihtoehdot ja sosiaalisen vuorovaikutuksen muodot. Makrojärjestelmän voidaan ajatella olevan tietyn kulttuurin, alakulttuurin tai muun laajemman sosiaalisen kontekstin yhteiskunnallinen jäljennös. (Bronfenbrenner 2018, 263 – 266.)

Bronfenbrennerin lähtökohtaan sisältyy halu ymmärtää sosialisatio yhteiskunnallisena tehtävänä. Mitä me kykenemme tekemään luodaksemme tuleville sukupolville paremmat mahdollisuudet sosiaaliseen ja persoonalliseen menestykseen? (Bronfenbrenner 1981, 7.)

Bronfenbrennerin pääteos on *The Ecology of Human Development* vuodelta 1979. Ekologisessa teoriassa on kyse tapahtumista, jotka ovat kasvatuksellisia. Ne toteutuvat kasvavan, kehittyvän ja kasvatettavan henkilön sekä kasvattajien ja yhteisöjen välillä. Monien eri ympäristötasojen ymmärtämisen lisäksi on merkittävää huomioida myös prosessi, joka kehityksessä tapahtuu eri ympäristötasojen muodostamassa kontekstissa. On suunnattava huomiota niin yksilöiden kuin ympäristönkin sekä eri ympäristötasojen prosesseihin, joissa vuorovaikutusta välittyy. Kulloinenkin historiallinen tilanne heijastuu aina minkä tahansa ilmiökentän muotoutumiseen. (Puroila & Karila 2001, 204 – 205.) Vastaavasti voidaan määritellä ja käsitellä päätutkimuskohteena olevien henkilöiden, Matias-nuoren ja Haidr-turvapaikanhakijan, tilannetta heidän elämässään kussakin järjestelmätasossa 2015-2019 vuosien tilanteessa niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla.

Ihmisen kehitysprosessia-ja tuloksia on mahdollista analysoida eli tulkita henkilön ja ympäristön piirteiden yhteisenä funktiona, joka sisältää itse prosessin, henkilön ja kontekstin eli asiayhteyden ja viitekehysten. Funktio tässä yhteydessä tarkoittaa kahden asian riippuvuutta kuvaavaa toimintaa, tarkoitusta ja tehtävää. (Bronfenbrenner 2018, 231.) Olisi virheoletus, että ympäristö tekee ihmisen myönteisen kasvun työn aivan itse riippumatta organismista. Ihmisellä on kykyä ja taipumusta aktiivisestikin parantaa ajan mittaan itsensä. Tämä ilmiö toimii psyykkisellä alueella myös. (Bronfenbrenner 2018, 232 – 233.) Lääkäri ja professori Drillie kuvaa ihmisen kehityspro-

sessia näin. Hänen tutkimuslöydöksensä kuvaavat merkittävää ihmisen kehitysprosessin tekijää. Se paljastaa ihminen-prosessi-konteksti-malleja käsiteltäessä ja sovellettaessa suotuisan sekä epäsuotuisan vaikutuksen ilmenemistä kasautuessaan. Käytetään termiä synenergia, kun tällaista ilmiötä kuvataan. On kyse kahden tai useamman voiman yhteistoiminnasta tuottamassa vaikutuksen. Tämä on silloin isompi kuin yksittäisten vaikutusten summa. Drillien päätelmät kuvaavat kahta ihminen-prosessi-konteksti-mallin tärkeintä tekijää. (Bronfenbrenner 2018, 232 – 234.)

Tutkimusastelman ansioista voidaan arvioida sekä kehitystuloksia että tulokset tuottavien prosessien tehokkuutta. Tutkimusasetelma paljastaa, että prosessit vaihtelevat henkilön ja ympäristön ominaisuuksien yhteisenä funktiona ja mahdollistaa näin synergiavaikutusten havaitsemisen. Ytimekkäämmin sanoen malli tunnistaa kaikki erilaisiin ekologisiin lokeroihin liittyvät kehitysprosessien ja -tulosten erot. (Bronfenbrenner 2018, 234.)

Minä käsitelen Matiaksen ja Haidrin elämän sosiaalistumisprosessia dynaamisen ekologisen mallin mukaan. Tämä Drillien tapa kuvata prosessia on vain hieman erilainen hänen puhuessaan kontekstista.

4 OPINNÄYTETYÖNI TILAAJANA KOTIMAJOITUSVERKOSTO

Opinnäytetyöni kehittämistyön tilaaja oli Kotimajoitusverkosto. Yhdyshenkilönä toimien viestintäasiantuntija Sanna Valtonen. Kotimajoituksen tuki Refugees Welcome Finland ry on aatteellinen yhdistys ja perustettiin vuonna 2015. Sen yhteydessä toimii valtakunnallinen Kotimajoitusverkosto, jolla on seitsemän paikallisryhmää eri paikkakunnilla. Heillä on vapaaehtoistyöntekijöitä 4000 vapaaehtoista ympäri maan. Verkostossa toimiminen on vapaaehtoistyötä. Vuonna 2017 STEA eli Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus myönsi kahden vuoden hankerahoituksen Kotimajoitusverkostolle, jolla pystyttiin palkkaamaan kaksi työntekijää ensimmäistä kertaa. Kotimajoitusverkoston tärkein ja suurin tehtävä on saattaa yhteen turvapakanhakija ja kotimajoittaja. Vuodesta 2015 lähtien on pystytty järjestämään yli 400 kotimajoitusta. (Kotimajoitusverkosto 2019.) Sain tekstiviestikeskustelussamme Kotimajoitusverkostolta tiedon, että 29. 4. 2019 mennessä kotimajoittamisia on järjestetty jo yli 550 (Valtonen 2019).

Kotimajoitusverkoston tavoitteena on, että Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden elämä alkaa mahdollisimman mielekkäästi kotoutumista ja kohtaamista edistävällä tavalla, jossa kunnioitetaan ihmisarvoa. Kotimajoitusverkosto tekee yhteistyötä Maahanmuuttoviraston, kunnallisten viranomaisten, vastaanottokeskusten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, jotta kotimajoitukset järjestyvät. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

4.1 Kotimajoittajana toimiminen

Kotimajoitusverkosto järjestää kotimajoitusta maahanmuuttoviraston valtuuttamana. Mukana yhteistyön organisoinnissa ovat paikalliset ja valtakunnalliset viranomaistahot, vastaanottokeskukset ja kunnalliset päättäjät. Jos annetaan koti asuttavaksi turvapaikanhakijalle, tehdään merkittävää vapaaehtoistyötä yhteiskunnankin tasolla. Tämän lisäksi on mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin ja saada uutta, erilaista elämää kotiinsa. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

Kun turvapaikanhakija saa mahdollisuuden asua kotimajoituksessa, hänen elämänsä Suomessa alkaa miellyttävällä ja ihmisarvoa kunnioittavalla tavalla. Suomen kielen oppiminen tehostuu merkittävästi, kun hän on sen kanssa tekemisissä päivittäin. Hän oppii käytännön elämän kautta ja kotimajoitusperheen kertomana suomalaisia tapoja, jotka auttavat sopeutumaan yhteiskuntaamme. Näin ollen turvapaikanhakijan kotoutuminen nopeutuu. Kotimajoittajan ei tarvitse olla asiantuntija turvapaikkakysymyksissä tai taustaltaan aiemmin vapaaehtoistyöntekijä. Paikallisryhmät auttavat tarvittaessa kaiken aikaa niin alkuun pääsemisessä kuin koko majoituksen ajan, mikäli siihen on tarvetta. (mt.)

Mikäli kotimajoittajan kotona on reilusti tilaa, hän voi majoittaa kokonaisen perheen. Turvapaikanhakija voi muuttaa kotimajoittajan luokse, mikäli molemmat osapuolet ovat siihen halukkaita. Paikallisryhmä on avuksi vastaanottokeskuksen kanssa toimimisessa. Kotimajoitussopimus tehdään. Kotimajoittajan on tärkeää miettiä etukäteen, onko valmis sitoutumaan majoittamiseen koko turvapaikkaprosessin ajaksi, mikä lyhyimmillään kestää kuusi kuukautta. Tietenkin on toivottavaa, että kotimajoitus kestäisi koko prosessin ajan. Molemmilla osapuolilla, kotimajoittajalla ja turvapaikanhakijalla, on oikeus purkaa kotimajoitussopimuksen milloin tahansa. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

Kotimajoitusperheen on tärkeää ottaa huomioon hankalat olosuhteet, joista turvapaikanhakijat tulevat. Toiset heistä pakenevat sotaa, vainon uhkaa tai kidutusta ja toiset saapuvat taisteluiden keskeltä. Hyvin monen turvapaikanhakijan matka Suomeen on ollut vaikea ja pitkä. On muistettava, että kodin jättäminen on kenelle tahansa aina raskasta. Turvapaikanhakijalle olennaista on usein ihan oman rauhallisen tilan ja ympäristön saaminen. Rinnalla kulkijana kotimajoittaja voi toimia antamalla tukea, kuuntelemalla ja olemalla läsnä, mutta tietenkään asiantuntija traumatyöskentelyssä ei tarvitse olla. Osa turvapaikanhakijoista saa kielteisen päätöksen. Tämän asian tiedostamiseen on kotimajoittajan olennaista henkisesti valmistautua jo ennen kuin kotimajoitus alkaa. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

4.2 Turvapaikanhakijan osuus kotimajoituksessa

Mikäli turvapaikanhakija yksin tai perheensä kanssa haluaa asua suomalaisessa perheessä, hän voi omatoimisesti lähteä toimimaan. Hän voi ottaa yhteyttä esimerkiksi internetin kautta Kotimajoitusverkostoon, joka välittää tiedot eteenpäin paikallisryhmälle. Paikallisryhmä organisoii tapaamisen hänen ja kotimajoittajan kanssa. Kotimajoitussopimus tehdään, jos molemmat osapuolet kokevat halun asua yhdessä. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

Turvapaikanhakijan on oltava kirjoilla jossakin vastaanottokeskuksessa. Näin turvapaikkaprosessi pysyy myös vireillä. Vastaanottokeskuksen kautta organisoidaan myös sosiaali- ja terveystalvet. Sairaustapauksissa turvapaikanhakijalla on oikeus lähimmän terveyskeskuksen palveluihin, mikäli vastaanottokeskus sijaitsee eri paikkakunnalla, missä hän asuu. Kotimajoitukseen turvapaikanhakija tulee tasavertaisena asukkaana. Hän ei ole kotiapulainen eikä vuokralainen. Kotimajoittaja ei saa edellyttää turvapaikanhakijalta ylimääräistä työpanosta tai rahallista korvausta. Psykososiaalista tukea tarvitsevat ovat siihen oikeutettuja vastaanottokeskuksen kautta. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

Osa turvapaikanhakijoista puhuu ainoastaan äidinkieltään, ja osalla taas on laaja kielitaito. Google- kääntäjällä, elekielellä ja hyvällä tahdolla pääsee jo pitkälle. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

Matias-nuori kertoi alkuajasta kodissaan.

Meillä teipattiin kotona joka paikkaan, että mikä jokin asia on ja kirjoitettiin siihen arabiaksi niinkuin lausuminen ja sitten se kirjoitustyyli ja sitten sama asia suomeksi. Sillee, että Haidr oppisi suomea ja Santeri oppisi arabiaa.

On runsaasti erilaista tekemistä, mikä ei vaadi yhteistä kieltä, kuten lenkillä käyminen, lasten kanssa leikkiminen, ruoan laitto ja pelien pelaaminen (Kotimajoitusverkosto 2019).

Matias: Ollaa pelattu lautapelejä. Minna tyttöystäväni on opettanut Haidrille pianon soittoa. Perus nuorten juttuja ollaa tehty, sosiaalisesti pelattu korttia, tapetaan porukalla aikaa. Lautapeliä sääntöjä opetettu.

Yhteisen kielen puuttuminen nopeuttaa turvapaikanhakijan suomen kielen oppimista. On myös mahdollista, että kotimajoittajat haluavat oppia turvapaikanhakijan kieltä. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

Haidr: Siellä vastaanottokeskuksessa oli tosi paljon asioita, se oli eri. Tai se, miten oppia suomea tai suomi kulttuuri. Se on tosi paljon parempi, että perheessä. Mä en käyny paljon suomen kieli kurssi vastaanottokeskuksessa, tosi vähän. Ja mä vain opin perheen kanssa. Mutta perhe ja lapsia, ja sitte mä opin heidän kanssaan. Meillä oli tunti Santerin kanssa, että häntä kiinnostaa oppia arabia ja minä oppia suomea, ja joskus tunti tai viisitoista minuuttia. Sitte alkaa lukea uutisia ja minä kerron hänelle, mikä se on arabiaksi ja hän kertoo minulle mikä se on suomeksi. Arabiankielinen uutinen ja mä kertoo, mitä se on suomeksi, mitä sanoja tietää. Ja nyt hän osaa lukea kaiken.

Tulkki on apuna alkuvaiheessa käytännön asioiden sopimisessa, jos kotimajoittajat kokevat sille tarvetta. Paikallisryhmä auttaa tulkin löytämisessä. (Kotimajoitusverkosto 2019.)

5 PERHE-JA RYHMÄDYNAMIIKKA

Haastattelemassani kotimajoitusperheessä on kolme lasta: yksi täysi-ikäinen nuori ja kaksi alle kouluikäistä lasta. Ensimmäisissä kysymyksissäni haastateltaville pyysin heitä kertomaan perheestään. Santeri-isä kuvasi perheeseen kuuluvan myös Haidr-turvapaikanhakijan. Haastattelin perheen vanhempien lisäksi nuoren ja turvapaikanhakijan.

Yksi perhe on ryhmäkokonaisuus, mutta sen alla toimii hyvin useita erilaisia ryhmämuodostumia kuten esimerkiksi Matias-nuoren, alle kouluikäisten lasten ja Haidr-turvapaikanhakijan yhdessä viettämä ryhmädynaaminen tilanne, mikä voi vaihdella

päivittäin eri painotuksin. Koin siis tarpeellisena esitellä perheen sisäisiä asioita kuten perhedynamiikkaa ja tunteita. Vuorovaikutukselliset suhteet ovat osa perhedynamiikkaa. Vaikka fokus opinnäytetyössäni on nuorella ja turvapaikanhakijassa, on perusteltua esitellä perhe- ja ryhmädynamiikkaa, koska perheen vanhemmat ja muut lapset ovat merkittävä osa sitä kuten dynaamisten ekologisten mallien sovellusten mukaan on havaittavissa sivuilla 43 ja 46.

Esittelen hieman myös ryhmien välistä dynamiikkaa, koska kotimajoitusperhe ja turvapaikanhakija ovat olleet hyvin aktiivisia muuhun ympäristöön kuten esimerkiksi muihin kotimajoitusperheisiin, ystäviin, sukulaisiin, koulukavereihin, muihin turvapaikanhakijoihin, vapaaehtoistyön kohderyhmiin ja muun elämänalueen harrastus- ja toimintamuotoihin.

Opinnäytetyössäni esiintyvät vanhemmat kokivat, että perheen isä, Santeri, on vanhempi myös Matias-nuorelle, vaikka hän ei ole sitä biologisesti ja juridisesti. Tuulikki-äiti ilmaisi, että Santeri on psykologinen ja sosiaalinen vanhempi Matiakselle, mistä Santeri oli samaa mieltä.

Perheyhteisyys ilmentää sitä, että yhteen ryhmään sisältyvät, kuuluvat, juuri tietyt ihmiset. Nimenomaa tätä kautta heistä muodostuvat ”me”, jotka erottuvat yhtaikaa muista. Suojellessaan nimenomaa tätä yhteyttä he muodostavat perheestä pyhää. Perheeseen kuuluvat jäsenet osoittavat kuuluvansa yhteen erilaisin tavoin. Näitä voivat muun muassa olla sanat, eleet ja erilaiset toimintatavat. (Jallinoja 2009, 12 – 16.)

Perhe opettaa lapsilleen ja nuorelle monenlaisia taitoja. Näitä ovat muun muassa kommunikointi- ja yhteistoimintataidot sekä käytöstavat. Perheen vanhemmat opettavat paljon konkreettisia taitoja, kuten tietoteknisiä asioita ja julkisella liikenteellä kulkeamista. Tiedollisella puolella he opettavat kodinhoitoon ja arjen asioihin liittyviä asioita. Perhe on tärkeä oppimisympäristö. (Aittola 2000, 183 – 184.) Tutkimassani kotimajoitusperheessä koettiin turvapaikanhakijan olevan osa perhettä. Hänelle opetettiin todella paljon sekä konkreettisia että tiedollisia taitoja kuten myös perheen nuorelle.

Perhedynamiikka kuvaa sitä, miten valtaa ja vastuuta perheessä jaetaan. Se tarkoittaa sitä, millainen ilmapiiri perheessä on ja kuinka arvostusta ja läheisyyttä osoitetaan sekä jaetaan. Erilaisten elämänvaiheiden myötä perhedynamiikka elää ja muuttuu,

jopa päivittäin. Siihen voidaan ajatella sisältyvän muun muassa sisarusuhteet, kiintymyssuhteet ja perheen valtakuviot. Dynamiikan muuttuessa kaiken aikaa perheen kantavia rakenteita pystytään voimistamaan milloin tahansa. (Juusola 2010, 110.)

Rakennusaineita perheen dynamiikan muodostumiseen on monia. Niitä ovat avoimuus, selkeä viestintä, arvostus, yhteenkuuluvuus, pysyvyys, luottamus, myötätunto, tehtävien jako ja itsenäisyys. Murrosiän kamppailun ja mahdollisten kuohuntojen tavoitteena on itsenäinen aikuisuus. (Juusola 2010, 111 – 112.)

Suomessa on toteutettu Paletti- tutkimus. Aineisto koostuu yhteensä 208 perheeltä. (Malinen, Rönkä, Lämsä & Tolvanen 2009, 23.) Tutkittavat arvioivat päiväkirjoihinsa, kuinka pitkän ajan he olivat olleet vuorovaikutuksessa tietynlaisissa vuorovaikutuksissa. Ohjeistuksessa oli tehdä arvio ajankäytöstä 15 minuutin tarkkuudella. (Malinen, Rönkä, Lämsä & Tolvanen 2009, 192 – 193.)

Vuorovaikutusta mitattiin neljän eri luokan avulla: suora ja epäsuora vuorovaikutus lapsen kanssa sekä suora ja epäsuora vuorovaikutus puolison kanssa. Suorassa vuorovaikutuksen tilanteessa osapuolten huomio on juuri heidän keskinäisessä kanssakäymisessään. Epäsuorassa vuorovaikutuksessa kanssakäyminen on toissijaista. Silloin jokin muu toiminta, esimerkiksi siivoaminen, vie päähuomion. (mt., 192 – 193.)

Viikonlopun muodostama vapaa työstä antoi enemmän aikaa yhdessäololle ja perheelle. Tänä aikana näiden perheenjäsenten keskinäistä seurassa olon aikaa oli noin kaksinkertainen määrä suhteessa arkipäiviin. Vuorovaikutuksen, niin epäsuoran kuin suorankin, ajallisen käytön rakenne näyttäytyi samankaltaisena arkena ja viikonloppuna. Perheen elämä kotitöineen tarjoaa paremmin mahdollisuuksia epäsuoraan vuorovaikutukseen, jossa yhdessäolo ei vaadi tietyn yksilön kaikkea huomiota. Perheiden vanhemmat käyttivät aikaa vuorovaikutukseen sekä lapsen että puolison kanssa keskenään yhteneväisesti. Tutkimuksen pohjalta voitiin tehdä johtopäätös puolisoiden välisestä yhteydestä, että lapsien kanssa vietetyn ajan suhteen on perheitä, joissa sekä isä että äiti ovat paljon lapsen kanssa ja sitten on perheitä, joissa aikaa vietetään melko vähän yhdessä. (mt., 193 - 194.)

Henkinen hyvinvointi on arvostetumpaa kuin menneinä aikoina, jolloin vaikkapa ruoan riittävyys oli tärkeämpää. Perhe on ympäristö, jossa ilmaistaan monenlaisia tunteita. Perheeseen välittyy niitä elämän eri osa-alueilta, kuten koulusta ja työstä. Per-

heen henkilöt ovat usein riippuvaisia toisistaan ja toisen tekemisistä, jolloin voimakkaat tunteet heräävät helposti, koska he ovat niin läheisiä toisilleen. Toiseen kohdistetaan myös odotuksia. Aiemmin koetut tunteet ja tilanteet tulevat myös nykyhetkeen. Perheessä tehdään myös kukin omien taitojensa mukaan tunnetyötä eli lohdutetaan, myötäeletään toisten murheita ja opetetaan toisten tunteiden huomioimista. (Rönkä, Laitinen & Malinen 2009, 205.)

Hyvinvoinnilla tarkoitetaan hyvin monenlaisia asioita. Sillä voidaan tarkoittaa muun muassa elinoloja ja yksilön sijoittumista yhteiskunnassa. Lisäksi sillä voidaan ilmentää ihmisen toimintakykyä ja terveyttä sekä hänen motivaatiotaan ja kykyä toimia yhteisössä. Hyvinvoinnin vastakohta on pahoinvointi. Näitä kahta asiaa käsitellään niissäkin tapauksissa, kun keskustellaan mielenterveydestä, turvallisuudesta, turvattomuudesta, oikeudenmukaisuudesta, onnesta, stressistä ja elämännhallinnasta. Olennaisimpana asiana on kokemus elämän mielekkyydestä, kun käsitellään hyvinvoinnin eri puolia. (Suoninen, Lahikainen & Pirttilä-Backman 2014, 291.)

Yksilön kokonaisvaltainen arvio suhteestaan itseensä ja maailmaan, tässä ja nyt, on kokemuksellista hyvinvointia. Nykyinen kokemus, elämys tai muu vastaava suhteutetaan menneeseen aikaan. Hyvinvointi on siten aikasidonnaista. Tämän lisäksi se on paikka- ja tilannesidonnaista. Ihminen käsittelee mielessään myös tulevaisuuden odotuksia. Hyvinvoinnin kokemusta muuttavat ja pitävät yllä useat eri tekijät. Läpi ihmisen elämän siis rakennetaan hyvinvointia ja pidetään sitä yllä. Kovin pitkäksi aikaa eteenpäin tulevaisuuteen ei voida taata sitä millään erityiskeinoilla. (mt., 291 – 292.)

Omasta ja muiden hyvinvoinnista on aikuisen jatkuva tehtävä huolehtia käytettävissä olevilla menetelmillään. Ihmisen elämään sisältyvät niin hyvät kuin pahatkin, ikävät, asiat. Perustarpeiden, kuten nälän ja janon, tyydyttäminen ei riitä monimutkaisessa nykyisessä yhteiskunnassamme yksilöllisen hyvinvoinnin tuottamiseen. Kuten ei riitä myöskään perussuojan antaminen vaaroja tai uhkia vastaan. Jokaisen ihmisen hyvinvointi kytkeytyy niihin tapoihin ja menetelmiin, joilla hän on yhteydessä muihin ihmisiin, mikä kuvastaa hänen olevan sosiaalinen olento. (mt., 292.)

Perhe muodostaa jäsenilleen perustan oman elämänsä rakentamiseen ollen näin voimavaratekijä. Terveys-, sosiaali-, varhaiskasvatus-, koulutus- ja työvoimapolitiikka

vahvistavat perheiden asemaa ja hyvinvointia. Näiden varaan yhteiskuntamme rakentaa tulevaisuutta, ja tavoitteena täytyisi olla lasten sekä nuorten oikeuksien julistus, johon Suomi on sitoutunut. (Hämäläinen & Kangas 2010, 25.)

Ryhmien välisten dynamiikkojen käsittely on seuraavaksi esittelyssä. Yhteiskunnassa on hyvin tärkeää suvaitsevaisuuden edistäminen ja ryhmien välisten suhteiden parantaminen. Erilaisuus on rikkautta. Kaikkia yhdistävä tekijä voi olla yhteiskunta, joka rohkaisee eri ryhmien keskinäiseen yhteistyöhön, sopusointuun ja ymmärtämiseen. (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2008, 168.)

Ajallisen kokonaisuuden lisäksi ryhmä mielletään rakenteellisten tunnusmerkkien mukaan. Näitä voivat olla henkilöt, vuorovaikutus, tarkoitus ja niin edelleen. Tunne kuulumisesta samaan ryhmään myös kokoontumisten välillä syntyy, kun ihmisiä yhdistää tietty tarkoitus ja vuorovaikutus. Ryhmätapahtumissa ihminen heijastaa hänen sisäisiä toiveitaan, todellisuuttaan ja pelkojaan toisiin ryhmän jäseniin. Hän toivoo heiltä usein ajattelemattaan sellaista, mihin he eivät ole valmiita. Ryhmän merkitys kuvastuu siitä, minkä merkityksen ihminen sille antaa. Psykodynaamisesta näkökulmasta katsottuna ihminen tarvitsee ryhmää eri tavoin. Se voi olla manipulaation kohde, tarpeiden tyydytyksen tai itsetuntemuksen ja kasvun väline. Ryhmät kehittävät toimintaa, ja toisaalta ihmiset tarvitsevat ryhmiä pystyäkseen toimia. Korostuvat yhteiskunnalliset suhteet toiminnan teorioissa, jotka sisäistyvät henkilöiden henkiseksi rakenteeksi. (Niemistö 2000, 20 – 23.)

Mitä tosielämässä ryhmien välillä tapahtuu? Kuinka ne käyttäytyvät toisiaan kohtaan? Sosiaalisen identiteetin teoriassa tarkastellaan, kuinka ryhmien välisissä prosesseissa korostuvat ryhmäjäsenyydet. Yhä keskeisemmässä roolissa konfliktien tutkimuksessa ovat sosiaaliset identiteetit. Niissä olennaisinta on, mihin yksilö samaistuu. Samaistuminen käsitetään havaitsemiseen liittyväksi prosessiksi. Siihen ei kytkeydy mitään tiettyjä tunnetiloja tai käyttäytymisen tapoja. Havaittaja vain huomaa, että hän on kytköksissä sen ryhmän vaiheisiin, joihin hän samaistuu. Ryhmään samaistuminen pitää sisällään tappioiden ja menestysten tuntemista henkilökohtaisesti. (Ahokas 2014, 219 – 221.)

Ryhmien välisiä suhteita voi parantaa tiettyjen ehtojen vallitsema kontakti. Tässä tapauksessa henkilö voi nähdä ulkopuolisen ryhmän jäsenen yksilönä enemmän kuin ryhmänsä edustajana. Tuohon ulkopuoliseen ryhmään kohdistuvia asenteita tämä on

omiaan parantamaan. (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2008, 168.) Ristiriitojen vähentämiseksi voidaan käyttää myös sosiaalista luokittelua, vaikka sellaisenaan se voi johtaa syrjivään käyttäytymiseen ja ennakkoluuloihin.

Jos kahden ryhmän jäsenet saadaan luokittelemaan itsensä jonkin kolmannen ryhmän jäseniksi, entiset ulkoryhmäläiset muuttuvat yhteisen sisäryhmän jäseniksi, jolloin heihin suhtaudutaan myönteisemmin. (mt., 166.)

Ryhmien välisestä kontaktista seuraa, että ihmiset saattavat huomata samanlaisuutta toisen ryhmän henkilöiden kanssa. Kontaktien ajatellaan parantavan asenteita koko ryhmää, ei ainoastaan sen yksittäistä henkilöä kohtaan. Ennakkoluulot vähenevät, kun ulkoryhmästä saadaan enemmän tietoa. Esimerkiksi rasistinen henkilö huomaa, että ulkomaalainen on ihan yhtä mukava ja viisas kuin kantasuomalainenkin. On havaittu tutkimuksissa, että kontaktilla on selkeä yhteys tunteisiin. Sitä enemmän positiivisia tunteita ulkoryhmää kohtaan syntyy, mitä enemmän kontakteja siihen on. Kontakti toisen ryhmän henkilöön saattaa olla myös oman ystävän kautta välittynyt, jolloin puhutaan epäsuorasta kontaktista. (mt., 167 – 168.)

5.1 Sosiaalinen vuorovaikutus, suhteet ja taidot aikuisella

Tutkimassani kotimajoitusperheessä aikuisia ovat vanhemmat ja Haidr-turvapaikanahakija on varhaista aikuisuutta elävä henkilö. Tämän vuoksi tarkastellaan kyseistä teema-aluetta.

Sosiaalisella vuorovaikutuksella kuvataan ja tarkoitetaan erilaisissa ympäristöissä tapahtuvaa ihmisten välistä toimintaa. Ihmisyhteisön jäseniksi me kasvamme ja kehittymme sosiaalisten ärsykkeiden kautta. Sosialisatioprosessi alkaa jo varhain lapsuudessa, ja tämä tarkoittaa ihmisen kasvamista osaksi yhteiskunnan jäsenyyttä myös sosiaalisilta taidoiltaan. Käyttäytymissäännöt ja toimintatavat opitaan sen yhteydessä. Siihen kytkeytyy tiiviisti yhteiskunnan arvot ja normit. (Kauppila 2005, 19.) Nämä asiat ovat nähtävissä myös Matias-nuoren ja Haidr-turvapaikanhakijan dynaamisen ekologisen malleissa sivuilla 43 ja 46.

Hyvin merkittäväällä paikalla vuorovaikutustaitojen opettajina ovat perhe sekä ystävät. Sosiaaliset suhteet ja sosiaaliset taidot ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen alakäsitteitä. Sosiaaliset taidot ilmentävät muun muassa yhteistoimintataitoja tai ihmisen tiedollisia taitoja, joita kutsutaan kognitiivisiksi taidoiksi. Ne liittyvät tiedolliseen hallintaan so-

siaalisissa tilanteissa. (mt., 19.) Sosiaaliset taidot halutaan määritellä opituksi käyttäytymiseksi, joka on sosiaalisesti hyväksyttävää. Tämä luo edellytyksiä henkilön rakentavaan vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Käyttäytyminen luo myönteisiä tuloksia ja auttaa välttämään kielteisiä seurauksia. Sosiaaliin taitoihin liittyvät tietyt vuorovaikutustaidot, joista sosiaalisesti taitava ihminen suoriutuu onnistuneesti. (Kauppila 2005, 125.)

Sosiaalisista taidoista puhutaan silloin, kun kohtaamme ihmisiä ja alamme keskustella tai rohkaistumme tuttavuuteen ja jopa ystävyyteen. Tarvitsemme sosiaalisia taitoja sopeutuessamme erilaisiin ryhmiin. (Kauppila 2005, 12 - 126.) Sosiaalinen vuorovaikutus koostuu havainnoista, tulkintoista ja teoista. Ratkaisevasti toimintaamme vaikuttaa se, miten tulkitsemme viestit eri henkilöltä. Reagoimme tulkintaamme siitä, emme tekoihin. Teemme omia tulkintoja aina toisista ihmisistä odotustemme sekä kokemustemme kautta. (Kopakkala 2005, 21 - 23.)

”Hyvän ihmisen” merkinä pidetään sosiaalisuutta. Sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre. Oppimisen kautta muodostuvat sosiaaliset taidot. Se, kuinka kiinnostunut aikuinen on muiden ihmisten seurasta kuvaa sosiaalisuutta. Se on myös sitä, kuinka hän kussakin tilanteessa laittaa muiden ihmisten seuran yksinolon edelle. Kyseiselle temperamenttipiirteelle parempi ilmaisu olisi seurallisuus kuin sosiaalisuus. (Keltikangas-Järvinen 2010, 13 - 17.)

Riippumatta siitä, kuinka seurallinen aikuinen on, sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan hänen kykyänsä tulla toimeen muiden kanssa. Tämä sisältää sen, miten paljon hän pitää muiden kanssa olemisesta ja kuinka tärkeää hänelle on, että seuraa hänellä olisi aina. Kasvatuksen ja kokemusten kautta muodostuvat sosiaaliset taidot. Niiden hankkimista edesauttaa sosiaalisuus, vaan ei takaa niiden olemassaoloa. Näin ollen sosiaaliset taidot eivät vaadi nimenomaan jotakin tiettyä temperamenttirakennetta. Eräs tekijä sosiaalisuuden nauttimalle isolle arvostukselle piilee siinä, että sosiaalisuuden ajatellaan suoranaisesti johtavan myös hyvin sosiaaliin taitoihin. Kuitenkaan näin ei ole. Me kaikki tunnemme ihmisiä, jotka tahtovat olla kaikessa mukana, osallisena jokaisessa järjestössä, mutta jotka joka paikassa aiheuttavat riitaa ympärilleen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18.)

6 NUOREN ELÄMÄ KEHITYSVAIHEINEEN

Tutkimuskohteenani olevan kotimajoitusperheen nuori oli 18-vuotias, kun haastatelin häntä. Hän oli 16-vuotias, kun turvapaikanhakija muutti hänen kotiinsa asumaan. Seuraavaksi käsittelen tästä syystä nuoruuden kehitysvaiheita. Turvapaikanhakija oli 25-vuotias, kun saapui Suomeen, ja haastatteluhetkellä hän oli 28-vuotias. Suomen nuorisolain (1285/2016), lakipykälän 3 §, mukaan alle 29-vuotias henkilö on nuori (Nuorisolaki 2016). Johdannossa olen esitellyt kuitenkin Haidrin elävän haastatteluhetkellä varhaista aikuisikää. Kuitenkaan nuoruus ja varhainen aikuisikä eivät ole selkeästi toisistaan eroteltavia ikäjaksoja.

Siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen on osa nuoruutta. Vuosien kuluessa nuori sisäistää keskeiset kussakin yhteisössä tarvittavat valmiudet ja taidot, kehittyy fyysisesti aikuiseksi, itsenäistyy, etsii ja valitsee myöhemmät aikuisuuden roolit ja samalla muodostaa näkemyksen omasta itsestään tämän tapahtumaketjun kautta. (Nurmi 2000, 256.)

Murrosikää on sanottu sosiaaliseksi syntymäksi, jolloin elämänpiiri laajenee. Elämän keskipiste on edelleen koti, mutta se ei enää ole koko maailma. Ajattelukyky laajenee. Näkemykset todellisuudesta monipuolistuvat ja nuoret samaistuvat laajentuviin viite-ryhmiin ja ottavat niistä vaikutteita. (Turunen 2005, 115.)

Nuoret ovat pitäneet tärkeinä asioina kotona oppimistaan sisällöistä vastuullisuuden ottamisen, toisista huolehtimisen, joustavuuden, sosiaalisuuden, työn tekemisen, erilaisuuden, luonnon ja läheisten ihmissuhteiden arvostamisen. He ovat myös arvostaneet ymmärtäneisyyden lisääntymisen arvon. Esimerkiksi perhettä mahdolliset koskettaneet sairastumiset tai kuolemat ovat opettaneet ymmärtämään elämän rajallisuuden. Nuori kokee oppivansa perheessään elämää yhteisössä. Hänen elämänsä saattaa olla yhä pirstaleisempaa, jolloin hän kokee tärkeäksi sen, että on paikka, johon hän voi luottaa ja josta hän voi saada rakkautta ja hyväksyntää. Perheeltä nuori on oppinut muiden kanssa toimeen tulemistä, yhteiseloja, kommunikointia ja ylipäänsä perheenjäsenenä oloa. Nuoret kokevat myös oppivansa kodistaan elämää yleensä: yhteiskunnan arvoja ja luottamusta elämään. He ovat kokeneet kodin elämän alkumalliksi, josta saadaan viisauksia, maailmankatsomusta ja oikeutta olla oma itsensä. Perhe on antanut heille perustan, tiedostamattoman ajattelutavan, josta he ovat kokeneet tunnetta,

”että on ihanaa kuulua suurempaan ryhmään, vaikka onkin kivaa olla itsenäinen”. (Aitola 2000, 184 – 185.)

Nuoruuden ilmiöt liittyvät aivoissa tapahtuviin normaaleihin, luonnollisiin muutoksiin, mikä vaikuttaa sekä ihmissuhteisiimme että mieleemme. Sen takia aivojen toiminnan ymmärtäminen voi auttaa ymmärtämään niin vuorovaikutustilanteita kuin sisäisiä kokemuksia. Nuoren päättelykyky, päätöksenteko, kanssakäyminen toisten ihmisten kanssa, ajattelu ja keskittyminen muuttuvat valtavasti kyseisessä kehitysvaiheessa. Tuossa vaiheessa hän kypsyy ja kehittyy nopeammin kuin missään muussa elämänvaiheessa. Kun ymmärretään näitä muutostekijöitä, voidaan elämästä tehdä myönteisemmän ja antoisamman. (Siegel 2014, 17.)

Haasteensa toki nuoruudessa on, mutta nuoren mieli on ainutlaatuinen. Nuoren aivojen kehittyessä syntyy ominaisuuksia, jotka hyödyttävät niin nuoruusvuosina kuin aikuisinakin. Kokemukset nuoruudessa saattavat siis vaikuttaa siihen, millainen loppuelämästä muodostuu. Ominaisuuksista nuoruudessa saattaa olla hyötyä jopa koko maailmalle, koska nuoren alusta ja energiasta vastustaa vallitsevaa tilaa kumpuaa uusia innovaatioita ja oivalluksia. (mt., 18.)

Varhaisina nuoruusvuosina aivoissa tapahtuvat muutokset luovat pohjan neljälle mielen ominaisuudelle. Näitä ovat sosiaalisuus, luovuus, tunteikkaus ja elämänhaluisuus. Aivojen sisäiset yhteydet kokevat muutoksen, joten nuoruus on erilaista aikaa kuin lapsuus. Muutosten myötä nuoret nauttivat muun muassa voimakkaista tunnekokemuksista, kokeilemisesta, vallitsevien toimintatapojen vastustamisesta ja ikätovereiden kanssa olemisesta. He sisäistävät uudenlaisia olemassa olemisen tapoja. Nämä muutokset ovat ihan välttämättömiä. Näin kehittyy vuorovaikutus, tunteet, päätöksenteko ja ajattelu. Muutokset ovat tarpeellisia ja hyviä, mutta niistä voi seurata haittaakin. (Turunen 2005, 18 – 19.)

Elämönhakuisuuden myötä nuori kiinnostuu elämästä enemmän. Huonona puolena saattaa ilmetä, että nuori vähättelee riskejä, koska hän kaipaa elämäänsä jännitystä. Nuori saattaa olla impulsiivinen, jolloin hän ei ehdi ajattelemaan toimintansa seurauksia. Hyvä puoli on, että nuori on avoin muutoksille. Sosiaalisuuden ansiosta nuoren välit ikätovereihin paranevat, ja hän saattaa löytää uusia ystäviä. Tämä lisää hyvinvointia, onnellisuutta ja pitkää ikää. Riskikäyttäytymiselle nuori on altis, mikäli eristäytyy

aikuisista. Tunteikkuus luo elämälle väriä, mutta huonona puolena saattavat voimakkaat tunteet hallita nuoren elämää ja hän saattaa olla äärimmäisen reaktiivinen. Hyvä puolena on, että nuori saa kosolti energiaa ja elinvoimaa. Luovuuden kautta päätelykyky ja käsitteellinen ajattelu kehittyvät. Tämän kautta nuori saattaa kehittää uusia toimintatapoja ja ideoita. Hän ei uraudu. Huonona puolena nuori saattaa ajautua identiteettikriisiin, jolloin oma päämäärä ja suunta voivat hämärtyä. (mt., 19 – 20.)

Nuoruus on vaihe elämässä, missä siirrytään lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruusiässä tapahtuu merkittäviä psyykkisiä ja fyysisiä muutoksia. Eri kulttuureissa ajatukset nuoruudesta ja sen pituudesta vaihtelevat suurestikin. Yksilöä korostetaan länsimaissa. Se ilmentyy nuorten voimakkaana haluna irrottautua erillisiksi yksilöiksi vanhemmista ja heidän edustamistaan arvoista. Nuoruutta ikävaiheena ei joissakin alkukantaisissa kulttuureissa ole. Niissä yhteisöissä lapsi liitetään aikuisuuteen tiettyjen siirtymäriitien avulla suoraan. Sisäisiä ongelmia tai protestointia aikuisia vastaan ei näissä kulttuureissa ole, kuten meidän länsimaisessa kulttuurissamme. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 72.)

Nuoruusvuosiksi käsitetään kehityspsykologian mukaan ikävuodet 11 – 25. Siitä erotetaan kolme eri ikävaihetta: varhaisnuoruus noin 11 – 14-vuotiaana, keskinuoruus 15 – 18-vuotiaana ja myöhäisnuoruus 19 – 22/25-vuotiaana. Usein määritellään nuoruuden alkaminen puberteetin kautta eli fyysisten muutosten kautta, mitkä liittyvät nuoruuteen. Vaihetta kutsutaan myös murrosiäksi. Nuoruusiän vaihtumista aikuisuuteen on hankalampi rajata. Muutoksia nuoruusiässä on kuvattu esimerkiksi kolmen kriisin läpikäymiseksi: ihmissuhteiden, identiteetin ja ideologisen. Usein nämä vaiheet etenevät peräkkäin, vaan voivat tulla osittain samanaikaisesti. Nuoren fyysiset muutokset ovat suurimmassa muutostilassa varhaisessa nuoruusiässä. Psykososiaalisella alueella on monia kehitystehtäviä tässä vaiheessa. Niitä ovat ystävyysuhteiden luominen ikätovereiden kanssa, kapinointi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan. Keskinuoruuteen puolestaan liittyy identiteettikysymykset ja halu selkiyttää minäkokemuksia. Myöhäisnuoruudessa nuori käsittelee ideologisia eli aatteellisia asioita ja hänen asemaansa maailmassa. Mikäli nuorella on ollut hankaluuksia aiemman kehityksen aikana, hänellä on nyt mahdollisuus kohdata uudelleen samat ongelmat ja koettaa saada ne hallintaansa kehittyneemmän minän kautta. Niinpä nuoruusvaihetta elämässä kutsutaan elämän toiseksi mahdollisuudeksi. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 72 – 73.)

Dunderfeltin (2011, 85) mukaan avainkäsitteitä nuoruusiän ymmärtämisessä ovat polariteetti eli vastakkaisuus, dualismi eli kaksinaisuus sekä valo ja pimeys. Nuoruus on voimakasta yksilöllisyyden heräämistä. Hän kohtaa maailmaan sisältyvät vastakkaisuudet ja törmää mahdollisesti niihin. Syntyy ”kitka”, minkä seurauksena ihmisen yksilöllisyys siirtyy uuteen vaiheeseen.

Rajat nuorisoiän vuosille eivät ole tietenkään selviä. Suunnilleen kahdeksantoista vuoden iässä mielen seestyminen on yleensä kuitenkin lähtenyt liikkeelle. Kohti aikuistumista siirtyminen näkyy tasapainoisemmissa asenteissa ympäristöön. Tämän ikäinen nuori on keskittyneempi ja harkitsevampi. Ainakin siihen suuntaan on olemassa merkkejä. Silti nuorella saattaa ilmetä ylimielistä kiihkeyttä. Tätä aikuisten voi olla hanakala ymmärtää. Nuori saattaa joskus aikuistua nopeastikin, kun elämänotot muuttuvat yllättäen. Tämä ilmenee sellaisena ilmiönä, että hän saattaa ottaa vastuuta ympäristönsä asioista melko päättäväisesti. Kyseessä on tällöin ihmisen kyky sopeutumiseen ja taipuisuuteen. Parhaassa tilanteessa nuori voi olla kuitenkin vielä lapsi, koska huolettomuus sisältyy hänen kokemukseensa. Näin hän voi olla vastaanottavainen erilaisille vaikutteille. Teini-iän viimeiset ajat ovat jo aikuismaisia, vailla aikuisuutta ei olekaan helppo yksiselitteisesti määritellä. Aikuisuus on huolenpitoa. Se on vastuuta omasta elämästä. Kun ikää tulee lisää koetun vastuun alueet laajenevat pikkuhiljaa. Ne pitävät sisällään aluksi vain lähimmäiset. Kuitenkin se muotoutuu viimein jonkinasteiseksi vastuuksi yhteiskunnasta. Tästä huolimatta vastuun ottaminen ei useinkaan ulotu vielä kovin laajalle. (Turunen 2005, 135.)

6.1 Nuoren ajattelun kehitys

Nuori alkaa käyttää ja ymmärtää loogisia ja hyvin abstrakteja ajatuskuvioita. Näitä ovat muun muassa filosofiset, matemaattiset ja teoreettiset ongelmanasettelut. Tämä prosessi on hyvin kiinnostava, tärkeä ja samalla myös hämmästyttävä. Nuori alkaa nyt toimia ja elää käsitteistään käsin. Ihanteiden eli ideaalien syntyminen tulee mahdolliseksi tietoisuuden laajentumisen ja kehittymisen kautta. Nuoruusvuosien aikana ja myös sen jälkeen ajatukset ja tavoitteet kulkeutuvat kohti totuuden, kauneuden ja oikeamielisyyden täydellisiä ihanteita. Intohimo ja kiinnostus muodostuvat ihanteista. Tämä prosessi tuo elämään ehkä ulkoisia kohteita kuten pop-tähtiä ja nykyajan sankareita. Ihanteiden muodostamisen halu kytkeytyy myös vaatimuksiin, joita nuori asettaa itselleen. Hän saattaa ajatella, että myös minun on oltava täydellinen ja luotava

oma ihannekuvani. Kyseessä on aika, jolloin nuori tutkiskelee itseään ja saattaa elää filosofoinnin aikaa. Tämän tekee mahdolliseksi siirtyminen abstraktiseen ajatteluun. Kaikessa ylimaallisuudessaan ihanteet ja tavoitteet ovat toisaalta hyvinkin todellisia. Nuori pyrkii löytämään oman minä- ja maailmankuvansa. Nuoruuteen kuuluvat uhma, aggressiot, tunnevyöryt ja muut itsenäistymisen taistot. Nämä kannattaa tarkastella sisäisyyden kehitysvaiheita vasten. Koko henkinen maailma käy läpi suuren rakenteellisen ja toiminnallisen muutoksen. (Dunderfelt 2011, 86 – 88.)

Nuori kykenee muodostamaan kuvan hänestä itsestään aktiivisena toimijana. Tämän prosessin negatiivinen puoli on, että ne tulevat pysyvämmiksi, kuten myös vähemmän alttiiksi palautteelle verrattuna lapsuusajan ajatuksiin. Kuitenkin ajattelutaitojen muodostuminen ja kehittyminen muodostavat nuorelle laajemman maailman tapahtumiseen. Nuoruusvuosien aikana tulevat ajankohtaisiksi ideologisten kysymysten ja yleisten tapojen hahmottaminen. Ratkaisuja etsitään, vaikka ne olisivatkin aluksi usein hyvin yksinkertaistettuja. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2015, 147.)

Suunnittelu- ja päätöksentekotaidot lisääntyvät samanaikaisesti. Nuoruusvuosien kuudessa on tehtävä päätöksiä omaan tulevaisuuteen liittyviin erittäin tärkeisiin asioihin kuten suuntautuminen koulutukseen, ammatinvalintaan ja ihmissuhteisiin. Nuori on oppinut hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja omaa tulevaisuuttaan. Kyseessä on hyvin pitkälti aivojen kypsymiseen liittyvä muutos. Tämä mahdollistaa uuden oppimisen. Ajattelun kypsymisessä on kyse uusien välineiden eli abstraktin ja loogisen ajattelun omaksumisesta ja kypsymisestä. Niinkään ei siis ole kyse tietomäärän ja kokemuksen lisääntymisestä, joita tapahtuu myöhemmin nuoruudessa ja aikuisuudessa. (mt., 147.)

Nuoruusiässä aivan kuin palataan ajoittain pienen lapsen tapaan käsittää maailmaa kokonaisvaltaisesti. Monet kehityksen eri osa-alueet asettavat vaatimuksia yksilön kognitiiviselle maailmalle. Hänen koko elämänsä kokee muutoksen. Niinpä nuoren on vaikea hallita tunteitaan. Nuori pohtii, miltä hänestä tuntuu ja näin hän hahmottaa ympäröivää maailmaa. Nuori voi joskus ajatella, että 30-vuotiaana elämä on jo ohi. Ennen kuin saavuttaa tylsän aikuisuuden iän, nuori ajattelee, että elämästä pitää nauttia mahdollisimman paljon. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 1999, 64.)

Luonnollisesti nuoruuteen kuuluu voimakastakin tiedon kritisointia ja oman oppimisen kyseenalaistamista. On opittavakin kritisoimaan, koska elämme hyvin moniarvoisessa tietoyhteiskunnassa. On hyvä kyetä valikoimaan juuri se tieto, johon kukin uskoo ja luottaa. Jatkuvasti lisääntyvän tiedon keskellä on tarpeen oppia löytämään omat tapansa toimia. Luovan ongelmanratkaisukyvyyn nuori kehittää itselleen harjoitellessaan tiedon arviointia ja oppimaan oppimista. Itsenäisen ajattelun harjoittelun merkki voi siis olla kykeneväisyys kriittisyyteen. Nuorta tulisikin kannustaa itsenäisempään ajatteluun niin vanhempien kuin koulun puolesta. Nuori saadaan uhmaamaan yhä enemmän huonolla aikuisen asenteella ja nuoren toiminnan vähättelyllä ”niin kakaramaiseksi”. (mt., 64 – 65.)

Nuoruusiässä ihmisen sanavarasto kasvaa ja ilmaisu muuttuu monipuolisemmaksi. Päätelytaidot ongelmanratkaisussa muuttuvat laaja-alaisemmiksi. Nuori kykenee esimerkiksi tekemään päätöksen itsenäisesti, mitä ruokaa kaupasta kannattaa ostaa arvioimalla hinnan, laadun ja määrän mukaan. (Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2011, 83.)

Tietoisuus ja kyky käsitellä omia ajattelutapoja ja löytää sitä kautta ratkaisuja kuuluvat postformaaliin ajattelutapaan. Tutkijat puhuvat myös jälkimuodollisista vaiheista kuvaamaan tätä vaihetta. Eri henkilöt saavuttavat tämän vaiheen hyvin eri ikäisinä ja jotkut eivät koskaan. Noin kolmannes nuorista, jotka päättävät peruskoulun, kykenee kansainvälisten tutkimusten mukaan formaalisen tason ajatteluun. Kypsän ajattelun kehittymistä edesauttaa neuvotteleva ja keskusteleva kasvatustyyli. Nuoren ajattelutapa on myös aika minäkeskeistä eli egosentristä. Hänen maailmankuvansa keskittyy vielä voimakkaasti oman itsen ympärillä olevaan maailmaan. Nuori kykenee pohtimaan, mitä muut hänestä ajattelevat. Vaiheeseen kuuluu se, että nuori löytää helposti vikoja toisista ja hänen on vaikea kestää kritiikkiä itsestään. Nuoret olettavat, että muut ihmiset osoittavat heihin huomiotaan. Nuori kokee myös, että hänen kokemukseensa ovat ainutlaatuisia ja ainoastaan hänelle tapahtuneita, mikä liittyy itsekeskeiseen ajattelun piirteeseen. Nuori voi miettiä, miksi juuri hänelle kävi näin. Hänestä saattaa myös tuntua, ettei kukaan ymmärrä häntä. (mt., 83 – 84.)

Nuoren muodostettua tavoitteensa ja käsityksen suunnasta, mitä hän elämässään tavoittelee, on seuraavaksi vaiheessa sen pohtiminen, kuinka tähän päästään. Identiteettiteoriassa tätä ilmiötä kutsutaan etsinnäksi. Vaihe pitää sisällään eri vaihtoehtojen

pohdintaa. Lisäksi se sisältää keskustelua vanhempien ja ikätovereiden kanssa eri mahdollisuuksista. Kyseessä on hyvin monimutkainen tapahtumasarja, joka psykologiselta kannalta sisältää suunnittelua, ongelmanratkaisua ja päätöksentekoa. (Nurmi 2000, 265.)

Nuoren päädyttyä tiettyihin ratkaisuihin, hän myös silloin tällöin pohtii sitä, miten hänen saavutuksensa ja elämäntilanteensa vastaavat hänen alkuperäisiä toiveitaan ja tavoitteitaan. Tämä tulee kyseeseen varsinkin tilanteessa, kun nuori saa palautetta menestymisestään. Kyseinen arviointi vaikuttaa taas siihen, millaisen päätelmän hän itsestään muodostaa eli millaiseksi hänen itsetuntonsa ja minäkuvansa kehittyvät. Eräs merkittävä viitekehys, jossa kyseistä arviointia tehdään, on moninaiset kulttuurissa olevat käsitykset siitä, mitä hänen ikäisensä nuoren olisi pitänyt saavuttaa. Kyseiset standardit välittyvät usein läheisten henkilöiden, kuten ikätoverien ja vanhempien palautteena. (mt., 265.)

Nuori muodostaa itsestään erilaisia käsityksiä oman elämän ohjaamisen, suunnittelun, valintojen ja onnistuneisuuden arvioinnin kuluessa. Onnistuminen ikään liittyvien haasteiden kohtaamisessa luo pohjaa positiiviselle identiteetille ja minäkuvalle. Epäonnistumiset ja varsinkin taidottomuus käydä läpi negatiivista palautetta myönteiseen sävyyn saattavat johtaa huonoon itsetuntoon ja kielteiseen minäkuvaan. Nuoren käsitys omasta itsestään taas kehittää pohja sille, miten hän suuntaa omaa elämäänsä myöhemmin. (mt., 266.)

Olen tehnyt havaintoja, että 2000-luvulla nuoret ovat Suomessa yhä suurempien valintojen äärellä. Heidän pitää tehdä jo yläkouluvaiheessa isoja päätöksiä esimerkiksi siitä, mitä oppiaineita he valitsevat valinnaisiin opintoihinsa. Näillä valinnoilla on suuri merkitys tulevien opintojen kannalta toisen asteen opinnoissa. Kuitenkaan kaikilla ei välttämättä ole riittävästi tietotaitoa ja psyykkisiä resursseja tehdä niin isoja päätöksiä omasta elämästään. Tämä saattaa joillakin nuorilla lisätä henkistä painetta, mikä voi ilmetä käyttäytymisessä. Myös yhä useampi nuori masentuu, minkä näen osittain johtuvan näistä suurista odotuksista ja paineista hänen elämässään.

Yläkouluvaihe on vaativa vaihe muutenkin nuoren elämässä. Peruskoulun päättötodistuksen arvosanoilla on merkittävä vaikutus nuoren opintoihin. Ne määrittävät, mihin toisen asteen koulutukseen nuorella on mahdollisuus päästä. Kuitenkin samaan aikaan

opiskellessaan yläkouluvaiheessa nuori elää monien psyykkisten ja fyysisten myllerysten vaihetta, kuten teoriassa edellä olen kuvannut. Kuinka valmiita yläkoulun opettajat ovat vastaanottamaan kaiken arvostelun ja nuorten kehityksen kuohunnan tehdessään tiivistä yhteistyötä nuorten kanssa? Toivottavasti he nuorten haastavasta elämänvaiheesta huolimatta kykenevät tukemaan nuoria heidän opiskeluissaan ja myönteisen minäkuvan sekä itsetunnon kehittämisessä.

6.2 Nuoren kehittyminen sosiaaliseksi

Nuoren toimintatavat ja ajattelu ovat monin eri tavoin kytköksissä siihen, millaiset vanhemmat hänellä on ja millaisia kasvatuskäytäntöjä nämä käyttävät. Samoissa kaveriryhmissä oleskelevat nuoret ovat keskenään samankaltaisia. Oletetaan, että vanhemmat vaikuttavat omalla kasvatustyyllillään ja toimintatavoillaan nuoren kehitykseen. Nuoret ottavat mallia myös kavereiltaan, niin ajatuksia kuin toimintatapojakin. Voidaan kuvailla tapahtumasarja, jossa keskeisinä tekijöinä ovat yksilön ja ympäristön vuorovaikutustekijät. Tässä tapahtumasarjassa vanhemmat ja kaverit antavat nuorelle malleja, ohjeita ja toimintatapoja. Kuitenkin nuori vaikuttaa hänen omaan kehitykseensä myös omalla toiminnallaan ja omilla piirteillään. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2015, 147.)

Myös kouluoppiminen eli formaali oppiminen ja erityisesti informaalioppiminen eli kaverit, elokuvat, musiikki ynnä muut sellaiset asiat kuluvat sosiaaliseen kehitykseen. Sosiaalisten taitojen osa-alue on sosiaalisesti hyväksytyä käyttäytymistä. Toisen ihmisen kuuntelu ja itsensä ilmaiseminen ovat vuorovaikutuksen välttämättömiä edellytyksiä sosiaalisissa perustaidoissa. Monimutkaisia taitoja ovat yhteistoiminta, itsensä ilmaiseminen, ohjeiden noudattaminen ja auttaminen. Erittäin olennaisia asioita ovat yksilön minä ja moraalinen kehitystaso sosiaalisten taitojen kannalta. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 1999, 91.)

Sosialisaatio on kehitysprosessi. Sen aikana nuori sisäistää oman yhteiskunnan arvot, normit ja käyttäytymismallit. Tämän prosessin kautta hän oppii soveltamaan käytäntöön sosiaalisen ympäristön hänelle asettamat vaatimukset. Tämän kautta nuori sopeutuu hänen ympärillään olevaan todellisuuteen ja oppii toteuttamaan sen pelisääntöjä. Itse asiassa kyse on siitä, että nuori oppii näkemään itsensä toisen silmin. Sosialisatian edellytyksenä on varhaisemmassa kehitysvaiheessa ollut se, että pienellä lap-

sella on ollut oma samaistumisen kohde. Tämän ihmisen asenteet, arvot ja käyttäytymisen hän on voinut omaksua itselleen. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 1999, 90 – 91.)

Itsensä löytämiseen kytkeytyvät pyrkimykset korostuvat itsensä löytämisen prosessissa. Meidän ympäristömme on tullut vaikeammin ennakoitavaksi. Tämä on pakottanut yksilöt ja yhteisöt muodostamaan yhä väljempää toimintanormeja. Sen kautta nuori pystyy sopeutumaan muutoksiin ja itselleen uusiin elämäntilanteisiin nopeasti. Sähköiset mediat ja kulutus ovat tulleet isovanhempien, pihapiirin ja kylänraitin tilalle. (mt., 92.)

Nuorten on hankala orientoitua ympärillään olevaan todellisuuteen pysymällä jossakin tietyssä, vakiintuneessa toiminta- tai ajattelutavassa. He luovat identiteettiään kaiken aikaa ja vertailevat itseään ympäröivään yhteiskuntaan. Tämän päivän nuoriso on yhä tietoisempi omasta itsestään, kuten myös osuudestaan heitä ympäröivään maailmaan. (mt., 92 – 93.)

Sosiaalinen kehitys näyttäytyy sosiaalisena toimintana eli käyttäytymisenä. Ihmisillä on ennakkotoivomuksia sekä omasta että muiden käyttäytymisestä ollessaan yhdessä heidän kanssaan. Juuri tällaiset ennakkotoivomukset eli odotukset tekevät helpommaksi sosiaalisen vuorovaikutuksen, koska jokainen käyttäytyy suurin piirtein ennustettavalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. (mt., 93.)

Odotusten merkityksellä on merkittävä osuus sosiaalisessa käyttäytymisessä. Toistensa toimintaan vaikuttavat sekä yksilö että ryhmä. Yksilöllä eli tässä tapauksessa nuorella on omia asenteita sekä odotuksia. Nämä peilaavat vuorovaikutukseen ryhmän kanssa. Kuitenkin myös ryhmällä on odotuksia, jotka kohdistuvat nuoreen. Sekä nuori että ryhmä muokkaavat toimintaansa odotustensa mutta myös toisistaan muodostavien havaintojen kautta. Käyttäytymisen vuorovaikutus nuoren ja ryhmän välillä on jatkuva kehämäinen prosessi. (mt., 95.)

Toiminnan kehäprosessissa jokaiselle muodostuu pikkuhiljaa oma tyypillinen sosiaalinen käyttäytymisen menetelmä. Nuoren moraalikäsitys ja kasvuympäristö ovat tärkeinä tekijöinä sen muodostumisessa. Sosiaalista toiminnan menetelmää pystytään kuvaamaan ulottuvuuksilla hallitsevuus – hallitsemattomuus ja aktiivisuus – passiivisuus. Näistä muotoutuu neljä sosiaalisen käyttäytymisen päätyyppiä: harkitseva, muokautuva, aggressiivinen ja ahdistuva. (mt., 95 – 96.)

Nuori vertaa itseään ystäviin, jotka toimivat standardeina. Nuoren minäkäsitykseen vaikuttavat esimerkiksi luokkakaverit. Ystävien hyväksyvä suhtautuminen ja myönteinen palaute vaikuttavat hänen itsetuntonsa muotoutumiseen. Nuori muodostaa käsityksen siitä, kuinka hänen odotetaan käyttäytyvän sen kautta, kuinka muut reagoivat. Nuoret saavat oppia sosiaalisia taitoja, kun ovat vuorovaikutustilanteissa ystävä- ja kaverisuhteissaan. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 1999, 103.)

7 TURVAPAIKANHAKIJASTA UUSI JÄSEN YHTEISKUNTAAMME

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka on ulkomaalainen ja hakee oleskeluoikeutta ja suojelua hänelle vieraasta valtiosta (Sisäministeriö 2019). Oleskeluluvan saatuaan turvapaikanhakijasta tulee maahanmuuttaja.

Turvapaikanhakijat lähtivät ja edelleen lähtevät kotimaastaan monenlaisista eri syistä. He lähtevät muun muassa pakoon vainoa, sotaa tai turvattomuutta. Suurin osa omasta kotimaastaan lähteneistä päätyy oman kotimaansa lähialueille. Vain osa heistä päätyy hakemaan turvapaikkaa Euroopasta. Matkustusreitit ja henkilön tiedot maasta vaikuttavat siihen, mihin hän päätyy hakemaan turvapaikkaa. (Sisäministeriö 2019.)

Kansainvälisin sopimuksin Suomi on sitoutunut antamaan kansainvälistä suojelua henkilölle, joka sitä tarvitsee. Tämän perustana on Geneven vuoden 1951 yleissopimus, joka sisältää sopimuksen liittyen pakolaisten oikeusasemaan, kutsutaan sitä pakolaisopimukseksi. EU-lainsäädäntö ja muut kansainväliset ihmisoikeussopimukset ovat myös asioita, joihin Suomi on sitoutunut. (Sisäministeriö 2019.)

Vuoden 2015 jälkeen turvapaikanhakijoiden määrä on laskenut. Vuonna 2016 turvapaikkaa haki 5657 ihmistä. Kyseisen vuoden aikana turvapaikka-asioissa päätöksiä tehtiin noin neljä kertaa enemmän kuin vuonna 2015, yhteensä noin 28 200. Turvapaikkapäätöksistä kielteisiä oli 51 %, myönteisiä 27 %, rauenneita 14 % ja tutkimatta jätettyjä 8 %. (Maahanmuuttovirasto 2019. Maahanmuuttoviraston vuoden 2016 tilastot: päätöksiä tehtiin ennätysmäärä.)

Yhteiskuntamme jäsenyyteen turvapaikanhakijoilla avautuvat hyvin erilaiset mahdollisuudet sen mukaan luokitellaanko heidät uhaksi vai uhriksi (Kuikka 2019, 18). On vain yksi tekijä osa turvapaikanhakijan elämää sopeutua yhteiskuntamme jäseneksi. Hänen entinen elämänsä jatkuu samalla, kun hän tutustuu uuteen ympäristöön ja yh-

teiskuntaan. Elämä maassamme on osa nykyistä ja menneisyyttä. Usein turvapaikanhakijataustainen sopeutuu omaan väestöryhmäänsä ensin. Sen jälkeen pikku hiljaa osaksi yhteiskuntaamme kuuluen suomalaisiksi jäseneksi suomalaisten joukossa. Yhtä aikaa turvapaikanhakijataustainen kokee elämänsä kolmessa eri maailmassa: omassa henkilökohtaisessa elämässään kiinteällä yhteydellä kotimaahansa, maahanmuuttajayhteisössä ja osana suomalaista yhteiskuntaamme. Hyvin erilaiset odotukset ja arvot voivat liittyä turvapaikanhakijan elämään. (Räty 2002, 108.)

Turvapaikanhakijalla on edelleen tärkeä osa elämää oma etninen ryhmänsä. Vapaa-aikanaan moni turvapaikanhakija on yhteydessä enimmäkseen maanmiestensä kanssa. He viettävät aikaa, kuten ovat tottuneet omassa kotimaassaan ja voivat puhua äidinkieltään. Heillä on yhteinen kulttuuritausta ja samoja kokemuksia. Ei ole pakko selitellä omaa olemassaoloaan. (Räty 2002, 112.)

Sopeutumisprosessiin vaikuttaa merkittävästi ympäristön tuki suomalaisessa yhteiskunnassa. Se vaikuttaa hänen elämänsä yleisen ilmapiirin ja henkilökohtaisten suhteiden tasolla. Myös turvapaikanhakijoihin suunnatut toimenpiteet vaikuttavat. Monipuolisia kontakteja antavat ystävyys-suhteet ja työelämä. Turvapaikanhakijan näkemukseen uudesta kotimaastaan näillä henkilökohtaisilla suhteilla on ratkaiseva merkitys. Monia perustaitoja ja normeja ei kukaan kuitenkaan opeta välttämättä. Turvapaikanhakija saattaa näin kokea alitajuista vierauden tunnetta. Moni turvapaikanhakija törmää rasistiseen ja suvaitsemattomaan ympäristöön varsinkin, jos hän on ulkonaöltään selkeästi erilainen kuin kantasuomalaiset. Se näkyy avoimena fyysisenä ja psyykkisenä väkivaltana tai piilevänä vieroksunutana. Moni kokee valitettavasti ikäväksi viranomaisten epätasa-arvoisen kohtelun turvapaikanhakijoita kohtaan. (mt., 114 - 115.)

Vaikka turvapaikanhakijataustainen yrittäisi kuinka elää suomalaisten normien mukaan ja olla suomalainen, häntä ei kuitenkaan kovin helposti hyväksytä yhdeksi suomalaisista. Tästä poiketen pienemmän alakulttuurin säännöt on helpompi sisäistää. Nuorisojengin tai uskonnollisen yhteisön jäseneksi hyväksytään. Merkittävä vaikutus on siis kaiken kaikkiaan valtaväestöllä, miten turvapaikanhakijataustainen kotoutuu. Väärinymmärrykset vältetään avoimella ja toista arvostavalla vuorovaikutuksella. (Räty 2002, 116.)

7.1 Kielitaidon kehittyminen ja ylläpitäminen

Yksilön ja yhteiskunnan kannalta on selkeästi ymmärrettävissä, että turvapaikanhakijataustaisen kotoutuminen on hyvin tärkeää. Oleskeluluvan saanut turvapaikanhakija pääsee kotoutumis- ja kotouttamistoimenpiteiden piiriin. Kotouttamisen maamme sisäministeriö kuvaa seuraavalla tavalla. Se on monien eri viranomaisten työtä kunnissa ja valtiolla. Tavoite kotouttamisessa viranomaisilla on, että Suomeen tullut ihminen tietää oikeutensa ja velvollisuutensa yhteiskunnassa sekä kokee olevansa yhteiskunnassamme tervetullut jäsen. (Pihlaja 2017, 39.)

Kotoutumisella tarkoitetaan, että turvapaikanhakijataustainen sopeutuu yhteiskuntaamme. Tällöin hän sisäistää uusia taitoja, tietoja ja toimintatapoja, jotka edesauttavat häntä aktiivisesti osallistumaan hänelle uuden kotimaan elämänmenoon. Turvapaikanhakijataustaisista osa kotoutuu helposti, ja toiset tarvitsevat ratkaisevasti enemmän aikaa sopeutumiseen sekä tukipalveluita eli kotouttamistoimia. Tärkeitä asioita kotoutumiselle ovat ruotsin tai suomen kielen taito sekä yleistieto suomalaisesta yhteiskunnasta. (Pihlaja 2017, 39.)

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan, että jokainen ihminen on samanarvoinen suhteessa muihin riippumatta iästään, sukupuolestaan, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kielestään, uskonnostaan, terveydentilastaan tai muusta häneen liittyvästä syystä. (Kotouttaminen 2019.)

Muualta Suomesta Etelä-Suomen suuriin kaupunkeihin muuttaneet turvapaikanhakijataustaiset pääsevät joskus liiankin hitaasti tukipalvelujen piiriin. He saattavat voida tavallaan hyvin turvapaikanhakuprosessinsa aikana. Kuitenkin muuton seurauksista, kuten kotimaahan paluun ajatuksesta luopumisesta ja yksinäisyydestä, voi aiheutua myöhemmin psyykkisiä oireita. (Castaneda, Mäki-Opas, Jokela, Kivi, Lähteenmäki, Miettinen, Nieminen & Santalahti 2018, 172.)

On suunniteltava, kuinka tuetaan turvapaikanhakijataustaisten äidinkielen ja heidän oman kulttuurinsa vaalimista. Vapaaehtoistyön ja järjestöjen rooli on suuri. Esimerkiksi yhteinen ajanvietto urheiluseurassa luo enemmän yhteyksiä heidän ja kantaväestön välillä. Vapaa-ajantoiminnat ovat hyvin tärkeitä heille, jotka eivät sijoitu työhön tai koulutukseen. (Räty 2002, 141.) Osallisuuden ja kotoutumisen tunne ennaltaehkäisevät nuoren riskiä syrjäytyä. Turvapaikanhakijataustaisen täytyisi olla mahdollisuus oppia hänen ikäänsä vastaavia taitoja ja tietoja. Tämän kuuluisi tapahtua riippumatta

siitä, asuuko hän tulevaisuudessa Suomen ulkopuolella vai Suomessa. Turvapaikanhakijataustaisen kotoutumisen nähdään alkavan turvallisuuden tunteesta. On merkittävä tunne, että saa asua ja olla osa arkea paikassa, mikä sisältää kontaktit turvallisiin aikuisiin, rajoihin, arjen rutiineihin, kunnioittamiseen ja välittämiseen. Taustalla voi olla pitkä, raskas ja traumaattinenkin matka maahamme. (Pihlaja 2017,40 – 41.)

Vuonna 2004 on tullut voimaan yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), jossa kielletään esimerkiksi kieleen, etniseen alkuperään tai ja uskontoon liittyvä syrjintä yhteiskuntamme eri osa-alueilla muun muassa työn oloihin, työhönnottoperusteisiin ja työehtoihin liittyen. (Rissanen, Partanen, Pitkänen, Teppo & Salmela 2004, 31.)

Kieli on hyvin merkittävä osa kulttuuria. Äidinkielen siirtäminen seuraavalle sukupolvelle ja säilyttäminen on keskeisen tärkeää. Toisaalta osallistuakseen ympäröivään yhteiskuntaan turvapaikanhakijataustaisen täytyy osata valtakieli. Äidinkieli on lisäksi myös tunnekieli. Omalla kielellä osataan ilmaista tarkemmin ajatukset ja parhaiten hän puhuu äidinkielellään myös yllättävissä tilanteissaan. Äidinkieli on siis ajattelun, tiedon ja luovuuden kieli. Se on myös tärkeä side omiin juuriin – yhdysside isovanhempiin, vanhempiin, kotimaahan ja kulttuuriin. (Räty 2002, 154.)

On tärkeää, että turvapaikanhakijataustaiset saavat myös ympäristöltään tukea ja arvostusta äidinkielelleen. Kun hän kokee äidinkieltään olevan kaunis ja hyvä, hän haluaa ja uskaltaa oppia sitä myös lisää. Päinvastoin omaa äidinkieltään häpeile ei opi vaan taantuu äidinkielen osaamisessaan. Päättävöitteena on tasapainoinen henkilö, jolla äidinkielen kehittämisen kautta on vahva itsetunto. Hän hyväksyy vanhempiensa taustan ja oman identiteettinsä. Äidinkielen hyvä taito on myös pohja uuden kielen oppimiselle. Valtakielen oppivat parhaiten ne, jotka osaavat taitaen omaa äidinkieltään. Menestyäkseen yhteiskunnassamme on tärkeää osata riittävän paljon valtakieltä. Kyky puhua ja kirjoittaa valtakieltä on ovi yhteiskuntaamme. Tottumus opiskella vierasta kieltä ja oma äidinkielen taito vaikuttavat uuden kielen oppimiseen. Osa Suomeen muuttaneista ei ole koskaan mahdollisesti käynyt koulua saatikka opiskellut vierasta kieltä. Toisaalta taas osa on tottunut käyttämään elämässään myös arjessa useita eri kieliä. Kielen oppimiseen vaikuttavat elämäntilanne ja valmius oppia jotain uutta. (Räty 202, 155 - 158.)

Turvallisissa kanssakäymistilanteissa turvapaikanhakijataustaisilla on parempi tilaisuus oppia suomen kielen osaamistaan, kun hänellä on ystävyysuhde suomea puhuvaan henkilöön. He ovat todenneet, että parempi kielitaito ennaltaehkäisi sosiaalisista tilanteista ulos rajaamista, kiusaamista ja edesauttoi työpaikkojen hankinnassa. (Kuikka 2019, 33.)

7.2 Turvapaikanhakijan ammatillinen koulutus

Turvapaikanhakijataustaisen ammatillinen koulutus on yksi osa kotoutumisprosessia. Myös yhä useampi pyrkii peruskoulun jälkeiseen ammatilliseen koulutukseen. He pyrkivät myös kielikoulutukseen. Turvapaikanhakijataustaiselle tarkoitettua opetusta organisoidaan opetusministeriömme hallinnonalan lisäksi runsaasti myös työministeriön alla. (Koskimäki 2004, 10.)

Ammatilliseen koulutukseen voi olla osallisena myös ilman kotoutumiskoulutusta, sillä tärkeintä on riittävä kielitaito, jolla pärjää opinnoissa. Turvapaikanhakijataustaiselle suunniteltu ja heidän tarpeensa huomioon ottava tieto monenlaisista eri mahdollisuuksista koulutukseen kotoutumisen eri vaiheissa on eräs keskeinen tukitoimenpide. Turvapaikanhakijataustaiselle muodostetun kotoutumissuunnitelman tekijät ja toteutuksesta vastaavat viranomaiset ovat tässä mielessä erityisen haasteen kohdalla. (Koskimäki 2004, 10 – 11.)

Turvapaikanhakijataustaisen yksilöllisiin tarpeisiin koulutuksen osalta voidaan vastata ohjauksella, yhteistyöllä ja tiedon hankinnalla sekä pitämällä huolen, että tarvittavat tiedot on mahdollista saada käsiin. Sekä työvoimaviranomaiset että koulutuksen järjestäjät pitävät olennaisena, että he saavat oikeaa informaatiota oikeaan hetkeen heidän elämänsä erilaisissa nivelvaiheissa. Merkittävää tietoa heille on esimerkiksi, millaista valmistavaa opetusta on mahdollisuus saada ja mihin kannattaisi hakeutua. Koulutuksen järjestäjien keskeinen yhteistyö on hyväksi esimerkiksi silloin, kun hän pyrkii ammatillista peruskoulutusta varten valmistavaan opetukseen, vaikka hänen olisi järkevämpää hankkia lisää kielitaitoa. (Koskimäki 2004, 11.)

Turvapaikanhakijataustainen ei välttämättä saa lähiympäristöstään sellaista ohjausta ja tietoa, millaista täällä pitempään asuneet ja täällä syntyneet saavat lähipiiristään tai

omasta kodista. Tässä on eräs syy siihen, miksi eri viranomaisten merkitys on merkittävä niin nuorten kuin aikuistenkin kotoutumisessa sekä elämänuran ja oman ammatin löytymisessä. (Koskimäki 2004, 11.)

Turvapaikanhakijataustainen tarvitsee menestyäkseen konkreettisen kosketuspinnan suomalaisen työelämään. Meidän työmarkkinoillamme saatu lähes mikä tahansa työkokemus lisää heidän inhimillistä pääomaa. Kyseessä ei ole ainoastaan työkokemuksen kautta saadun työn sisällön oppimisesta, vaan myös sen myötä saavutetun työelämän luottamuksen kehittymisestä työelämän ”portinvartijoihin” nähden. Suomessa kyseisiä ”portinvartijoita” ovat niin työnantajat kuin työpaikkoja välittävät tahot. (Kuikka 2019, 16.)

8 TULOKSET HAASTATTELUISTA

Haidr-niminen turvapaikanhakija saapui Suomeen syyskuussa 2015, kuten tuona kyseisenä vuonna 32 475 muuta henkilöä. Hän oli tuolloin 25-vuotias. Kotimajoitusperheen Matias-nuori oli 16-vuotias, kun Haidr muutti heidän kotiinsa asumaan. Matiaksella oli meneillään murrosikä. Haastatteluja tehdessäni Matias oli 18-vuotias ja Haidr 28-vuotias. Matiaksen haastattelun yhteydessä helmikuussa 2019 selvisi, että Haidr osaa puhua jo aika hyvin suomea. Siksi päätin haastatella myös Haidrin. Näin haastatteltavien määrä kasvoi alkuperäisestä kolmesta neljään henkilöön, ja kokonaiskuva tilanteesta kotimajoitusperheessä täydentyi kokonaisuuteen. Sain mahdollisuuden kuulla myös Haidrin mielipiteet, kokemukset ja näkemykset asioista, jotka liittyivät hänen taustastaan kyseiseen haastatteluhetkeen asti.

Haidrin kotimajoitusperheessä asuvat Matiaksen lisäksi Tuulikki-äiti, Santeri-isä ja kaksi alle kouluikäistä lasta. Tuulikki ja Santeri ovat molemmat työelämässä.

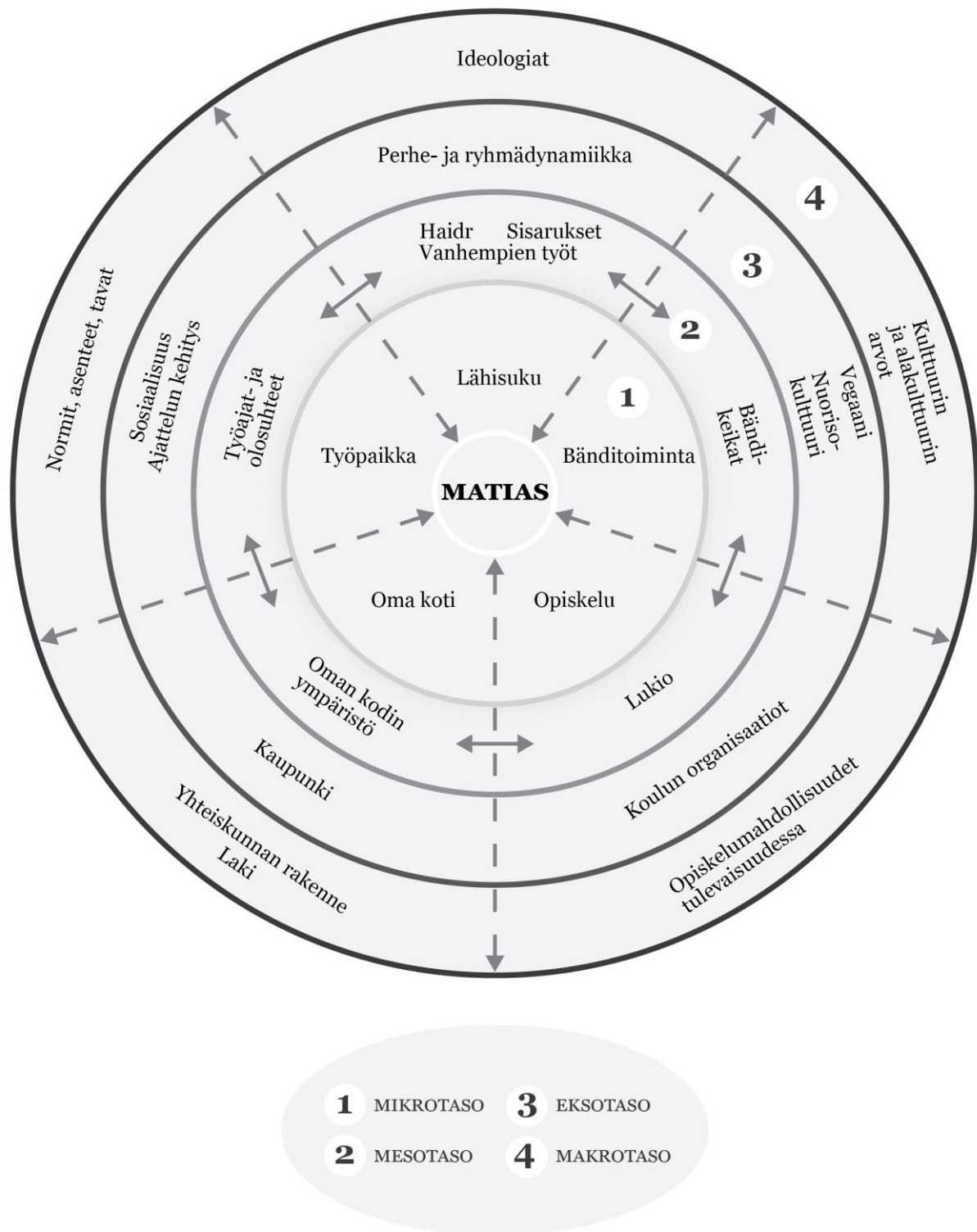
Näiden neljän (Haidrin, Matiaksen, Tuulikin ja Santerin) ihmisen henkilökohtaiset haastattelut toteutuivat helmikuun ja huhtikuun välisenä aikana 2019. Äänitin henkilöiden haastattelut ja litteroin tekstitiedostoksi. Tämän jälkeen stilisoin eli muotoilin ja parantelin kielellisesti sekä tyylillisesti tekstiä kuitenkin säilyttäen täysin heidän välittämänsä sisällön. Halusin säilyttää henkilöiden oman puhutavan, jolloin siitä välittyvät paremmin persoonallisuus, tilannetekijät ja henkilöiden ikäerot sekä asioiden painotukset.

Bronfenbrennerin dynaamisen ekologisen mallin mukaisesti seuraavassa esittelen opinnäytetyöni fokuksessa eli keskiössä olevia henkilöitä eli Matias-nuorta ja Haidr-turvapaikanhakijaa mikro-, meso-, ekso- ja makrotasojen kautta. Ilmiötä selittävä yleinen malli tasojen kuvauksista, ja Bronfenbrennerin keskeiset tausta-ajatukset ovat luettavissa opinnäytetyön otsikon 3 alla eli Dynaaminen ekologinen malli – ilmiö opinnäytetyössäni.

Matias on aina asunut kaupungissa, missä hän on jo lapsesta lähtien tottunut elämään eri maista ja syistä Suomeen tulleiden ja jo Suomessa asuvien maahanmuuttajien keskuudessa. Hän on lapsesta alkaen elänyt ympäristössä, jossa on puhuttu eri kieliä ja näin tottunut eri kieliryhmien kuunteluun. Hän on nähnyt monien eri kulttuuritaustaisten elävän, asuvan ja toimivan kontakteissa toisiinsa arkielämän tilanteissa kuten myös päiväkodissa ja kouluissaan. Matias opiskelee toisen asteen opintoja lukiossa ja käy myös töissä. Hän oli juuri ennen haastattelua muuttanut omaan asuntoonsa tyttöystävänsä Minnan kanssa.

Mikrotasoa Matiaksen kohdalla kuvaavat ryhmät, joiden kanssa hän on eniten sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Näitä ovat koti yhdessä Minna-tyttöystävänsä kanssa, läheinen musiikkiharrastus eli bänditoiminta, työssäkäynti, opiskelu ja suhteet perheeseen. Näissä jokaisessa erillisessä ryhmässä Matias toimii omana henkilökohtaisena yksilönään.

Mesotaso kuvastaa yhden ryhmän sisäisen kanssakäymisen tai useamman ryhmän keskinäisen vuorovaikutuksen. Mesotasoon kuuluvat oman kodin lähiympäristö, bändin kanssa tehdyt keikat, työajat ja -olosuhteet vaikuttamassa Matiaksen elämään, lukiossa käynti ja perheeseen kuuluvat vanhemmat, pikku sisarukset ja Haidr-turvapaikanhakija, joka koetaan osaksi perhettä. Vanhempien työt tuovat elämään sisältöjä, joista he keskustelevat. Matiaksen kohdalla aikataululliset tekijät vaikuttavat hänen elämänsä muotoutumiseen työvuorojen sanellessa elämää, ja kuinka lukio ja bändikeikat rytmittyvät osaksi elämänkokonaisuutta. Tämä kaikki vaikuttanee myös siihen, kuinka usein hän tapaa perhettään.

MALLI 2. Dynaaminen ekologinen malli sovellettuna

Eksotaso vaikuttaa epäsuorasti Matiaksen elämään. Näitä tekijöitä ovat kaupunki, jossa hän elää sen ollen monikulttuurinen ympäristö. Sosiaalisuuden ja ajattelun kehi-

tys ovat vaikuttaneet kykyyn työskennellä sosiaalisessa työyhteisössä. Hän kokee ajatuksissaan mahdolliseksi yhdistää työelämän ja lukion käynnin. Koulun organisaatioon liittyvät tekijät luovat hänelle mahdollisuuden käydä lukiota työssä käynnistään huolimatta. Nuorisokulttuurisiin asioihin liittyy arvomaailmallinen päätös olla vegaani, ja Matias on lisäksi eläinrakas ihminen sekä maailman hyvinvointia laaja-alaisesti käsittelevä henkilö. Nuorisokulttuuriin liittyy myös hänen tapansa viettää aikaa kavereiden kanssa myös Haidrin seurassa. Bänditoiminnassa aktiivisesti vaikuttaen hän on nuorisokulttuurin jäsen. Perhe- ja ryhmädynaamiset asiat vaikuttavat monella tavalla Matiaksen elämään. Tähän sisältyvät muun muassa vuorovaikutukselliset ja tunnepuolen tekijät perheeseen, johon on pitkäkestoinen suhde.

Makrotason asioista Matias on sisäistänyt jo lapsuudestaan asti Suomen yhteiskunnan rakenteellisia asioita. Hän on tottunut, että meillä on presidentti, hallitus, oppositio ja joukko eri puolueita. Hiljalleen hän on ymmärtänyt maamme lakeja. Täytettyään 18 vuotta Matias on tiedostanut, että hänellä on oikeus äänestää presidentin- ja eduskunnan vaaleissa. Hänellä on ollut mahdollisuus ajokorttiin sekä ostaa itse tupakkaa sekä alkoholia kaupoista. Hän pääsee sisään ravintoloihin. Maamme tapakulttuuriin hän on törmännyt päivittäisessä elämässään jo lapsesta asti. Hän tietää, kuinka täällä muun muassa tervehditään, pukeudutaan ja ruokaillaan. Hän on omaksunut omat henkilökohtaiset mahdollisuutensa siinä. Hän tietää jo nyt lukiota käyvänä nuorena paljon mahdollisuuksistaan opiskella jatkossa sen jälkeen. Hän käy läpi omaa ammatillistaan etsintäänsä. Ideologiselta puoleltaan hän on sisäistänyt, mihin yhteiskunnalliseen luokkaan hän ja vanhempansa kuuluvat. Poliittisena näkökulmana voidaan pitää hänen toivettaan, että suomalaiset voisivat olla huomattavasti suvaitsevaisempia ja että maahamme mahtuisi pinta-alaamme nähden reilusti enemmänkin turvapaikanhakijoita asumaan. Hän totesi, että taide on parasta, mitä on. Hän on sisäistänyt kulttuurin ja eri alakulttuurien arvoja laaja-alaisesti jo lapsesta alkaen. Tämä on ollut vaikuttamassa läpi elämän hänen kasvuunsa lapsesta aikuiseksi, ja se vaikuttaa hänen valintoihinsa tänäkin päivänä.

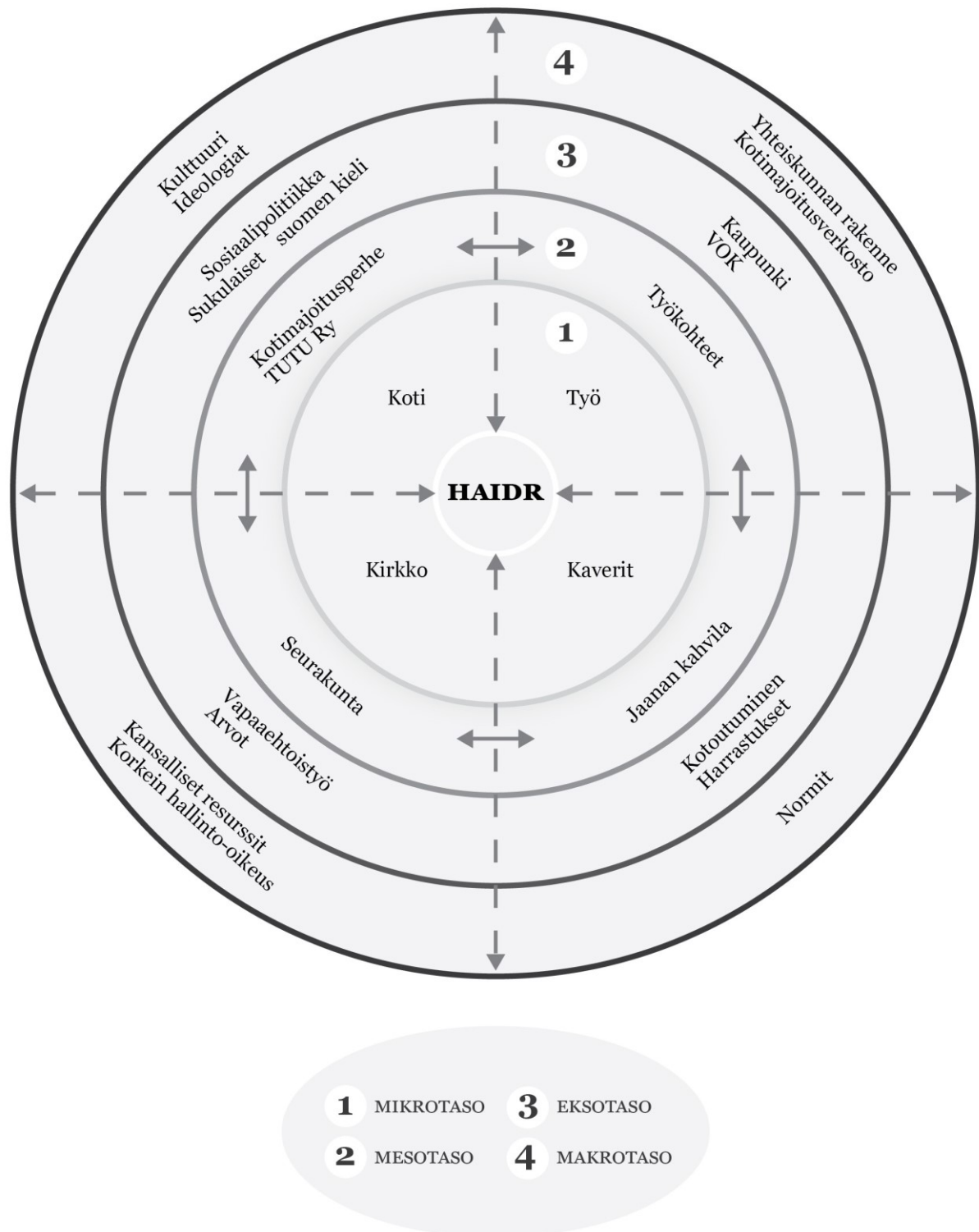
Kuten dynaamisesta ekologisesta mallista huomaa, siinä olevat nuolet mikrotasolta kulkevat läpi eri tasojen makrotasolle asti ja takaisin. Kaikki edellä kertomani asiat ovat eri vaiheissaan ja painotuksella vaikuttaneet siihen, millainen nuori Matias on tänä päivänä. Mallissa kuvataan niin mahdollisuuksia kuin rajoitteitakin.

Seuraavaksi kuvaan Haidrin sovelletun dynaamisen ekologisen mallin. Haidr oli Suomeen saapuessaan 25-vuotias ja haastatteluhetkellä 28-vuotias. Hänen kotimaansa on arabimaa ja valtauskontona islam. Nämä ovat vaikuttaneet syvästi hänen kasvuunsa yksilönä mikrotasolta makrotasolle asti. Hän omaa jatkuvasti uusia asioita suomalaisesta yhteiskunnasta, mutta pitää mukanaan myös osan entisen kotimaansa asioita luonnollisesti.

Vuosien 2015 – 2019 aikana Haidrin elämässä mikrotasolla ovat olleet keskeisinä asioina elämä kotimajoitusperheessä, kirkko, työ ja omat kaverit. Mikrotaso kuvaa asioita, joissa Haidr on eniten ollut yksilönä vuorovaikutuksessa ja mitkä ovat olleet hänelle tärkeimpiä. Kotimajoitusperheeseen hän muutti keväällä 2016. Hän sai olla siellä rauhassa, ja kukaan ei häntä enää kiusannut hänen kristinuskonsa takia, kuten vastaanottokeskuksessa oli tapahtunut. Hän sai luoda omat henkilökohtaiset suhteensa perheenjäseniin ja tehdä yhdessä asioita heidän kanssaan. Tätä kautta hän alkoi heti oppia suomen kieltä perheen Santeri- isän ollessa hänelle erittäin aktiivinen opettaja.

Vapaaehtoistyötä Haidr oli tehnyt jo ennen perheeseen muutettuaan perheen Tuulikki-äidin kaverin Jaanan kahvilassa. Tärkeimmäksi vapaaehtoistyön paikaksi muodostui evankelis-luterilainen kirkko, missä Haidr kävi myös messussa yhdessä Tuulikin ja Santerin kanssa. Haidr kävi vapaaehtoistyössä siellä lähes päivittäin.

Kristinuskon kasteen hän oli ottanut Suomessa. Kirkkoherraan muodostui läheinen suhde ja hän ei hyväksynyt ajatusta, että Haidr käännytettäisiin maastamme pois, koska se olisi hänelle hengenvaarallista. Kirkko lupasi suojella Haidria. Vapaaehtoistyössä Haidr tutustui eri ihmisiin. Hänellä on ollut myös omia arabiystäviään, mikä on tärkeää oman arabikielen säilymisenkin kannalta. Haidr sai paikan siivousringin työntekijänä ja alkoi siivota yksityisten ihmisten koteja. Hän sai myönteistä palautetta, mikä teki hänet iloiseksi. Työn kautta hän sai palkkaa ja pystyi paremmin elämään normaalia elämää.

MALLI 3. Dynaaminen ekologinen malli sovellettuna

Mesosysteemi kuvaa yhden mikrotason ryhmän sisäisiä vuorovaikutussuhteita tai usemman mikrotason ryhmittymien välisiä kanssakäymisiä. Tässä tasossa on mainittu Tutu ry, koska turvapaikanhakijoiden tuki ry:n kautta Tuulikki ja Jaana tutustuivat ja Haidrin ja Tuulikin tapaaminen järjestyi ajatuksena kotimajoitusperheeksi ryhtymiseksi Haidrille. Johdannossa kuvataan siitä, kuinka Haidrin elämä lopulta päätyi kotimajoitusperheeseen. Mesosysteemiin kuuluvat eri työkohteet siivoamisessa sekä Jaanan kahvila ja seurakunta vapaaehtoistyön kohteina. Jaanan kahvilassa Haidr on tavannut arabiystäviään ja kotimajoitusperhe näitä henkilöitä. Nämä kaikki mesotason ryhmät ovat vuorovaikutuksessa toisensa kanssa.

Eksotason asiat vaikuttavat epäsuorasti Haidrin elämään. Kaupunki, jossa hän elää on paikka, jossa hän haluaa asua. Siellä on kavereita ja se tuntuu hänestä turvallisemmalta paikalta. Kaupunki on monikulttuurinen, mikä helpottaa integroitumista ja kotoutumista. Haidr työskentelee eri kohteissa pitkin kaupunkia ja on näin oppinut julkisilla liikennevälinellä kulkemisen sekä kartan käytön. Tämä tuo hänelle luottamusta elämään. Vastaanottokeskus vaikuttaa edelleen hänen elämäänsä siten, että hänen täytyy olla siellä kirjoilla, jotta turvapaikkahakemus pysyy voimassa. Vapaaehtoistyö eri paikoissa on luonut hänelle paljon sosiaalisia kontakteja ja yhteenkuulumisen tunnetta. Hän on saanut tehdä erilaisia asioita, mitä hän piti hyvänä asiana, ettei tarvitse vain istua ja olla. Harrastuksinaan Haidr mainitsi kuntosalilla käymisen, kirjojen lukemisen niin arabiaksi kuin suomeksikin, musiikin kuuntelemisen ja asiat, joita hän on tehnyt yhdessä perheen kanssa. Sukulaisiinsa hän pitää yhteyttä muun muassa Facebookin kautta. He kannustavat Haidria auttamaan perheessä, mikä edelleen vaikuttaa siihen, että hän aina miettii, kuinka voisi auttaa perheessä. Suomen kielen oppimisen kautta hän kommunikoi niin perheen kanssa kuin muuallakin, missä tarvetta on. Tällä on tärkeä esikotouttava vaikutus. Sosiaalipolitiikka käsittää kohtuullisen elintason, turvallisuuden ja viihtyvyyden. Vastaanottokeskus antoi ensin vastaanottorahan, joka oli pieni summa kuukausittain. Turvallisuuteen liittyy se, että maassamme on rauha yhteiskuntarakenteellisesti. Haidr uskaltaa kulkea yksin ja ympäristömme on viihtyisä ja siisti.

Makrosysteemiin sisältyvät dynaamisen ekologisen mallin uloimmat tekijät, joita Haidrin mallissa ovat kulttuuri, ideologiat, normit, yhteiskunnan rakenne, kotimajoitusverkosto ja kansalliset sekä kansainväliset resurssit. Haidrilla on halu oppia kulttuurimme eli elämäntapojemme ymmärtämistä. Hän kertoi, että haluaa tehdä näin, ja

ymmärtää, että täällä eletään Suomen kulttuurin mukaisesti. Hän kokee oppineensa paljon kotimajoitusperheessä kulttuuriin liittyviä asioita. Santeri-isä on kertonut Haidrille yhteiskuntarakenteeseemme liittyviä käytänteitä. Haidr ei pysty elämään kuten ikätoverinsa Suomessa, koska hänellä ei ole ollenkaan henkilöllisyystodistusta eikä siis passiakaan. Hän odottaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta päätöstä turvapaikka-hakemukseensa. Aikoinaan muun muassa kansallisten resurssien vuoksi Haidr ajautui tilanteeseen, että hän tuli Suomeen hakemaan turvapaikkaa. Kotimajoitusverkosto järjestää kautta maan kotimajoituksia turvapaikanhakijoille, ja on siksi osana makrosysteemiä.

Haidrin kohdalla nämä kaikki eri tasot ovat olleet vaikuttamassa hänen esikotoutumiseensa yhteiskunnassamme. Hän on voinut säilyttää arabian kielen taitonsa ystäviensä kanssa kommunikoidessaan ja Santeri-isälle arabiaa opettaessaan. Haidr lukee arabi-ankielisiä kirjoja. Suomen kieltä hän alkoi aktiivisesti oppimaan kotimajoitusperheessä edelleen Santerin toimiessa hyvin aktiivisesti opettamassa sitä. Hän on sisäistänyt maamme kulttuuria ja yhteiskunnan rakennetta ja hän miettii omaa ammatillista identiteettiään, mitä haluaisi opiskella.

8.1 Uudet kielet, kulttuurit ja ihmiset kohtaavat

Kulttuurilla voidaan ajatella tarkoitettavan melkein samaa asiaa kuin elämäntapa. Kulttuurin voivat kuulua kaikki ne asiat, joita eri kansat ja henkilöt ovat historiansa aikana oppineet arvostamaan ja tekemään. Siihen kuuluvat myös asiat, joista he ovat oppineet nauttimaan ja joihin he ovat oppineet uskomaan. Kulttuuriset piirteet eivät ole periytyvä, vaan opittu asia. (Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa-koulutusmateriaali 2019.)

Aiemmin opinnäytetyössäni todettiin turvapaikanhakijan sopeutumisesta yhteiskuntaamme seuraavasti. Turvallisissa kanssakäymistilanteissa turvapaikanhakijalla on parempi tilaisuus oppia suomen kielen osaamistaan, kun hänellä on ystävyysuhde suomea puhuvaan henkilöön. (Kuikka 2019, 33.) Kotimajoitusperhe oli hyvin aktiivinen opettaessaan Haidrille suomen kieltä, ja hän oppi sitä myös viettäessään aikaa Matiasnuoren kanssa. Haidrin ja Matiaksen suhdetta voidaan kuvata vähintäänkin kaverisuhteeksi, ja Haidr on saanut olla osana Matiaksen kaveriporukkaa.

Tämä on opinnäytetyöni tulososuuden ensimmäinen teema-alue. Fokuksessa olevien Matias-nuoren ja Haidr-turvapaikanhakijan mielipiteet ovat keskeisellä sijalla, ja vanhempien näkemykset täydentävät kuvaamaan kokonaisuutta aikuisten näkökulmasta. Kaikki neljä haastateltavaa kertoivat näkemyksensä uudesta elämäntilanteestaan. He kertoivat taustoistaan, minkä verran olivat olleet tekemisissä aiemmin ulkomaalaisten kanssa ja kuvailivat, miltä ajatus Haidrin muuttamisesta perheeseen tuntui aikana ennen kuin hän tuli sinne. Matias kertoi alkuajoista perheessä ja tutustumisestaan Haidriin. Kaikki kertoivat kokemuksistaan alkuajan kommunikoinnista. He myös kuvailivat, miltä tuntui, kun perheessä puhuttiin uusia eri kieliä ja eri kulttuurit kohtaisivat.

Elämä perheessä muuttui Haidrin muutettua sinne asumaan monella tavalla. Vaikutukset ulottuivat ihan jokaiseen perheenjäseneseen. Matias kertoi ihan ensimmäisenä muistamanaan asiana ja käytännön tapahtumaketjuna, että Santeri oli todella kiinnostunut Haidrista ja hänen puhumastaan arabian kielestä sekä minkälaisia kieliä Haidrin kotimaassa on. Santeri halusi oppia arabiaa sekä opettaa Haidrille suomen kieltä, joten heillä alkoi yhteinen kielten opettelu prosessi. Myös muu perhe on ollut tässä ”kielikylvyssä” mukana kukin eri tavoin ja lasten iät huomioon ottaen. Kaikki kuulivat, kuinka Haidr puhui ja äänsi arabian kieltä sekä näkivät lappuja, mihin oli kirjoitettu asioita kahdella eri kielellä.

Matias: Noh todella paljon olen ollut tekemisissä ulkomaalaisten kanssa. Ihan, kun mä olin 5v mä meen tarhaan, jossa kukaan ei puhunut yhtään suomea. Asuin alueella, missä paljon ulkomaalaisia. Ala-aste ja yläaste, joissa oli todella paljon on ulkomaalaisia. Ja noh, paljon kaiken muun kuin suomalaisten kanssa olen pyörinyt, ja niin kuin ollut kulttuurien keskellä. Lukiossa myös kaikenlaisia kulttuureja ja ihmisiä.

Muistelisin, ettei minulta kysytty mielipidettä siitä, että kotiimme muuttaisi turvapaikanhakija, mutta toisaalta olin tehnyt aika selväksi kaikille siellä asuville, että mua ei kauheesti kiinnosta, mitä täällä tapahtuu ja että tänne voi mun puolesta tulla kuka vaan ja niin kuin aika vapaamielinen olin.

Noh, ensimmäinen kerta kun kohtasin Haidrin oli oikeastaan se, kun mä tein jotain huoneessani ja kuuntelin varmaan musiikkia. Sitten mun huoneen ovi aukeaa ja sieltä tulee mun äiti ja Haidr ja Haidr kävelee sinne mun huoneeseen. Äiti sanoo, että tässä on varmaan meidän uusi asukas. Silloin tapasin Haidrin ja silloin sain tietää, että meille muuttaa tällainen turvapaikanhakija, ja sitten siitä varmaa yksi kuukausi, ja Haidr mutti sinne. Enpä mä ajatellut asiaa hirveästi, kun mä en osanut puhua arabiaa ja Haidr ei osanut puhua suomea tai englantia.

Meillä teipattiin kotona joka paikkaan, että mikä jokin asia on ja kirjoitettiin siihen arabiaksi niinkuin lausuminen ja sitten se kirjoitustyylillä ja sitten sama asia suomeksi. Silloin, että Haidr oppisi suomea ja Santeri oppisi arabiaa. Ja sitten meillä oli kaikissa pöydissä, kaapeissa, laseissa ja muissa astioissa, että mitä ne on.

Ja sitte lapset tottu tosi hyvin Haidriin ja se leikki välillä niitten kanssa ja se käytti koiria joskus ulkona. Se oli niin kuin uus perheenjäsen.

Siinä oli varmaan vuosi, että meni ettei me hirveesti nähty, ja kun on tosi iso kämpä ja Haidr oli siellä omassa kerroksessa, mä omassa kerroksessa ja saatto mennä kuukausia, ettei nähty kertaakaan ja sitten kun nähtiin niin toki moikattiin, mutta eipä sen enempää, kun ei meillä ollut mitään yhteistä kieltä, millä olisi voinut puhua.

En mä muista edes ihan tarkkaan, kuinka tutustumisemme alkoi. Joskus, kun Haidr olis asunu varmaan vuoden meillä nii me ruvettiä aina välillä moiccailemaan ja saatettiin just pelata jotain lautapeliä tai keskustella jostain pieniä asioita. Sieltä se on varmaan lähtenyt. Aika vähäistä se on se meidän sanallinen kommunikointi, että me sanotaan moi ja kysytään kuulumiset, mutta sillon ku me oltii yhdessä niin me vaan oltiin toistemme kanssa ja tehtiin asioita ja ei niinkään ehkä puhuttu. Mua varmaan itseäni jännitti se kielimuuri meidän välissä ja varmaan Haidria samalla tavalla. Ei niinkään elekieltä käytetty vaan otettiin joku google translater käteen ja puhuttiin sillä, ja käännettiin asia arabiaksi ja toivottiin, että se toimii. Noh, kyllä siinä ymmärrettiin toisiamme jollain tapaa eikä siihenkään tarvinnut kovin usein turvautua, että ehkä kerran pari, että aika hyvin siinä pysty niin kuin tilanteesta päättämään mitä toinen yrittää sanoa. Jonkun vuoden tai parin päästä, kun Haidr alkoi oppimaan englantia ja suomea, ja mä hyvin heikosti aloin oppimaan arabiaa, niin sitte ruvettiin keskustelemaan. Jos tuli tylsää niin saatettiin viettää aikaa, pelata jotain lautapelejä tai muuta.

Mä en sitä kulttuurieroa koskaan hahmottanut tai antanut sille mitään valtaa, koska mä olin jo tottunut elämässä siihen, että kaikki ihmiset ovat jollain tapaa eri kulttuureista eikä ole oikeastaan mitään samaa muuta kuin perheiden kesken. Anoin Haidrin tehdä, mitä se tykkäs ja sitte sihe puhumiseen, että sitte ei vaan puhuttu oikein ennekuin alettiin ymmärtämään toistemme kieliä. Haidr oppi suomeksi sanomaan esimerkiksi, että pöytä on tämä ja lasi on tämä.

Ei se nyt mitenkään niin erikoiselta tuntunut, koska sitä enne oli tullut tämä pienin lapsi ja sitä enne tämä vanhempi lapsi. Koko ajan oli kaikki muuttunut ja tullu lisää ihmisiä. Haidr oli vain seuraava.

Siitä sai niin kuin uuden kaverin, kun mä en tuntenut ketään sieltä osasta kaupungista. Siellä ei ollut mulle mitään seuraa, ja kun Haidr ei tuntenut Suomesta ylipäänsä ketään.

Haidrille tilanne perheessä oli moniulotteisin. Hän oli tullut arabimaan erilaisesta kulttuuripiiristä, tavoista ja tottumuksista muun muassa suomalaisten elämäntapojen, yhteiskuntarakenteen ja vieraan kielen keskelle. Lähes kaikki oli uutta ja erilaista.

Haidr asui arabikotimaassaan yhdessä isoäitinsä kanssa, mutta sitten isoäiti kuoli, eikä ollut paikkaa, jossa asua. Haidr kertoi, että hän teki töitä autokorjaamossa ja kirjapainossa. Kotimaassaan hän oli ollut kiinnostunut kristinuskosta vaihtoehtona islamilaisuudelle, mutta paikallinen seurakunta ei uskaltanut ottaa häntä jäsenekseen. Suomeen tullessaan hän osasi puhua ainoastaan arabian kieltä. Hän asui kahdessa eri vastaanottokeskuksessa. Jälkimmäisessä hän kuuli, että turvapaikanhakijat saatettaisiin sijoittaa kauemmaksi pohjoiseen asumaan. Vastaanottokeskuksessa Haidr oli tutustunut Jaanaan. Haidr kertoi myös, miltä ajatus kotimajoitusperheessä asumisesta tuntui.

Haidr: Olin kuullut, että joku muu paikka, ja sitte kun mä tiesin, että mennä pois kaupungista. Mä en tiedä, kuka siellä ja mä en tiedä, mitä tapahtuu siellä. Ja siellä ei ole ystäviä ja se oli vähä vaikeaa. Jaana antoi vaatteita vastaanottokeskuksessa, sitte mä tiedän häntä ja sitte mä teen hänen kanssaan vuorotyötä. Minulla on ystävä Jaana. Hän auttaa perheitä. Jaana oli pomo kahvilassa, kuppilassa. Mä olin tehnyt paljon vapaaehtoistyötä kuppilassa, ehkä vuoden, ja sitte Jaana sanoi, että hän voi auttaa minua löytämään perhe, ja sitte hän löytää minulle Tuulikki ja Santeri. Hän on tosi hyvä ihminen. Sitte mä sanoin, että minä voin kokeilla asua perheessä, jos tämä onnistuu.

Jännitti vain, ei pelottanut. Paljon miettimistä. Sitte mä otin vähän aikaa, että tehdä päätös, että muuttaa kotiin tai ei. Ensimmäinen ajatus oli se, että minä en tiedä mitä mä sanon, koska ensin se oli vähän, että kun he eivät sanoneet, mitä mä voin tehdä heille.

Että vielääkään he eivät sano, mikä se on, että auttaa. Ymmärrän, että voin vain olla, mutta se on vielä, että mä haluaisin tietää, miten minä voisin auttaa. Että aina mietin, et miten voin auttaa ja mitä tehdä.

Alku tutustumisesta Matiaksen kanssa meni jotenki näin. Se oli pitkään aikaan, että mä en keskustellu tai mä istuin perheen kanssa, mutta Matiaksen kanssa mä sanoin vain moi. Se oli vähän hankalaa, että nuoren kanssa ja joskus, että mitä kuuluu. Minä tiedän, että hän tosi hyvä ihminen, että Matias ei ole sellainen, että hän saa, voi tehdä kaikkea, mitä hän haluaa. Hän tosi hyvä ihminen. Kaikki me olemme sitä ollu, normaali nuori

Ehkä se oli, kun mä vastaanottokeskuksessa kuulen paljon suomea ja meillä se oli vain vähän suomen kielen kurssia, että mä opin vähän. Nyt mä ymmärrän paljon, mutta kun mä haluan, mutta sitte kun mä haluan vastata niin sitte se ei oikeen tule, koska kielioppi sitte. Suomen kieli, se on paljo kielioppia ja tai sitte siellä on sanoja, mitä mä en ymmärrä. Kun muutin perheeseen, he puhuivat minulle vain suomea ja ehkä he puhuivat minulle helposti vain sanoja ja se ei ole vaikeeta ja ehkä joskus tulee asiota, että en ymmärrä tai ymmärrän väärin tai mutta se ei ehkä ollu iso ongelma. Ei ollu elekieli paljo, käyttää käsiä, tule tänne ja niin edelleen.

Se oli tosi hyvä, että mä menin oppii suomea ja se mitä mä mietin, että mä menen oppimaan suomea nopeasti. Ja sitte mä voin oppia suomea ja ymmärtää ja kaikki suomen kulttuuri. Koska mä en ole ihminen, joka ei halua oppia kulttuuri tai tehdä vain kotimaani kulttuuri, koska olen Suomessa ja mun täytyy oppia suomea ja ymmärtää kulttuuria ja tapoja.

Että kotimaassani se oli, että meillä oli kontakti vain perhe, mutta Suomessa se on eri. Se on eri kulttuuri. Että mä mietin, että ehkä se ei ole oikein tai, että teenkö mä jotakin väärin. Ehkä se oli ensin vähän jännittävä, mutta mä en sano, että tämä on väärin. Mä vain ymmärrän, että tämä on toinen kulttuuri. Tiedän, että ei ole ainut kulttuuri minun kulttuuri ja tämä kulttuuri ja se vain , että minun täytyy ymmärtää tämä kulttuuri.

Tuulikki: Mun kaveri Jaana ehdotti, koska Haidrin piti päästä pois vastaanottokeskuksesta, että jospa Haidr muuttaisikin meille. Ja sitte me tavattiin Haidrin kanssa ja ylipäänsä sillä logiikalla, että miltä sinusta tuntuu? Että kestätkö sinä tätä härdeä ja haluat vain omaa rauhaa? Vaikuttaako tämä yhtään siltä, että saisit omaa rauhaa? Ja sit siitä lähti tämä asia, ja se itse asiassa lähti aika nopeastikin. Mä yritin kysyä kaikkien perheen jäsenten mielipidettä, mutta ajatus tuli ehkä enemmän multa, ja mä elän käsityksessä, että se oli kaikkien yhteinen ratkaisu.

Haidr puhui hirveen huonosti suomea ja hyvin vähän englantia.

Alkuaika meni nopeesti jotenkin helpoksi. Hän on hyvin auttavainen, tekee mielellään kotitöitä ja on niin kuin monessa mukana. Hirveen kiltti, ujo ja hiljainen. Että ehkä olen ollut tässä huolissani, että saako hän omaa sanaansa esiin. Kyllä me siinä aika nopeesti ystävästyttiin ja lähennyttiin. Se kieli oli toki haaste aluksi, mutta Haidr on oppinut sitä hirveen hyvin, koska hän on niin aktiivisesti mukana vapaaehtoistoiminnassa.

Noh, aluksi me käytettiin englantia, suomea ja Googlen translaattoria eli tämä perinteinen. Usein oli sellainen tunne, että kun hän on hyvin hiljainen, että ei ollut aivan varma, ymmärsikö hän varmasti asiaa tai ymmärsinkö minä, mitä hän sanoo.

Ja jälkikäteen onkin tullut ilmi sellaisia asioita, että me ehkä ollaan ymmärretty jonkin asian täysin väärin. Ja meille tulikin koko ajankin sellaisia, mutta mua on harmittanut siitä alkuajasta se, että vaihdoin aina niin helposti englanttiin. Hän ei esimerkiksi ole koskaan suorittanut peruskoulua loppuun eli hän ei ollut opiskellut englantia. Hän on siis matkalla tutustunut englannin kieleen ja hänellä oli kavereita, jotka puhuivat englantia, mutta ei voi sanoa, että hän olisi osannut englantia. Mutta se, jos olisin alusta alkaen puhunut suomea, hän olisi paremmin oppinut suomea, niin silloin hän olisi helpommin päässyt opiskelemaan.

Musta se on aika luontevaa, että kotona on paljon erilaisia ihmisiä. Musta vain kotiin kuuluu monenlaiset ihmiset. Ehkä avoin perhekäsitys.

Santeri: Toki muistan tilanteen. Se oli se syksy 2015. Ja sitten niin kuin monet muutkin valveutuneet kotiäidit Tuulikki alkoi hyysäämään eli auttamaan eri tavoin näitä turvapaikanhakijoita. Sitten hän vei niille kaikkea kamaa ja tutustui turvapaikanhakijoihin. Sit se tuli sitä kautta, että voisihan tuollaisen ottaa kotimajoitukseenkin, että eikö se olisi ihan hyvä. Ja sitten mä olin, että mikäs siinä, kunhan hän ei puhu meille englantia, että sen pitää sitten puhua arabiaa ja sitten se oli ihan ok.

Ja sitten se oli, kun meillä oli sellainen aika vajaan käyttöinen huone, että helpostihan sinne voi joku tulla asumaan, että siitä vaan. Ei se ollut mikään sellainen suuri emotionaalinen juttu. Ja sitten se syy, miksi sen piti juurikin meille muuttaa, että sillä oli vähän niin kuin vaikeuksia siellä. Sitä kiusattiin siellä! Sillä oli siellä hankalaa. Haidr ei ollut kristitty Suomeen tullessaan, vaan otti kasteen täällä sitten. Haidrilla on saattanut olla jossain määrin pelkoa kristinuskon kanssa. Kristityksi kääntyneitä on uhkailtu ja pahoinpidelty. Haidr oli sellainen todella vähän heiveröinen ja ujo sekä jotenkin alistetun oloinen. Oli alussa jotenkin ahdistuneen oloinen.

Sitten, kun hän muutti niin alettiin tutustumaan. Ei kait siinä sen kummallisempaa. Kun mä halusin keskustella hänen kanssaan, aloin kyselemään, mikä esimerkiksi lasi ja lautanen on arabiaksi ja niin edelleen, kunnes ne alkoi menemään mulle kaaliin, ja samalla opetin hänelle samalla suomeksi, että ”kuppi on nyt pöydällä, kuppi on kännykän vieressä” ja niin edelleen. Näitä niin kuin sahaa siinä muutaman kuukauden niin ne alkaa menemään niin kuin, että pystyy puhumaan, ja saavuttaa tietynlaisen perustason. Sitten kirjoitin kodin täyteen lappuja: tämä on lamppu, sulje ovi, avaa ovi, tämä on kello ja kello on seinällä. Lapuissa oli tekstit sekä suomeksi että arabiaksi.

Aloin opettelemaan arabiaa ja sitten kun vähän oppi, niin tuntui, että se kontakti Haidriin vähän parantui. Aluksi kommunikointi oli vähän hankalaa tietysti. Ja musta hän nykyisin osaa suomea aika hyvin, ja mäkin osaan jutella arabiaksi hänen kanssaan arkisista asioista ihan hyvin. Sitten me löydettiin yks tila, missä arabiaa puhuvat turvapaikanhakijat ovat opetelleet suomea ja suomalaiset vapaaehtoiset arabiaa. Se oli hauska homma.

Mut aika pian alkoi jotenkin miehistymään ja saamaan itsevarmuutta, kun se tajus, että tässä ihan oikeesti voi olla, eikä kukaan ei häntä millään lailla tuomitse eikä kukaan häneltä silleen mitään ihmeellistä odota. Ei me olla silleen hänelle mitään sanottu, että miten täällä niin kuin ollaan. Se on niin kuin muotoutunut. Nyt se on asunut jo niin pitkään, että me ollaan aika hyviä kavereita jo keskenämme. No, musta on ollut mielenkiintoista. Nuo arabimaailman kulttuurit ei ole olleet niin tuttuja, että mielenkiintoista on ollut siihen tutustua.

8.2 Kavereiden, ystävien ja sukulaisten suhtautuminen

Tietoperustassa olen esitellyt ryhmien välistä dynamiikkaa, koska kotimajoitusperhe oli aktiivisesti yhteydessä muihin ihmisiin ja ryhmiin. Haidr tutustui myös paljon uusiin ihmisiin. Nyt kun käsitellään kavereiden, ystävien ja sukulaisten suhtautumista Haidriin ja heidän kotimajoitusperheeseensä, on hyvä tuoda asiaa esille hieman ryhmien välistä dynamiikkaa.

Yhteiskunnassamme on hyvin tärkeää suvaitsevaisuuden edistäminen ja ryhmien välisten suhteiden parantaminen. Erilaisuus on ehdottomasti rikkautta. Kaikkia yhdistävä tekijä voi olla yhteiskunta, joka rohkaisee eri ryhmien keskinäiseen yhteistyöhön, sopusointuun ja ymmärtämiseen. (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2008, 168.)

Mitä tosielämässä ryhmien välillä tapahtuu? Kuinka ne käyttäytyvät toisiaan kohtaan? Sosiaalisen identiteetin kehittämisessä olennaisinta on, mihin yksilö samaistuu. Samaistuminen käsitetään havaitsemiseen liittyväksi prosessiksi. Siihen ei kytkeydy mitään tiettyjä tunnetiloja tai käyttäytymisen tapoja. Havaittaja vain huomaa, että hän on kytköksissä sen ryhmän vaiheisiin, joihin hän samaistuu. (Ahokas 2014, 219 – 221.)

Ryhmien välisiä suhteita voi parantaa tiettyjen ehtojen vallitsema kontakti. Tässä tapauksessa henkilö voidaan nähdä ulkopuolisen ryhmän jäsenen yksilönä paremminkin kuin ryhmänsä edustajana. Ryhmien välisestä kontaktista seuraa, että ihmiset saattavat huomata samanlaisuutta toisen ryhmän henkilöiden kanssa. Kontaktien ajatellaan parantavan asenteita koko ryhmää, ei ainoastaan sen yksittäistä henkilöä kohtaan. Ennakkoluulot vähenevät, kun ulkoryhmästä saadaan enemmän tietoa. On myös havaittu tutkimuksissa, että kontaktilla on selkeä yhteys tunteisiin. Sitä enemmän positiivisia tunteita ulkoryhmää kohtaan syntyy, mitä enemmän kontakteja siihen on. Kontakti toisen ryhmän henkilöön saattaa olla myös oman ystävän kautta välittynyt, jolloin puhutaan epäsuorasta kontaktista. (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2008, 167 – 168.) Matias-nuoren kaverit suhtautuivat luonnollisesti Haidriin, ja he viettivät yhdessä aikaa esimerkiksi lautapelejä pelaten.

Matias: Mun kaverit on olleet kiinnostuneita ja halunneet viettää aikaa Haidrin kaa eikä siinä ole ollut mitään. Heitä kiehtonut ajatus, mistä Haidr tulee ja miten erilainen maailma siellä on. Samalla tapaa ottaneet kontaktia

kuin minäkin. Sillee, että yritetty jutella toistemme kanssa ja usein epäonnistuttu siinä. Eivät ainakaan mulle mitään mielipiteitä sanoneet. Niinkuin mihinkään suuntaan Haidrista.

Mummot ja muut eivät ole koskaan vahvasti kertoneet omia mielipiteitään mulle, että aina tienneet et Haidr meillä ja Haidr osa meidän perhettä. En oo varma onko kukaan sukulainen nähnyt Haidria. Eno ehkä ainut, joka nähnyt Haidrin ja sekin sosiaalisessa tilanteessa, missä paljon porukkaa.

Haidr: Minulla on ystäviä paljon. On arabi ystäviä, mutta ei paljon. He ovat kysyneet normaaleja kysymyksiä, että miten he ovat sinun kanssa tai miten, voitko tehdä tämä tai tämä, kun he haluavat jotain sinulta. Ei ole huonoja, ihmiset haluavat vain tietää.

Jaanan kahvilassa tapasimme minä, minun kotimaastani oleva ystävä ja perhe toisiaan. Ystäväni tiesi kaikki perheestä, kun olin vapaaehtoistyössä kahvilassa. Joskus minä menen perheen kanssa kahvilaan tai Santeri tulee kahvilaan, kun olen siellä.

Kysyin, kutsuito joskus ystäviä perheeseen? Ei koskaan minä en kutsunut. Koska minä tiedän ei, minä en osaa tehdä. Ehkä minä osaan pyytää, mutta kun minä tiedän, että se on ei.

Olen Facebookin kautta sukulaisiin yhteydessä. He vain sanovat, että se on tosi hyvä perhe, että auta heitä.

Tuulikki: Kyllä mä olen ollut oikeestaan aika hämmentynyt siitä, kuinka erikoisena ihmiset sitä pitää, tätä asiaa, että kun mulle se oli jotenkin hirveen luontevaa. Esimerkiksi, kun olin töissä, niin ihmiset tuli kysymään, että ihan oikeestikko sulla asuu maahanmuuttaja.

Olen erään ihmisen kanssa esimerkiksi enemmän keskustellut, ja hän on todennut, että hienoa, että Haidr voi asua meillä, mutta ei sillee, että olisivat kertoneet suoria mielipiteitä. Ehkä nyt lähinnä sen, että on hienoa, että Haidr voi asua meillä.

Niin sukulaiset. Noh, se on ollut ehkä vähän hassua, kun kummeksuneesti, että se, että he eivät edellenkään muista Haidrin nimeä, ja se tuntuu vähän loukkaavalta, että ihmiset, jotka ovat tienneet kolme vuotta ja tavanneet Haidria, niin eivät halua muistaa hänen nimeä. Sen koen hieman epäasiallisena. Se on ollut hieman hämmentävää, että kuinka tuollaista piilorasisista, että tavallaan sitä kummeksutaan niin paljon. Sukulaiset meillä käydessään aina vaihtavat sanan ja sillee niin kuin normaalisti ja ystävällisesti, mutta mun tietääkseni he eivät ole muutoin tekemisissä kuin meillä käydessään. Mun käsittääkseni he eivät ole tehneet Haidrin kanssa jotakin yhdessä, että ainut, että jossakin meidän pihajuhlissa ovat juoneet oluttuopillisen samalla, mutta eivät sen kummempaa.

Santeri: Joskus mä olen vähän hätkähtänyt, kun joku työkaveri pitänyt sitä niin omituisena. Siis tällaiset ei niin läheiset ihmiset, että sitä pidetään jotenkin niin, että onpa kummallista. Pihajuhliin, jotka oli aika isot, Haidrikin kutsui joitakin tuttujaan. Siis sillähän on joitakin omia tuttujaankin, mitä se tuntee jo vastaanottokeskuksesta ja kotimaastaan, joiden kanssa se on ollut ja sitten seurakunnasta.

Kyllä mun kavereista tosi moni on tavannut Haidrin. Haidr ei ole mikään yltiösosiaalinen, että usein on sit niin, että jos siellä käy joku niin kyllä hän moikkaa. Sitten sellaisten kanssa, jotka ovat käyneet enemmän, sitten heidän kanssaan on enemmän. Ihmiset, joilla on jotakin kosketuspintaa pakolaishommaan, niin sellaisten kanssa hän sitten juttelee.

Yks sukulainen on sellainen, joka kommentoi vähän tunkeilevasti, mutta sitä ei voi valita. Että otatte arabin asumaan luoksenne, että onpa kummallista ja ahdistavaa. Ei ole ilmaissut juuri noilla sanoilla, mutta tämä sisältö.

Hänen lisäksi on sitten broidi, se on aika tottunut kaikenlaisiin ratkaisuihin. Ei säikähtänyt, kun ei se suhtaudu tuomitsevasti mihinkään ihmisten elämänvalintoihin. Hän juttelee Haidrin kanssa ehkä eniten, koska käy meillä aika usein.

8.3 Meidän kotimme ja perheemme

Kotimajoitusperhe on yksi ryhmä. Ajallisen kokonaisuuden lisäksi ryhmä mielletään rakenteellisten tunnusmerkkien mukaan. Näitä voivat olla vuorovaikutus, henkilöt, tarkoitus ja niin edelleen. Tunne kuulumisesta samaan ryhmään myös kokoontumisten välillä syntyy, kun ihmisiä yhdistää tietty tarkoitus ja vuorovaikutus. Ryhmätapahduksissa ihminen heijastaa hänen sisäisiä toiveitaan, todellisuuttaan ja pelkojaan toisiin ryhmän jäseniin liittyen. Hän toivoo heiltä usein ajattelemattaan sellaista, mihin he eivät ole valmiita. Ryhmän merkitys kuvastuu siitä, minkä merkityksen ihminen sille antaa. Psykodynaamisesta näkökulmasta katsottuna ihminen tarvitsee ryhmää eri tavoin. Se voi olla tarpeiden tyydytyksen, itsetuntemuksen ja kasvun väline. Ryhmät kehittävät toimintaa, ja ihmiset tarvitsevat ryhmiä pystyäkseen toimia. Korostuu yhteiskunnalliset suhteet toiminnan teorioissa, jotka sisäistyvät henkilöiden henkiseksi rakenteeksi. (Niemistö 2000, 20 – 23.)

Haidr muutti perheeseen siis keväällä 2016 ja asuu siellä edelleen huhtikuussa 2019. Näiden vuosien aikana perheenjäsenet ovat tehneet paljon asioita yhdessä. Yhdessä tekeminen vahvistaa yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Haidrille nämä hetket ovat mielestäni olleet erityisen tärkeitä, koska silloin hän on muun muassa saanut kokea sen, että on voinut auttaa. Lisäksi hän on oppinut tuntemaan perheenjäsenet sekä oppinut

todella paljon suomea sekä englantia. Haidr on voinut tuoda oman osaamisensa mukaan perheen yhteisiin tekemisiin, kuten esimerkiksi moottoripyörän korjaamiseen ja Tuulikin kanssa yhdessä tehtyihin remontteihin. Perheen sosiaaliset suhteet, taidot, vuorovaikutustaidot, hyvinvointi ja perhedynamiikan muodot ovat muotoutuneet juuri sille sopivalla tavalla, mikä kyseiselle kotimajoitusperheelle on ominaista ja parhaaksi.

Erilaiset ihmiset kohtasivat toisensa kotimajoitusperheessä arkielämässä ja juhlissa. Muun muassa ihmisen temperamenttipiirre ohjaa hänen käyttäytymistään sekä, missä kehitysvaiheessa hän on ja minkälainen elämäntilanne kulloinkin on meneillään. Toiset haluavat olla muiden seurassa paljonkin yhdessä eri tilanteissa muun muassa keskustellen, televisiota katsellen ja yhdessä ruokaillen. Matias ja Haidr halusivat viettää aikaa jonkin verran enemmän olemalla omissa huoneissaan. Elämä perheessä ja ihmisillä sekä heidän keskinäisissä suhteissaan muuttui monin eri tavoin. Haidrin kohdalla muutosta tapahtui eniten. Haidr kuvaa seuraavaksi, kuinka hänen elämänsä muuttui myönteisempään suuntaan verrattuna, kun hän asui vastaanottokeskuksessa.

Perheessä tehdään myös kukin omien taitojensa mukaan tunnetyötä eli lohdutetaan, myötäeletään toisten murheita, lohdutetaan ja opetetaan toisten tunteiden huomiointia.

Haidr: Olen vähän ihminen, joka haluaa olla vain yksin. Että mä en tiedä. Mutta en tarkoita, että en halua olla tämän kanssa tai tämän kanssa. Ensin olin koko ajan huoneessa ja vieläkin, mutta sitte he sanoi, että tule meidän kanssa, istutaan ja tule syömään meidän kanssa. Olen vähän ujo. Se oli vähän ongelma, koska muut eivät perheessä ymmärtäneet. Olin kotimaassakin vähän ujo.

Elämä muuttui tosi hyvin, koska ei ollu sama kuin ennen, että neljä ihmistä vastaanottokeskuksessa asuu sama huone tai et voi tehdä ruokaa. Siellä vastaanottokeskuksessa oli tosi paljon asioita, se oli eri. Tai se, miten oppia suomea tai suomi kulttuuri. Se on tosi paljon parempi, että perheessä. Mä en käyny paljon suomen kieli kurssi vastaanottokeskuksessa, tosi vähän. Ja mä vain opin perheen kanssa. Mutta perhe ja lapsia, ja sitte mä opin heidän kanssaan. Meillä oli tunti Santerin kanssa, että häntä kiinnosta oppia arabia ja minä oppia suomea, ja joskus tunti tai viisitoista minuuttia. Sitte alkaa lukea uutisia ja minä kerron hänelle, mikä se on arabiaksi, ja hän kertoo minulle mikä se on suomeksi. Arabiankielinen uutinen ja mä kertoo, mitä se on suomeksi, mitä sanoja tietää.

He eivät sanoneet, että sinun täytyy olla vain täällä. Että minä voin tehdä kaikkea, mitä mä haluan ja se oli tosi hyvä. Joo, vapaus tehdä!

Huonommaksi muuttui vain ehkä se oli se, että minun täytyy kertoa, missä minä olen ja mihin minä menen tai mistä minä tulen. Se oli ehkä vain tämä. Se ei ole hankala, mutta joskus, kun en osaa suomea ja minun täytyy sanoa. Ja joskus minä olin nukkumassa ystävän kanssa ja minun täytyy kertoa heille, että minä en ole täällä tai minä en tule tai se tarkoittaa, että joku tietää, että pakko tietää kaikki, että. Mutta he eivät sano, että minun täytyy sanoa, mutta ehkä se on, että minun täytyy sanoa heille, että he tietää.

Ei ole tullu, että riideltä, keskusteltu. Joskus tulee asioita, mitä mä en tarkoita tehdä tai tarkoitan tehdä, sitten tulee vain vihainen, mutta se on ilman, että he sanovat, ja sitte meillä ei ole oikeasti riita. Ymmärretään väärin ja minä enemmän, koska minä en tiedä. Mutta mä tarkoitan, että ei ole ollut, että he sanovat suoraan. Mikä on tosi hyvä.

Olen mä pystynyt olemaan oma itseni. Kyllä joo, mutta mikä Haidr, ujo Haidr. Olin ujo myös kotimaassa, koska asuin vain isoäidin kanssa, sitte hän kuoli ja sitte mä muutin Suomeen ja että kotimaassa se oli, että meillä oli kontakt vain perhe, mutta Suomessa se on eri. Se on eri kulttuuri. Että mä mietin, että ehkä se ei ole oikein, että tai että teenkö mä jotakin väärin? Ensi mä olin vähän ujo, että kun he ovat alakerrassa, että mä teen ruoka ja he ovat lasten kanssa. Mutta sitten ku he menevät yläkerta, mä voin tehdä ruoka. Joskus mietin, mikä on paras ja joskus vain ujo.

Olemme käyneet uimahalli yhdessä, mikä se on, uimassa. Olemme olleet leikkipuistossa ja katsomassa eläimiä eläinpuistossa. Olen käynyt kuntosalilla, joskus olen vain laiska. Luen kirjoja, kuuntelee musiikkia. Katson elokuvia. Joskus käynyt yksin kävelyllä. Olen auttanut moottoripyörän korjauksessa. Tuulikin kanssa olemme tehneet remontteja. Kävimme yhdessä messussa Santerin ja Tuulikin kanssa.

Olen hoitanu lapsia. Joskus syntymäpäiviä tai juhlia niin olemme kaikki yhdessä tai ihan normaali elämää. Joskus voin auttaa ja se on myös, että tehdään yhdessä. Tuulikin kanssa, kun hän korjaa niin minä joskus auttaa. Minä kysyn voinko auttaa? Hän osaa tehdä kaikkea, hän on tosi hyvä ja ei ole paljon naisia Suomessa, että osaa tehdä kaikkea, hän on tosi hyvä.

Matiaksen kanssa kahdestaan pelaa peli tai vain keskustelu, mutta ei niin paljon, mitä kuuluu, mitä olet tehnyt, mitä sulle kuuluu.

Se oli vähän, että mä pelkään, koska he oli nuoria, suomalaisia nuoria. En tarkoita, että Matias. Koska se oli vähän, kun mä luin ja näin uutisia, että se kaikki tuli, joo, että älä mene nuoren kaa lähelle. Heillä on normaali murrosikä, mutta mulla ei, koska muut ihmiset sanovat, tämä ihminen ei ole nuoi, mutta esimerkiksi Matias, hän on nuori ja hän ei mieta tai hän vain tehdä asioita, mitkä nuoren asioita, mutta tämä on tämän ikäinen ihminen ja se on, mitä hän tekee tai miksi hän tekee.

Mä pidän eri asioista. Se on sama kuin harrastukset. Jos en pitäisi niistä en olis tehnyt niitä. Siellä on paljon asioita. He ymmärtävät ja tietävät paljon asioita. Ja open mind, sinä voit puhua heidän kanssaan kaikkia asioita ja ideat, tämä on tosi hyvä. Santeri ja Tuulikki joo, ei kaikki ole tätä, koska minä en tiedä kaikki. Sauna tuntuu tosi hyvältä, olen tottunut, talvella se

on parempi. Joskus pidin talvesta, kun tuli lunta. Pimeä vähän. Lumi oli kaunista.

Joskus en pidä, että ihmiset haluavat tietää kaikkea tai kysyy liikaa tai he eivät ymmärrä kaikkea ja he vain puhuvat. Ehkä se on vain, että he tarvitsevat vain ymmärtää ja se mitä heillä on sisällä sen jälkeen voi puhua. Se, että ensin he ymmärtävät ja sitten vasta voi puhua. Että tämä on oikein tai tämä on väärin. Mutta ihmiset aina sanovat ei, miksi he tekevät näin ja näin ja tämä on mistä mä en tykkää. Se ole ainoastaan Suomessa, kun koko maapallo.

Ehkä Saksassa oli miljoona turvapaikanhakijaa tai enemmän. Sitte Suomeen tuli neljä vuotta paljon ja suomalaiset eivät ymmärrä tai tiedä, mitä tehdä turvapaikanhakijan kanssa, ja mä en tarkoita rasisteja, koska siellä oli vain mielenosoituksia, mutta muita asioita. Suomalaisille se oli vain uusi tilanne. Ei kaikki ymmärrä, että tänne tulee paljon arabeja, turvapaikanhakijoita. Tämä myös, että mä en tykkää, koska he eivät puhu, että venäläisiä tai virolaisia, he puhuvat vain, että arabeja tai ei kukaan sano, että virolaisia tänne tulee.

Haidr kertoi suomalaisista asioista, mistä ei oikein pidä näin. On myös muita ihmisiä, että he eivät tiedä tai väärin ajattelevat, mielihäpe, että he eivät meistä tykkää, mutta se on vähän rasisti. Mä en tiedä, miten se menee ja mä toivon, että he tietävät enemmän tai, koska siellä on tosi paljon ihmisiä, jotka eivät tiedä, mitä, mutta he vain seuraavat muista ihmisistä. En ole kohdannut mitään ikävää. Se on vain, että ihmiset tuijottavat, mutta mitä minä voin tehdä. Mutta joo, kaikki ei ole rasisti.

Minut tekee iloiseksi se, että kaikki menee ok ja kun mä mietin sitä, että olen ollut kohta neljä vuotta Suomessa ilman papereita niin, jos mä mietin sitä, niin mä unohdan, mikä tekee mut iloinen. Normaali elämä tekee iloiseksi. Työ tekee iloiseksi, koska se on parempi kuin vain istua ja miettiä. Se on tosi hyvä. Tämä ei ole työ, mitä minä haluan tehdä, mutta kun en tiedä, että sitten kun se loppuu tai kun tahdo tehdä. Että, mitä mä haluan tehdä ja mitä en? Sitten mä menen vain jatkaan siivoamista ja mä mietin, että olen iloinen, koska mulla on tämä ja tämä. Kun tein siivoojan työtä ja kaikki ihmiset sanoivat, tämä on tosi hyvä ja minä olin tosi iloinen, kun he sanoivat niin.

Joskus, kun me keskustelemme perheen kanssa olen iloinen, jos tulee hyvä aika. Ja musiikin kuuntelu, kirjojen lukeminen, riippuu kirjasta. Arabiankielinen kirja kirjastosta. Luen netistä ja haen kirjastosta kirjoja. Mut mä tykkään vain netti, kuuntelemalla, äänikirja, suomen kielioppia. Tekee iloiseksi, kun saa oppia uusia asioita.

Olen oppinut tosi paljon. Aina he kertovat mulle tosi paljon asioita. Suomen historiaa, kieltä ja paikkoja. Tosi paljon, aina he kertovat minulle. Ja Santerin historia: hän kertoo paljon ja politiikasta. Ja lapset kertovat mulle asioita, tämä on nukke ja tämä on lego. Tämä on vihreä.

Haidr on kokenut, että Matias ymmärtää hänen tilanteensa, ja hän ei koskaan kysy, miksi sinä teet näin. Matias tosi ystävällinen. Ja tämä. Pela-

simme yhdessä pelejä ja Aliasta. Alias aika vaikea, koska siellä on paljon sanoja. Mutta se on tosi hyvä, että jos ihminen haluaa oppia suomea, sitten vain pelaa Aliasta. Sitten vain selittää sanoja. Mä olen opettanut arabian sanoja, ja miten asiat menevät kotimaassani, vain tällaisia. Samoja asioita myös Matiakselle.

Joo, joskus mä sanon mun tunteista ja joskus en. Kaksi tai kolme kertaa Tuulikin kanssa. Mä puhun Tuulikin kanssa. Se riippuu, mitä tapahtuu. Mutta joskus mä kerron. Voin kertoa Santerille, jos joku ongelma ja joskus hän kysyy mulle, mitä kuuluu ja miten menee. Ja tämä on myös tosi hyvä. Jos on joku asia niin Santeri voi auttaa, mutta mä en ole ihminen, joka kertoo kaikki.

On perhe voinut auttaa joo tarpeeksi. Esimerkiksi kaikki mitä mä tarvin tai minä haluan opiskella. Tai hakea jotain niin sitten he auttavat tai kun mä kävin lakimiehellä niin sitten Santeri tulee mun kanssa. Ja siksi mä mietin aina, että miten mä voin auttaa. Enkä minä auta, koska minä asun heidän kanssaan, mutta koska he ovat tosi hyvä minulle. Se on eri asia.

Haidr kuvaili tunnelmia perheessä, että en mä osaa sanoa, se on ok. Ei positiivinen, ei negatiivinen, se on vain ok. Normaaleja tunnelmia.

Olen mä joskus kokenut, että heidän koti on myös mun koti. Joo, joskus. Esimerkiksi heillä oli putkiremontti niin silloin koki, että se oli mun koti, koska se tuntui mulle, että missä mä asuin ennen että se on mun koti ja mä osaan tehdä kaikkea. Mutta se putkiremontti oli vain yksi viikko. Ei tullut vettä ja Tuulikki oli töissä ja Tuulikki löytää naapuri. Minä olin yksin. Se oli kesän aikaan, ja he olivat lomalla ja silloin mä tiesin, että se oli sama, Tuulikin ja perheen koti, että se oli mun koti. Kyllä nykyäänkin koen, että se on mun koti.

Joo, tottakai haluan tavata heitä tulevaisuudessakin, jos mä muutan omaan kotiin, koska mä en tiedä niin paljon ihmisiä, että keneen mä voin luottaa. Se on ehkä kolme vuotta tiedän heidät, ja he tietävät kaikkia ja se on sama kuin oikea perhe. Tottakai mä haluan tehdä niin. Toivottavasti tämä, mitä mä sanon, on riittävä.

Matias: Eli mä käyn koulua ja käyn töissä. Opiskelu ja työ vie aika paljon aikaa. Sitten teen musiikkia eli siis sävelletään porukalla kavereiden kanssa ja sitten soitetaan. Luen kirjoja, kun aikaa on.

Siis soitan, laulan ja kuuntelen musiikkia. Teen kaikkee musiikkiin liittyvää. Mulla on siis yhtye ja käydään esiintymässä. Siis soitetaan kavereiden kanssa ja esiinnytään aina kun voidaan. Joo, se on ihan viihdyttävää. Niin, noh, jos rupee miettimään, niin oikeestaan kaikesta taiteesta oon kiinnostunut, mutta ei sitä tuu piirrettyä ja maalattua niin kuin joskus. Kun on töitä ja koulua. Mä oon ollu aina lapsena kaikessa mukana ja jotenkin tottunut, kasvanut, että taide on parasta ikinä. Taide on parasta, mitä voi olla. Joitakin kirjoja oon ehtinyt lukemaan ja jotkut oottelee. Kaikki kyllä kiinnostaa, mitä on.

Joo siis kyllä mä olen pystynyt olemaan oma itteni Haidrin asuessa meillä. Heti silloin eka kerran, kun tapasin Haidrin, kun se käveli mun huoneeseen niin mä soitin siellä varmaan jotain musiikkia. Ja että täällä on tällanen aika vapaa meininki, että kaikki tekee mitä tekee, että ei kukaan häiriinny, jos kuuntelee musiikkia. Että siis hyvin pystyin olemaan oma itteni ja Haidria häirinny tai mua. Kaikki elettiin ja oltiin vain yhdessä. Kaikki me oltiin niin kuin omia yksilöitämme ja elettiin omaa elämäämme ja sitten oltiin vain samassa taloudessa.

Me ollaan pelattu lautapelejä, keskusteltu jotain pieniä juttuja, ollaan harjoitettu kieliä. Minna tyttöystäväni on opettanut Haidrille pianon soittoa ja sit ollaan joskus juotu alkoholia vähän Haidrin kanssa kavereitten kaa kotona. Perus nuorten juttuja, sosiaalisesti pelattu korttia, tapetaan porukalla aikaa. Lautapelien sääntöjä. Kun Haidr oppinut suomea niin on kielten välillä pomppittu ja kun edetty pelissä niin kerrottu mitä voi tehdä ja mitä ei ja sit parin kerran jälkeen Haidr onkin sitten jo oppinut.

Että mitä mä olen oppinu. Enemmän mä olen oppinut Haidrista. Vähäisiä kieliasioita, jotka tähän mennessä unohtanut, ja varmasti jotakin oppinut, mitä en vain ole tiedostanut oppineeni. Jotakin tapoja, kun viettänyt paljon aikaa. Olen opettanut esimerkiksi lautapelin sääntöjä, kieliasioita ja korttip pelejä.

Aika sellasta arkipäivästä juteltiin, että mitä niin kuin toisten elämään kuuluu ja perusjuttuja, että mistä Haidr tullut ja minkälaista sen elämä oli ennen ja minkälaista sen elämä on nyt ja mitä se haluaa tehdä kun se on iso.

Noh, nämä kielijutut eteni niin, että niillä oli yks paikka, missä ne tapasi toisiaan porukalla ja oli jotain satunnaisia ihmisiä ja Haidr ja jotain muita maahanmuuttajataustaisia. Opettelivat siellä arabiaa ja suomea. Silles kielikylpytyyppisesti. Haidr oppi auttamaan äitiä kotitöissä ja siivoilivat. Kesäisin keräilivät omenoita ja sellasta, mitä nyt tehdään, kun eletään yhdessä. Lasten kaa Haidr on leikkinyt, lapset esitelleet Haidrille leluja ja ovat nauraneet, kun Haidr ei ole ymmärtänyt ja leikkinyt niitten lasten kanssa. Joskus, kun on ollut jotku juhlat niin koko perhe ollut siinä mukana, ollaan syöty, juotu viiniä, keskusteltu. Oli esimerkiksi Santerin ja mun synttärit.

Kaikki ollaan keskusteltu yhdessä just siitä mistä Haidr on kotosin ja minkälainen Haidrin elämä on ollut ennenku se on tullu ja sit sen jälkeen. Ja sit näistä meidän välisistä kielieroista ja siitä, mitä Suomesa tehdään ja minkälaista elämä Suomesa on ja meidän kulttuurista yleensä ja lähinnä näistä selvistä asioista ollaan keskusteltu.

Noh, sen jälkeen minä ja Santeri ollaan keskusteltu kaikesta mahdollisesta, mistä me ollaan aikasemminki keskusteltu ja mutta voisin vähän epäillä, että me ollaan Haidrin muuttamisen jälkeen keskusteltu jostain arabian kielestä. Noh, Santeri on sellanen ihminen et sen kaa tulee keskusteltua aina niin laajalti kaikesta et vaikee sanoa onko siihen tapahtunu jotain muutosta. Tuulikin kanssa oon puhunu hyvin vähä Haidrista tai muutenkaan, miten elämä muuttunu, kun Haidr muuttanu ja samoista asioista kuin ennenkin.

Ehkä tuon jälkeen mä olen kuunnellut, mitä lapset selittää ja sit lapset alkanu selittämään enemmän et eilen me leikittiin Haidrin kans ja Haidr teki niin ja näin. Et se on ehkä muuttunu kaikista eniten näistä ihmissuhteista mitä täs on ollu.

Koko perhettä koskevista ongelmista aika vähän ollaan keskusteltu, että jos on tullu joku ongelmatilanne, mistä mulla ny ei oo mitään esimerkkiä, mutta jos sellaisii on ollu nii se on menny aika pitkälti nii, että siitä ongelmatilanteesta ovat keskustelleet ne ihmiset ehkä, ketkä ollu lähinpänä sitä ongelmaa ja sit me loput ollaa vain jotenkin tiedetty tilanne ja ymmärretty miten siinä pitää käyttäytyä. Mut hyvin vähä sit keskusteltu siitä asiast, jos sellanen on ollu.

Mut mun omista ongelmista eipä oikeestaan, että en oo halunnu keskustella mun omista asioista oikeen kenenkään kanssa. Et ne on ollu mun pään sisällä ja mä oon hoitanu ne kuntoon ja et jos mulla on ollu jotakin murhetta tai jotakin niin mä olen puhunu mun Minna tyttöystävälle ja sitte kaveriporukassa Haidrin kanssa. Niille oon saattanu kertoo sit, mitä on tapahtunu, mut ei oo puhuttu nii mun ongelmista, koska mä tiedän et Haidrilla on varmasti ihan tarpeeksi ongelmia itellensä tai stressiä.

Tuulikin ja Santerin kaa en oo sillee puhunu mun ongelmista, noh ei, niilläkin on sitte iha omat ongelmansa, että en mä oo koskaan halunnu lähteä kuormittamaan niitä omilla ongelmilla.

Joo, kyllä jos mulla on ollu joku tosi kriittinen tilanne nii jos oon tarvinu apua ja oon sanonu niille nii ovat auttaneet minua, mut en mä oikeestaan ole tukeutunu Tuulikin ja Santerin puoleen, jos mulla on ollu joku häntänä, että sit se on ollu joku kaveri tai tällane. Mut jos oon sattunu tarvimaan Tuulikin ja Santerin apua niin on ne auttanu mua siinä.

Me ollaan oltu ihan hyvissä väleissä aina oikeestaan ennen Haidria ja Haidrin tultua, että vietetty aikaa sillee satunnaisesti ja keskusteltu ihan samalla tavalla kuin ennenkin. Ei mitään erikoista muutosta ja ei, että jos se on vaikuttanut meidän väleihin niin lähinnä vaan jotenkin positiivisesti, että niin, että ollaan saatettu viettää enemmän aikaa tai jotain vastaavaa. Mutta ei se ole ainakaan kielteisesti vaikuttanut. Siis mä en ite huomaa, että se olis vaikuttanut mitenkää, vaikka se on varmaa sitä kyllä tehnyt, mutta ei ole mitään esimerkkiä.

Pikkusisarusten kanssa me ollaan oltu aina ihan hyvissä väleissä, ja aika vähän kuitenkin vietetty aikaa loppujen lopuksi. Jos se on jotenkin vaikuttanut meidän väleihin niin sitte lähinnä, niin se on, me ollaan paljo vahittu niitä lapsia Haidrin kanssa kahestaan, ja että se on mahdollisesti jollain tasolla tuonu meitä jollain tasolla enemmän yhteen, ja en menis niin pitkälle, että voisin sanoo niin.

Pikku sisarukset oli oli tosi pieniä silloin, kun Haidr muutti meille. Ne on asunut Haidrin kanssa koko sen ajan, minkä varmaan pystyvät muistamaan asioita, ja että ne on vain tottuneita siihen, että Haidr on ollut osa niiden elämää. Niin kuin varmaan kokee Haidrin osana perhettä ja ne on eläny siinä eikä ne varmaan ole huomannut mitää muutosta missään vaiheessa itessään tai missään muussakaan, kun ne on ollu lapsia eikä ne itekkään ole

puhunut vielä mitään. Ja kun Haidr ei osanut puhua niiden kaa mitään niin niillä on ollut sellainen yhteine elekieli, lapsen ajatuksen maailma, on pysynyt leikkimään. Olemaan yhdessä sillee.

Mun ja sisaruksien väleihin ei vaikuttanut oikeestaan mitenkään, että mun suhde sisaruksiin oli aika pitkälti sellanen, että mä vahin niitä silloin, kun tarvitsivat jotain vahtimista, ja sitte kun Haidr tuli niin vahin niitä ihan samalla tavoin kuin ennekin ja joskus saatoin lykätä Haidrille sen, että vahi sä näitä lapsia nyt hetken, että mä käyn koiran kanssa ulkona.

Mut ei varmasti niin mitenkään vaikuttanu mun, Tuulikin ja Santerin väleihin. Santeri rupes viettää aika paljon aikaa Haidrin kanssa, kun se oli niin kiinnostunut siitä Haidrista ja mistä se nyt tuli.

Hmm, ei varmaan niin oo tuonu mitää uutta meiän suhteisiin. Jos on tullut jotain niin ei mitään niin selkeesti, että johtuen siitä, vaan että ku elämäsä on aina nii palijo muuttujia, ja sitä on vaikea sanoa ihan yhen asian syyksi ja ei mun mielestä.

Aika vaikea löytää huonoja puolia, kun ei siellä maailma muuttunut juuri mitenkään, että varmaan suurimmat muutokset, jotka tulivat olivat Haidrille itelleen, että mä olin tottunut, että kaikki asiat muuttuu koko ajan ja näin. Niin en mä huomannut siinä mitään varsinaista negatiivista, kun meillä oli paljon tilaa, meillä oli muutenkin ihmisiä ja eläimiä niin hirvee määrä, ettei sitä huomannut sitä yhtä lisää, ettei siinä ollut mitään negatiivista.

Ei oo ollu riitoja tai jos on tullut niin mä en ole ollut osa niitä. Joskus siis, kun oli se, että Haidrilta ei saanu myönteistä oleskelulupa niin silloin, kun vähän tilanne kiristyi niin voi olla, että Tuulikin ja Santerin välisiä riitoja tuli vähän, mutta niitäkään en muista ollenkaan. Mutta ei mitään suurempaa ole ollut ja eikä sekään, jos jotain riitoja on tullut ole liittynyt mitenkään siihen tilanteeseen, vaan että ihmiset on ollu stressaantuneita siitä ja alkanu riitelemään kaikesta vähästä pienestä.

Hyvin tää kotimajoittaminen on sujunu just Haidrin kanssa, mutta Haidr on yks henkilö, ja on järkyttävä määrä ihmisiä, jotka sieltä samalta paikalta tullessaan tarvisi apua. Haidria on saatu autettua ja se on kaikkien kannalta sujunu ihan hyvin, mut eipä se ole ku yks turvapaikanhakija sit, joka on saanu meiltä kämpän. En koe et olis ollut onnistumisia tai epäonnistumisia, asiat vain menneet eteenpäin. Ollaan päästy tähän pisteeseen ja ollaan suoriuduttu kuten suoriuduttu, nyt ollaan tässä kohtaa elämää.

Hyvin samanlaisia tunnelmia meillä on ollu kuin ilman Haidriakin. Hanka selittää. Haidr on osa perhettä, ei osaa kuvitella tilannetta ilman Haidria. Se on samalla tapaa kuin eno tai setä ja Haidr on ihan kiitollinen, kun se on siinä.

Juu, kyllä musta tuntuu, että meidän koti on koti myös Haidrille. Siis kun Haidr muutti niin oli keskustelua, että Haidr on varmaan max puoli vuotta tai vuoden meillä, mut sit kun Haidr oli ollu siinä vuoden alkoi ymmärtämään, että tää tulee olemaan aika paljon pidempään. Niin sit parin vuoden

jälkeen tuntui, että on ehkä yhtä paljon koti Haidrille kuin Santerille tai talon omistajalle.

Kyllä mä joo olen mielelläni yhteyessä Haidriin, kun hän omaan kämppään muuttaa. Mut sitte mulla on vähä tapana, että mä aina erkanen tosi helposti ihmisistä ku mä en vaan pidä kontaktia kehenkään, ja sit jos Haidr ei oo enää meiän kodissa nii se voi olla et se voi tulla kuolemaan just mun osalta jossain vaiheesa se kontaktin pitäminen. Mut kyllä se varmasti on jos Haidrin näkee jossain kaupugilla ja menee juttelemaan ja näin edespäin. Mut en mä varmaan hirveesti pidä yhteyttä, vaikka mä haluaisin. Ei vaan oo jotenki jaksamista siihe.

Kyllä mä mielellään majotan oman kämppään turvapaikanhakijan tulevaisuessa, mutta tänne ei ehkä ku ei oo kauheesti tilaa. Tässä ku on tällainen kaksio nii on vähä hankalaa saaha mahtumaan tänne enempää porukkaa. Se oli niin hyvä siellä kotona ku siellä oli niin paljon tilaa, että pysty jakautumaan eri huoneisiin. Mut siis joo ajatuksena oon ihan vapaa ja mielelläni kyllä majoitan, jos elämäntilanne sen sallii.

Noh, jos on joku ihminen, joka tarvii apua, ja jos mä pystyyn antamaan sitä apua ja niin, niin miks ei. Ja kyllähän se nyt on ihan kiva tavata muita ihmisiä ja sit Haidriin tutustuminen on ollu ihan hauskaa ja varmasti voinkin.

Ei se ehkä ole vaikuttanut muhun yhteiskunnallisesti, mulla aina olut aika vahvat mielipiteet ja olen aina ajatellut asioita tosi paljon. Olen ollut sitä mitä oon, että mahdollisimman vähän antanut ulkopuolisten asioiden vaikuttaa siihen, mitä mä olen ajattelematta sitä. Että ajattelematta kaikkea järjen kautta. Ei kulttuurierojen ymmärtäneisyyden lisääntymistä, koska aina olut paljon tekemisissä kaikkien kanssa. Mä olen oppinut enemmän tietoa Haidrista, Haidrin perheestä ja mistä on tullut, mut ei niinkään Haidrin kulttuurista. Santerin harrastusta se on kehittänyt jollain tasolla.

Että mitä mä ajattelin rasisteista ja suvakeista. Tuo on tosi hankala kysymys, koska mua ei oikeestaan kiinnosta, että niinku en mä haluu ketään pois, mutta en mä ny pyydä ketään tännekkään, että niinku jos joku tulee niin tulkoot, mulle se on ihan se ja sama, kuka tänne tulee ja kuka täältä lähtee. Jotenki tuntuu et se ei oo mun asia tai mun paikka sanoo, että kuka tänne saa tulla ja kuka ei.

En mä ny itteeni suvakiksi sanois, mutta että kyllä tänne ny mun puolesta saa kaikki tulla, ketkä haluaa ja mut silti jos nyt mieltii nyt ihan vaan mun omaa pientä elämäni täällä niin aika usein mä annan itteni ihan vaan sen takia et mun aivoilla olis helpompi olla, niin joissakin keskusteluissa tai tilanteissa niin annan aivojeni jotenkin tukeutua tiettyihin stereotypioihin ja jostakin turvapakanhakijasta tai ihmisestä sillee yleisesti ja että aivojen ei tarvitse käsitellä niitä jotenkin jokaisen yksilön kautta. Se on vaan helpompaa ja nopeempaa sitä kautta ja vaikka se siis tietenkä tiedostan, että kaikki tietyissä ihmisryhmissä ei oo samanlaisia niin sitä ei pitäis sillee ajatella.

Mutta ku loppujen lopuks kuitenkin kaikkien kulttuurien välillä on jotain asioita, mitkä niitä yhdistää niin se on jotenkin näppärää sillee mieltää että suomalaiset puhuu suomea tai niinku arabit puhuu arabiaa tai just niin.

Niin semmosia ehkä jotenkin piirteitä, jota vois ajatella rasis- tiseksi niin löytyy mustakin mut ei mulla kyllä siis ole mielipidettä mihin- kään suuntaan tämän asian kanssa ,että saaks tänne tulla muita ihmisiä jos- tain muualta.

No siis. En mä ny muista minkälaine mun asenne on lapsena ollu, mutta jotenki sen jälkeen, kun mä aloin ajattelemaan niinku sano- taan vaik viiden vuoden ja kymmenen vuoden ikäisen välillä nii sitte sil- lon mä olin tosi vahvasti sitä mieltä, että niinku kaikkien ihmisten pitää nyt äkkiä mennä sukupuuttoon, että tässä ei oo mitään järkeä, että täällä on ihmisii liikaa. Että jotenkin, syödään eläimiä ja roskataan maapalloa ja näin edespäin. Niin sillo mä olin jotenki tosi vakuuttunu siitä, että kaikkien pitää ny vaan äkkiä lähteä pois ja sit sen jälkeen ku mä aloin ajattelemaan enemmän niinku vähä yli kymmene vuotiaana niin silloin mä olen siitä läh- tien aika sillee vahvasti ajatellu vaan kaikki ihmiset ihmisinä, että riippu- matta siitä missä ollaan tai minkävärisiä ollaan tai niinku, mihin uskotaan tai näin edes päin.

Nooh, mä en oo ihan varma, miten enemmistö Suomessa suhtautuu, mutta kun on kuullu joitakin näitä, nähny joitaki uutisia, että rasistit riehuu jos- saki, ja pidetään joitaki mielenosoituksia, että tänne ei saa tulla enempää maahanmuuttajia niin se tuntuu todella jotenki tosi naurettavalta. Että meillä on kuitenkin ihan järkyttävä määrä tilaa niinku Euroopan tasolla. Meillä on varmaan jonku niinku Ruotsin ja Norjan kanssa eniten tilaa ja- kaa, niin minkä takia tänne nyt ei sais muutama tulla. Kyllä nyt, jos multa kysytään suomalaiset vois olla huomattavasti suvaitsevaisempia kuin ne on.

Tuulikki: Kyllä meidän kotimajoittaminen on sujunut todella hyvin. Eihän se olisi jatkunut näin pitkään. Se on ollut hyvin ongelmatonta. Mä luulen, että aika harvalla on mennyt niin helposti tämä koko juttu, että mulla ei ole niin kuin mitään negatiivista sanottavaa.

Todella mielelläni olisin tekemisissä Haidrin kanssa tulevaisuudessakin, mikäli muuttaa Suomessa omaan kotiinsa. Haluaisin hirvittävän mielelläni tavata ja tehdä jotakin yhdessä.

Me ollaan päädytty Haidrin kanssa sellaiseen luottamukseen, mikä on niin kuin aika luontainen ja hyvä, eli se on ehkä se, mihin ollaan päädytty.

Lapset on reagoinut hirveen hyvin. Lapset on suhtautunu Haidriin tosi hy- vin. Matiaksesta oli vaikeempi nähdä, koska hän oli tässä vaiheessa teini- iässä, joka on aina tietysti vähän haastavampi aika. Matias oli esimerkiksi töissä hankkeessa ja me oltiin paljonkin yhdessä, että mä en itse koe, ole havainnut, että se Matias olisi ottanut jotenkin negatiivisesti ottanut tämän asian. Pienet lapset ovat tykänneet Haidrista ihan hirveesti. Ne ei ehkä osaa ajatellaan, että Haidria ei oliskaan. Ne oli niin pieniä, kun Haidr tuli meille.

Hauska esimerkki, kun lapsilla joskus uhmaa, niin he ovat todenneet, että eivät asukkaan sitten enää äidin kanssa, ja sitten kun heiltä kysynyt, että kuka teistä sitten huolehtii, niin ovat sanoneet, että Haidr huolehtii.

Noh, sanotaan näin, että tätä turvapaikkaprosessia voisi pitää ehkä yhtenä epäonnistumisena. Se on ollut todella haastava, ja se on niin kuin ollut tosi ikävä meille kaikille, koska hänestä on tullut kuitenkin aika läheinen. Niin se, että se on ikuisesti prosessissa. Haidrilla passi on vanhentunut ja ei ole voimassa olevaa henkilöllisyystodistusta. Se turvapaikkaprosessi on ollut henkisesti todella raskas ja mä olen todella huolissani Haidrin jaksamisesta, koska sitä on käyty nyt 3.5 vuotta, ja vielääkään ei tiedetä, onko hänellä olemassa mahdollisuus. Korkein hallinto-oikeus on yli vuoden käsitellyt hänen tapaustaan, ja me ei olla saatu sieltä mitään, me ei tiedetä edes, onko ne ottanut käsittelyyn sitä, palautuuko se Migrille ja mitä ikinä. Että on harmillista, että tänä aikana hänen passinsa esimerkiksi meni umpeen ja hän ei voi saada työperäistä oleskelulupaa. Tällaiset asiat aiheuttavat haasteita.

Ai, millaisia tunnelmia meillä on ollut? Hän oli niin ylpee, kun osasi hoitaa remonttiasioissa auttamisessa, ja sitten meillä on ollut tosi hauskaa. Tottakai meillä on ollut opetushenkistä, että esimerkiksi kaupungilta löydät täältä tätä, ja kun haet opiskelemaan, niin täytät tämän nettisivun näin. Ollaan yhdessä niin naurettu kuin käsitelty tosi monenlaisia asioita.

Haidr on sellainen ihminen, jonka kanssa on kauhean hankala kuvitella riitelevänsä. Että ehkä ne riidat ovat olleet enemmän sellaisia, että jokin asia on tullut ymmärretyksi väärin, ja sitten on mennyt aika pitkäkin aika, ja mä olen tajunnut, että olen ymmärtänyt jonkin asian väärin tai hän on ymmärtänyt jonkin asian väärin. Väärinymmärryksiä paremminkin, mitkä saattaa pitkittyä. Ei meillä ole mitään riitoja, hän on jotenkin niin hirveen tunnollinen ja kiltti.

Todella mielelläni olisin tekemisissä tulevaisuudessa, mikäli muuttaa Suomessa omaan kotiinsa. Haluaisin hirvittävän mielelläni tavata ja tehdä jotakin yhdessä. Kyllä mä koen, että meidän koti on koti myös Haidrille, ja koen, että se on edelleen.

Santeri: Ihan hyvin on meidän kotimajoitus mennyt. Tosi hyvin. En ajattele sitä prosessia jotenkin onnistumisena tai epäonnistumisena. Musta tää on kokonaisuutena sujunut aika hyvin. Ei mulla ole mitään valittamista oikeestaan. En keksi mitään asiaa, että olisi mitenkään mennyt tosi huonosti. Ehkä siinä oli ikään kuin sellainen kiva pieni yhteinen hanke, että hyysätään eli autetaan tässä nyt yhdessä, mikä vaikutti mun ja Tuulikin väleihin, mutta mä en osaa sanoa, että olisiko vaikuttanut Matiakseen, kun hän on niin cool jätkä, että ei se tunnu koskaan mistään sillä lailla hämmästyvän. Matias oli kuitenkin siinä vaiheessa kuitenkin jo aika iso. Noh, ehkä se vähän lähensikin meitä jossain vaiheessa, että Haidr meille muutti. Mutta en mä ny osaa sanoa olisiko sillä nyt jotakin radikaalia muutosta ollut sillä asialla. Että aika samoja ihmisiä nyt aikalailla ollaan. Sen mä kyllä sanon, että se oli kauhen kiva juttu, että Tuulikki halus tämän tehdä, että mä en varmaankaan olis tätä tehnyt. Että se oli hirveen hyvä asia. Siitä täytyy olla kiitollinen.

Tietysti olen huolissani, että mitä korkein hallinto-oikeus päättää tästä asiasta ja mitä sitten tapahtuu, kun päätös tulee. Hallinto-oikeus järjesti kuulemisen tässä asiassa, että Haidr oli siellä oikeusistunnossa. Sitten on nämä aikaisemmat dokumentit. Sinne on toimitettu kaikki mahdolliset paperit. Ja

aikaisemmat kuulemiset. Vastaavia tapauksia on siellä varmaan hirvee määrä.

Että joskus mä ajattelen, kun Haidr ei ole kovin oma-aloitteinen, että kun tiedän muitakin turvapaikanhakijoita, että heissä on tällaisia, että ovat ha- keutuneet esimerkiksi koulutuksiin ja tällaisiin niin tai vaikka suhteisiin suomalaisten kanssa. Haidr on hyvin rauhallinen, pidättyväinen ja suorastaan ujo, että se on vähän niin kuin erilainen, mutta ei sitä voi pitää epäon- nistumisena, vaan että se vain on - ajattelen, että integraatio olisi helpom- paa, jos olisi ulospäinsuuntautunut. Kyllä mä yritän aina välillä kannustaa, mutta sitten ajattelen, ettei se ole niin mun asia, että kyllä mä tiedän, mitä kaikkee se haluaa. Kyllä hän kertoo, että haluaisi tyttöystävän, opiskella ja mitä kaikkee ihmiset nyt haluaa. Mutta se on, että sitä opiskelupaikkaa pi- täisi vain hakee. Pakolaisstatus vakauttaisi niin kuin henkistä voimaa.

Jaa, kaikenlaisia tunnelmia on ollut. Kyllä niitä on nyt siis ollut kaikkia tun- nelmia, mitä nyt muutenkin olisi, että ei se nyt niin Haidrin läsnäolosta. Joskus on ollut ihan hauskaa kyllä. Esimerkiksi se kielen opiskelu on ollut hauskaa. Sellainen vähittäinen ymmärryksen kasvu. Tunnelmat ovat olleet sellaisia kuin elämässä muutenkin. Sen mä nyt muistan aika sellaisena vah- vana tunnejuttuna, että se, kun Haidrin veli kuoli, että se oli jokin tällainen väkivaltainen, jokin erikoinen juttu ja Haidr oli silloin jo meillä. Se oli aika kauhee juttu! Ja sittenhän Haidrin isä kuoli. Joku serkku viestitti koti- maasta, että isäs on sairaana, ja sitten parin viikon päästä tuli viesti, että nyt hän kuoli. Me käytiin sitten jättämässä kynttilöitä hautausmaalla sinne, minne voi jättää muualle haudatuille. Siitä sen veljen kohtalosta se oli kau- huissaan! Että se on siis ainut kerta, kun mä olen nähnyt, että Haidr me- netti kontrollin siinä, että se niin kuin itki. Sitten siitä tuli tätä, että ei hän voi mennä kotimaahansa takaisin, että siellä on tällaista.

Ei tähän asiaan liittyvää riitaa ole ollut. Me ollaan hyvin samanmielisiä asi- oista. Ja ylipäänsäkin meillä ei olla koskaan riideltä arvokysymyksistä. Kun on Tuulikin kanssa ollut samanlaiset arvot, että pitää auttaa. Haidrin muut- taminen meille ei ole aiheuttanut mitään riitoja, päinvastoin.

No, kyllä mä ajattelen, että meidän koti on ollut koti myös Haidrille. Mulla on ollut sellainne kuva, että Haidrilla ei ehkä ole kotimaassaan ollut niin turvallista paikkaa ja ympäristöä ehkä aikaisemmassa elämässään, ja että ehkä se on vasta täällä Suomessa alkanut rakentamaan sellaista itsensä nä- köistä elämää mahdollisesti. Luulisin. Toivottavasti Haidr on kokenut, että kotimme on ollut koti myös hänelle.

Joo, ilman muuta haluan olla Haidrin kanssa tekemisissä tulevaisuudessa- kin. Ehdottomasti! Olen itse asiassa miettinyt, että jos näin käy niin totta- kai, ehdottomasti. Haluan ehdottomasti tehdä hänen kanssaan yhdessä asi- oita. Olen esimerkiksi ajatellut, että jatkaisin hänen kanssaan arabian opin- toja ja kaikkee tällaista.

8.4 Yhteiskunnalliset, sosiaaliset, tiedolliset ja terveydelliset vaikutukset

Tietoperustaosuuden perhe- ja ryhmädynamiikkaosuudessa on käsitelty hyvinvointia. Perhe näki Haidriin kehittyneen monin tavoin hänen saadessaan elää Suomessa ja kotimajoitusperheessä turvassa.

Hyvinvoinnilla tarkoitetaan hyvin monenlaisia asioita. Sillä voidaan ajatella tarkoitettavan muun muassa elinoloja ja yksilön sijoittumista yhteiskunnassa. Lisäksi sillä pystytään ilmentää ihmisen toimintakykyä ja terveyttä sekä hänen motivaatiotaan ja kykyä toimia yhteisössä. Hyvinvoinnista puhutaan myös käsiteltäessä mielenterveyttä, turvallisuutta, onnea ja elämänhallintaa. Olennaisimpana asiana on kokemus elämän mielekkyydestä. (Suoninen, Lahikainen & Pirttilä-Backman 2014, 291.)

Yksilön kokonaisvaltainen arvio suhteestaan itseensä ja maailmaan on kokemuksellista hyvinvointia. Nykyinen kokemus, elämys tai muu vastaava suhteutetaan menneeseen aikaan. Hyvinvointi on siten aikasidonnaista. Tämän lisäksi se on paikka- ja tilannesidonnaista. Ihminen käsittelee mielessään myös tulevaisuuden odotuksia. Hyvinvoinnin kokemusta muuttavat ja pitävät yllä useat eri tekijät. Läpi ihmisen elämän siis rakennetaan hyvinvointia ja pidetään sitä yllä. Kovin pitkäksi aikaa eteenpäin tulevaisuuteen ei sitä voida taata millään erityiskeinoilla. (Suoninen, Lahikainen & Pirttilä-Backman 2014, 291 – 292.)

Matias, Haidr itse, Tuulikki ja Santeri kuvailevat seuraavaksi näkemyksiään ja mielipiteitään, millaisia vaikutuksia Haidriin on ollut, kun hän on saanut asua kotimajoitusperheessä ja osana yhteiskuntaamme.

Matias: Yhteiskunnallisista vaikutuksista voi sanoa, että ku se oppi vähän kieltä, alkoi käymään koulussa oppimassa suomea, ja sitte se sai ilmeisesti työpaikan sillee, että se kävi siivoomassa ihmisten kämppiä. Sai sen työn ilmeisesti jotenkin äidin kautta ja en oo ihan varma. Ja sit Haidr sai rahaa, kävi kaupassa ja oli ihan toimiva osa yhteiskuntaa niin kuin me kaikki enemmän tai vähemmän.

Sosiaalisista vaikutuksista, noh, varmasti Haidr olisi voinut saada lähtökohtaisesti paljon huonommankin tilanteen kuin asua meidän kodissa, koska meillä on siellä tosi paljon ihmisiä, eläimiä ja varmasti tosi hyvä, koska Haidr on sopeutunut kaikkeen mahdolliseen ja myöhemmin elämässä, jos se sattuu muuttamaan sieltä pois, ja sit se ei välttämättä niin ylläty ja säikähdä joitain asioita. Ja on ollu kavereita ja porukkaa, mihin on saanut tutustua ja aika vapaasti on saanu olla ja kehittää itseään.

Tiedollisista vaikutuksista on vähän hankalaa sanoa, ku en puhunu Haidrin kaa varmaan ekaan vuoteen, ja hankalaa kun en tiää minkälainen henkilö Haidr oli ennekuin se oli ollu meillä. Käynyt varmaan jonkinlaista koulua siellä. Opetellut suomea jossain ja oppinut suomea. Ja varmasti kaikenlaista muutakin järkevää tietoa, ja en osaa sanoa, miten Haidr oli kotimaassaan käyny, että oli ihan sivistynyt. En pysty sanomaan, miten se on muuttunut ja kun tullut Suomeen.

Terveydellisten vaikutusten osalta siinä varmaan ollut aika paljon muutoksia esimerkiksi, kun tuli Suomeen niin se oli tosi kauan yksin ja ei nyt ihan yksin, kun siinä oli Santeri, äiti ja lapset. Mutta kun se ei osannut puhua kieltä, ja kun kukaan ei osannu puhua sen kieltä. Eikä se oikein uskaltanu lähteä ulos ja ettiä muita, jotka osaa arabiaa ja jotain vastaavaa.

Ja se oli vuoden jotenkin silleen, että oli meillä talossa ja siinä yhdessä omassa huoneessa. Tuli välillä ulos syömään ja kävi sätkällä. Se varmaan oli vähän hankalaa Haidrille, ja ku se vaan oli niin yksin. Haidr kävi ihan ite kyllä kaupassa ja osti omia ruokiaan. Yöllä sitten kokkaili niitä.

Sitte se sai joitain kavereita, joita mä näin hyvin harvoin, ehkä kerran tai pari, mutta tiedostin niiden olemassaolon. Ja Haidr on ollut hankala ihminen lukea, että tuntunut, että sillä ei ole tunteita tai se on vain niin lahjakas piilottamaan niitä. On vain hymyillyt, kun on kohdattu. En koskaan ole esim nähnyt, että Haidr olisi ollut surullinen tai tälleen, mitä se varmasti on ollut tänä aikana. Vaikea sanoa, kun ei ole nähnyt sellaista Haidrin aivojen sisäistä ajatusmaailmaa.

Haidr: Yhteiskunnallisia vaikutuksia, joo, oon tehnyt vapaaehtoistyötä kirkossa: laittanut virsikirjoja paikoilleen ja kun tullut ihmisiä messuun antanut heille virsikirjoja. Olen tykännyt, tosi hyvä. Olen tehnyt kirkon kummiäidin kanssa. Mä tein tätä ehkä kolme vuotta sitten, en kotimaassani. Kun oli kastejuhla kirkossa, autoin, jaoin virsikirjat. Pestiin ehtoollismaljat taikka kahvilla joskus. Mä tykkään tosi paljon.

Sosiaalisista vaikutuksista voin sanoa, että kyllä. Heillä on niin paljon ystäviä ja kavereita ja sitten kun on juhlat, puhuvat paljon, me olemme yhdessä. Minä vain ujo, minä kuulen tosi paljon, minä vain istun heidän kanssaan. Mutta he keskustelevat paljon ja he ovat kaikki hyviä ihmisiä, ja tietävät tosi paljon asioita ja koska siellä on paljon kirjoja, ihmisiä.

Tiedollisia vaikutuksia on ollut. He kertovat paljon suomen historiaa, ja kun on juhlat he kertovat myös kaikenlaisia asioita. Mä tiedän tosi paljon.

Terveydellisiä vaikutuksia? Joskus he kertovat. Mutta mä en ole sellainen ihminen, joka kysyy tai kiinnosta tällaisia terveysasioita tai puhuu. He kysyy, koska olen vieras. Ei ole. Haidr on sama kuin aiemminkin Haidr.

Tuulikki: Ai, onko ollut yhteiskunnallisia vaikutuksia häneen? Kyllähän hän varmasti on henkisesti varmaan aika suomalainen, että hän sopii tähän yhteiskuntaan kuin ”nenä päähän”. Luterilaisen kirkon hän kokee hyvin

omanaan. Tämä oman tilan oikeus, mitä meissä suomalaisissakin on, ovat hänelle hyvin luontaisia. Myös se vaikuttamismahdollisuus, ja että yhteiskunnalla on mahdollisuus tukea joissakin esimerkiksi koulun käynnissä ja joissakin muissa asioissa, ovat mahdollisesti avanneet hänen silmiään toivottavasti ainakin. Mä yritän saada häntä kovasti taas hakemaan opiskelemaan.

Sosiaalisia vaikutuksia? Onhan sillä ollut tosi paljon varmasti, että se vastaanottokeskuspaikka oli ahdistava paikka. Mä luulen, että hänellä on ollut mahdollisuus rakentaa vähän juuria. Se, että hän on ollut osa meidän perhettä niin se on käsittääkseni ollut hänelle aika tärkeitä. Että onhan hän tämän kautta, ei ainoastaan meidän kautta, vaan yhteisön kautta, kun sai vuosi sitten työpaikan, kun perustettiin tämä siivousrinki. Mä olen nimenomaa ollut huolissani siitä, kun hän ei ollut töissä, vaan hän teki enemmän vapaaehtoistyötä, että kun hän täytti päivänsä vapaaehtoistyöllä niin silloin hänellä oli enemmän sosiaalisia kontakteja kuin työssään siivoajana. Nyt kun hän tekee kotitalouksissa siivoustöitä ja hänen sosiaaliset kontaktinsa ovat tosi kaventuneita, että olen ollut siitä tosi huolestunut, että hänellä ei ole työkareita.

Kyllähän hän on varmasti oppinut tosi paljon. Siis tällaisia yhteiskuntakäytänteitä, ja kun asuu jonkun luona niin siinä oppii sellaista piilotietoa enemmän kuin, jos sä menet jonnekin tunnille. Emme ole mitenkään tietoisesti häntä koulutettu, mutta kyllähän tässä on varmasti imeytynyt monenlaisia kulttuurikäytänteitä.

Fyysisesti hän on huomattavasti paremmassa kunnossa, mitä hän oli tullessaan ja hän on käynyt kuntosalilla. Mutta henkisesti tämä prosessin pituus on ollut tosi raskas.

Santeri. Yhteiskunnallisia vaikutuksia. Noh, eihän Haidr Suomen yhteiskunnan toimintaa ymmärrä yhtään. Se on niin pitkä läksy. Kyllä mä olen yrittänyt selittää näitä kaikkia asioita. Tulee vaalit ja kohta tulee uusi hallitus. Pakolaispolitiikka muuttuu. Onhan se joutunut tätä oikeushommaa pyörittämään.

Sosiaalisia vaikutuksia. Onhan se nyt ihan erilaista asua suomalaisessa perheessä kuin asua jossain vastaanottokeskuksessa. On kuitenkin oma huone ja näkee kuitenkin, miten suomalaiset elää sekä kuulla kieltä. Se, että näkee lasten ja pariskuntien suhteen, perhe-elämän.

Sitten, kun ollaan Tuulikin kanssa molemmat vapaaehtoistyössä kirkossa niin ja sitä kautta Haidrikin sinne vapaaehtoistyöhön, eli sitten se itse jotenkin niin kuin solahti siihen porukkaan sit. Seurakunta on siinä mielessä kiva, kun kukaan ei kysy, miksi sä siellä oot vaan on matalan kynnyksen mesta. Haidr kävi siis itse asiassa lähes päivittäin kirkolla useiden vuosien ajan niin nehän kirkossa myöskin antoi sit sellaisen paperin, että sillä on kirkkoturva, että jos tulee äkkikäännytys niin sitä voi sit suojella kirkossa. Meidän kirkkoherra sanoo, että hän ei hyväksy, jos se käännytetään. Ei varmasti työttömäksi jää, jos Suomeen jää, kun on niin taitava monessa asiassa.

Mä luulen, että tämä on sekä tiedollinen että emotionaalinen. Sit liittyy varmaan enemmän sellaisiin, että mitä Suomessa syödään ja niin edelleen. Sehän oli esimerkiksi yllättynyt siitä, että meillä koirat kävelee sisällä. Että kuuulemma hänen kotimaassaan on paljon koiria, mutta kenellekkään ei tulis mieleenkään, että ne nyt kävelisi sisällä.

Terveydellisiäkö vaikutuksia? Haidr on kyllä muuttunut fyysisemmäksi, että se oli jotenkin niin heiveröinen, kun se tuli. Että sehän on nyt ihan eri näköinen, jotenkin muuttunut lihaksiimmaksi ja vetreämmäksi. Mut kyllä mä tiedän, että häntä psyykkisesti painaa tämä välitila. Mä olen puhunut, että haluan auttaa sitä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni fokus oli kotimajoitusperheen Matias-nuori ja Haidr-turvapaikanhakija. Perheeseen kuuluvat myös vanhemmat ja kaksi alle kouluikäistä lasta. Turvapaikanhakija koettiin osaksi perhettä. Perhe koki, että heidän kotinsa on koti myös hänelle. Samoin turvapaikanhakija ajatteli, että asunto, missä hän asuu, on hänen kotinsa. Kaikki toivoivat, että voisivat tavata toisiaan myös tulevaisuudessa ja tehdä asioita yhdessä. Turvapaikanhakija perusteli asian, että hän koki nimenomaa luottavansa perheeseen, koska sen jäsenet tietävät hänen asiansa parhaiten. Yhteinen toive oli, että Suomesta tulisi suvaitsevaisempi maa ja yhtenä menetelmänä kohti sitä ymmärryksen lisääntyminen esimerkiksi tiedon lisääntymisen kautta.

Tietoperusta opinnäytetyössäni valikoitui siten, että esittelin edellä mainittujen asioiden pohjarakenteita. Se sisälsi kuvaukset perhekokonaisuuden asioista: perhedynamiikasta, tunteista, hyvinvoinnista, sosiaalisuudesta ja ryhmien välisestä dynamiikasta. Toisena osa-alueena oli nuoren elämään liittyvien tekijöiden tuominen esille. Tämä osio sisältää nuoren kehitysvaiheet, ajattelun ja sosiaalisen kehityksen. Turvapaikanhakijan sopeutuminen Suomeen on tavoitteena yhteiskunnassamme monissa eri tahoissa. Siksi tietoperusta sisälsi osuuden turvapaikanhakijataustaisen kotouttamisesta, kotoutumisesta, kielitaidon kehittymisestä ja ammatillisesta koulutuksesta. Pohdin myös, kuinka turvapaikanhakija oleskeluluvan saatuaan ja muutettuaan eri maasta sekä kulttuurista maahamme voi liittyä kokemaan olonsa suomalaiseksi kansuomalaisten keskuudessa.

Haastattelemallani kotimajoitusperheellä oli erittäin hyvät lähtökohdat majoittaa vieraasta maasta ja kulttuurista tuleva henkilö, joka puhui eri kieltä. Perheen jäsenet olivat eläneet entuudestaan monietnisyyden parissa. Perheen isällä oli suuri motivaatio opettaa Haidrille suomea ja opetella itse arabiaa. Näin heidän kommunikointinsa eteni siihen tilanteeseen, että he pystyivät puhumaan aluksi ihan perusasioita ja myöhemmin syvällisemmin lisätäkseen yhteisymmärrystä. Haidr oppi myös englantia, jota perheen Tuulikki-äiti puhui sitä hänelle suomen ohella.

Kotimajoitusperhe oli ollut aktiivinen monen eri toiminnan tasolla niin kotiooloissa kuin eri paikoissa käyden. He olivat myös keskustelleet Suomen historiasta, tavoista ja yhteiskuntamme rakenteesta. He olivat viettäneet juhlia, ja kotona oli käynyt perheenjäsenten kavereita, ystäviä ja sukulaisia. Tällä yhteisellä elämäntavalla oli monenlaisia hyötyjä niin kyseisiin hetkiin yhdistämään heitä yhdeksi perheeksi kuin turvapaikanhakijan kannalta pidemmälle tulevaisuuteen. On tapahtunut tavallisen elämän myötä merkittävää esikotouttamista.

Tällä on mielestäni ollut laaja-alaiset psyykkistä hyvinvointia parantavat vaikutukset turvapaikanhakijaan. Työn tekeminen niin vapaaehtois- kuin kotityönäkin sekä kulttuuriasioihin eläytyminen ovat terapeuttisia. Keskustelut ihmisten kanssa kodissa antanevat Haidrille lisää rohkeutta kommunikoida suomeksi myös muualla. Kyseinen turvapaikanhakija on ujo, mutta sosiaalisissa kanssakäymisissä hän rohkaistuu ja integroituu paremmin yhteiskuntaamme kuin vastaanottokeskuksessa elävät henkilöt. On todettu, että turvapaikanhakijataustaisen kanssakäyminen kantasuomalaisten nuorten kanssa auttaa häntä kotoutumisessa.

Turvapaikanhakija ilmaisi useaan kertaan haastattelussa, että hän miettii aina, kuinka voisi auttaa perheessä. Tämä johtui siitä, että hän koki heidän auttaneen häntä niin paljon ja he ovat niin hyviä ihmisiä. Hän korosti kuitenkin, ettei se johdu siitä, että hän saa asua kodissa. Silti ajattelen hänen kokeneen liiallista kiitollisuudenvelkaa. Hän on luonteeltaan hyvin kiltti ja työkseen hän siivoaa yksityiskoteja, mikä on raskasta työtä. Toisaalta hän saa paljon myönteistä palautetta asuntojen omistajilta. Jäin pohtimaan, osaako hän vastata ”ei, en nyt jaksaa”, kun häneltä kysytään, haluatko auttaa.

Kotimajoitusperheessä oleva nuori oli oppinut hieman arabian kieltä ja turvapaikanhakijan kotimaahan ja kulttuuriin liittyviä asioita. Kyseiselle nuorelle oli opetettu suvaitsevaista asennetta ja laajakatseisuutta. Hän oli tottunut elämään monietnisessä

ympäristössä. Tällä nuorella oli mielestäni hyvä päättely- ja empatiakyky. Hän esimerkiksi kertoi, ettei ole halunnut puhua omista ongelmistaan turvapaikanhakijalle, koska koki hänellä olevan omassa elämässään tarpeeksi omia murheita. Nuori koki saaneensa uuden kaverin turvapaikanhakijasta. Perheen nuori osoittikin sen muun muassa pelaamalla lauta- ja korttipelejä hänen kanssaan pitkäjänteisesti pelin säännöt opettamalla ja eri kieliä käyttämällä. Hän kertoi, että voi ajatella tulevaisuudessa majoittavansa turvapaikkaa hakevan henkilön omaan kotiinsa. Mielestäni tämä pohjautui sille, että tämä kokemus Haidr-turvapaikanhakijan asumisesta heidän kodissaan oli ollut niin hyvä kokemus ja nuorella on halu auttaa avun tarvitsijaa. Nuori näki laaja-alaisesti kotimajoittamisen vaikutukset, kuten tulososuudesta on luettavissa. Hän toivoi, että suomalaiset olisivat suvaitsevaisempia.

Voi sanoa, että kotimajoitusperheessä asuvat turvapaikanhakijat saavat erittäin hyvän esikotoutuksen verrattuna vastaanottokeskuksessa asuviin. Haidr oppi kielien lisäksi suomalaisia tapoja, paljon tietoa yhteiskunnastamme ja maamme historiasta. Hän oppi, kuinka kaupungissa liikutaan ja miten työyhteisöissä toimitaan sekä suomalaisen perheen naisen ja miehen rooleista. Tuulikki oli hyvä malliesimerkki naisesta, joka ei ole ainoastaan keittiössä laittamassa ruokaa vaan tekee myös remontteja ollen siinä päävastuunkantajana.

Kotimajoittajaksi alkaminen vaatii tiettyä hyvinvointia majoittajataholta. Tutkimuksessani oli kohteena perhe, mutta myös yksi henkilö voi majoittaa turvapaikanhakijan asumaan kanssaan. Hyvinvoinnilla tarkoitan riittävää vakautta olosuhteissa. Ei pidä ryhtyä kotimajoittajaksi, mikäli esimerkiksi elämässä on jokin kriisi. Hyvinvointia on perustekijöiden löytyminen asunnosta eli turvapaikanhakijalla pitäisi olla mahdollisuus omaan rauhaan ja yksityisyyteen. Hän tarvitsee mieluiten oman huoneen, koska taustalla saattaa olla hyvinkin raskaita kokemuksia.

Kotimajoittaminen vaatii myös riittävää sosiaalisuutta ja kykyä hoitaa perusasioita kuten turvapaikanhakijan opastamisen paikkakunnalla elämiseen. Turvapaikanhakija tarvitsee esimerkiksi tietoja, kuinka julkisilla liikennevälineillä liikutaan sekä mistä löytyy kaupat ja harrastuspaikat. Kotimajoittajat saattavat joutua tilanteeseen, että turvapaikanhakuprosessiin tarvitaan oma työpanoksensa kuten tutkimassani kotimajoitusperheessä. Kotimajoitusperheen isä kävi yhdessä turvapaikanhakijan kanssa se-

littämässä tuomareille perusteluita, miksi hän tarvitsisi turvapaikan. Tätä ei kuitenkaan kotimajoittajilta edellytetä, mutta kyseinen perhe oli ollut hyvin auttavainen ja aktiivinen tälläkin osa-alueella.

Opinnäytetyöni tilaaja oli Kotimajoitusverkosto. Sain haastattelujen kautta vastauksia asioihin, mitä tilaaja toivoi työn kautta selviävän. Ilmapiiristä kodissaan he kertoivat, että oli ollut ihan normaaleja tunnelmia, hauskaa, opetushenkisiä hetkiä ja siitä, kuinka Haidr oli ollut ylpeä, kun hän oli osannut tehdä jotakin auttaessaan perhettä. Perheen Santeri-isä kertoi Haidrilla olleen valtava suru, kun hän kuuli veljensä kuolemasta. He olivat tehneet yhdessä surutyötä. Matias nuori kuvaili tunnelmista, että hyvin samanlaisia kuin ilman Haidr-turvapaikanhakijaakin. Matias-nuori koki, että Haidr oli kiitollinen, kun saa olla heillä.

Kaikki kokivat kotimajoittamisen sujuneen hyvin. Eräänä onnistumisena perheen Tuulikki-äiti kertoi sen, että oli syntynyt hyvä ja luontainen luottamus heidän kesken. Haastateltavat miettivät, oliko epäonnistumisia tai onnistumisia. Asiat olivat menneet eteenpäin vaihe vaiheelta, ja mahdolliset ongelmatilanteet oli ratkaistu aina, kun sellainen kohdalle sattunut. Kuitenkin vanhemmat mainitsivat epäonnistumisena turvapaikanhakuprosessin. Se oli kestänyt 3,5 vuotta ja he eivät tiedä, milloin päätös voi saapua. Tuulikki kertoi, että se oli aiheuttanut haasteita. Tälle asialle vanhemmat eivät kuitenkaan voi mitään, eli se ei ole heidän kotimajoittamisestaan syntynyt epäonnistuminen, vaan synnä on Suomen korkeimman hallinto-oikeuden hitaus tehdä päätöksiä. Valituksia siellä on paljon ja päättäjiä liian vähän.

Esitän kotimajoitusverkostolle seuraavia kehittämideoita. Sen yhteydessä toimii seitsemän paikallisverkostoa ja 4000 vapaaehtoista henkilöä. Kotimajoitusverkoston henkilökunta voisi kouluttaessaan vapaaehtoisia tuoda yleisellä tasolla kotimajoitusperheen nuoren osaa esille. He voisivat esitellä tiivistetyksi asioita murrosikäisen elämänvaiheesta, ja siitä minkälainen vaikutus sillä voi olla elämäntilanteisiin kotimajoitusperheessä. Kaikilla vapaaehtoisilla ei ole lasta, joka on nuoruusiän läpikäynyt, joten heiltä voi puuttua tietoa, näkemyksiä ja kokemuksia. Voisiko Kotimajoitusverkosto tehdä pienen tiivistetyn esitteen nuoren elämästä kotimajoitusperheessä? Tämä voisi olla luettavissa yhdistyksen nettisivuilla.

Kotimajoitusverkosto voisi pyytää vapaaehtoisia tekemään havaintoja myös nuoren osasta perheessä, ei ainoastaan kotimajoittajan ja turvapaikanhakijan yhteiselosta.

Voivatko vapaaehtoiset olla tukemassa myös nuoren elämää kotimajoitustilanteessa? He voisivat kannustaa ja antaa arvokasta tietoa.

Mitä olisin voinut tehdä paremmin opinnäytetyössäni? Kysymyksiä nuorelle ja vanhemmille olisi voinut olla vähemmän. Olen kiinnostunut sosiaalipsykologiasta ja opiskellut sitä. Se oli luonnollinen viitekehys tutkimukselle, koska se tutkii ryhmän sisäistä ja niiden välistä psykologiaa. Siksi halusin tehdä tutkimukseni yhdestä kotimajoitusperheestä. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut haastatella vain nuoria, esimerkiksi 3 – 5 nuorta, jotka olisivat olleet eri ikävaiheissa. Tällöin olisin saanut erilaista tietoa. Olisin voinut pyrkiä tekemään johtopäätöksiä, miten kukin ikävaihe on vaikuttanut kotimajoittamiskokemuksiin.

LÄHTEET

- Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilen, Risto 1999. Nuoren aika. 1. painos. Porvoo: WSOY.
- Ahokas, Marja & Ferchen, Maija & Hankonen, Nelli & Lautso, Anita & Pyysiäinen, Jarkko 2008. Sosiaalipsykologia. 1.painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Ahokas, Marja 2014. Ryhmien väliset suhteet. Teoksessa Eero Suoninen & Anna-Maija Pirttilä-Backman & Anja Riitta Lahikainen & Marja Ahokas Arjen sosiaalipsykologia. 1. – 4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 219 – 242.
- Aittola, Tapio 2000. Nuorten arkipäivän oppimisympäristöt. Teoksessa Leena Laurinen (toim.) Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus- ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. 2.painos. Juva: Atena kustannus, 183 – 185.
- Bronfenbrenner, Urie 1981. Sosialisatitotutkimus. Suom. Pirkko Ikonen. Espoo.
- Bronfenbrenner, Urie 2018. Ekologisten järjestelmien teoria. Suom. Anne Toppi. Teoksessa Ross Vasta (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. 4.painos, 221 – 280.
- Castaneda, Anu & Mäki-Opas, Johanna & Jokela, Satu & Kivi, Nina & Lähteenmäki, Minna & Miettinen, Tanja & Nieminen, Satu & Santalahti, Päivi & PALOMA-asiiantuntijaryhmä 2018. Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa PALOMA-käsikirja. Helsinki.
- Dunderfelt, Tony 2006. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 9. – 13. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14. uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu. Yhteisöpedagogikoulutus. Opetussuunnitelma 2018 – 2024. Viitattu 16.5.2019. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2018/08/Yhteis%C3%B6pedagogi-AMK-OPS-2018-24.pdf>

Hämäläinen, Ulla & Kangas, Olli 2010. Johdanto: Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tarkastelua. Teoksessa Ulla Hämäläinen & Olli Kangas (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 25.

Jallinoja, Riitta (toim.) 2009. Vieras perheessä. Helsinki.

Juusola, Mervi 2010. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Juutilainen, Marjatta & Rautio, Marjatta 2016. Näin Suomi muuttui – katso miten turvapaikkakriisi eteni ja näkyi vuonna 2015. Yle uutiset. Kotimaa. Viitattu 26. 3. 2019. <https://yle.fi/uutiset/3-8595369>

Kauppila, Reijo A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY

Kopakkala, Aku 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki.

Koskimäki, Tarja 2004. Maahanmuuttajien ammatillinen koulutus. Teoksessa Ulla Aunola (toim.) Maahanmuuttajat ammattia oppimassa. 1.painos. Helsinki, 10 - 11.

Kotimajoitusverkosto 2019. Viitattu 22. 3. 2019. <https://kotimajoitusverkosto.fi/maajoita/>

Kotouttaminen. Keskeiset käsitteet. Viitattu 5. 5. 2019. <https://kotouttaminen.fi/keskeiset-kasitteet>

Kuikka, Katri 2019. Matkalla 2013 – 2017. Nuorten kokemuksia Plan International Suomen Matkalla-hankkeesta. Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogien perustutkinnon opinnäytetyö. Viitattu 1.5.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/159751/Kuikka_Katri.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Maahanmuuttovirasto 2019. Maahanmuuttoviraston vuoden 2016 tilastot: päätöksiä tehtiin ennätysmäärä. Viitattu 12. 4. 2019. https://migri.fi/artikkeli/-/asset_publisher/maahanmuuttoviraston-vuoden-2016-tilastot-paatoksia-tehtiin-ennatysmaara

Maahanmuuttovirasto. Sanasto. Viitattu 12. 4. 2019. https://migri.fi/sanasto#U_fi

Malinen, Kaisa & Rönkä, Anna 2009. Mihin aika riittää? Teoksessa Anna Rönkä & Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-kustannus, 179 – 202.

Malinen, Kaisa & Rönkä, Anna & Lämsä, Tiina & Tolvanen, Asko 2009. Päiväkirjamenetelmä Paletti-tutkimuksessa. Teoksessa Anna Rönkä & Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-kustannus, 21 – 37.

Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3.uudistettu painos.

Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa-koulutusmateriaali 2019.

Mitä on kulttuuri. Kulttuurin määritelmiä. Viitattu 8. 5. 2019.

<https://peda.net/kol/foorumi/m/mkk/t2kk/mit%C3%A4-on-kulttuuri>

Niemistö, Raimo 2000. Luovuus ja kehitysehdot. 4. korjattu painos.

Nuorisolaki 2016. Viitattu 21.4.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Nurmi, Jari-Erik 2000. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Paula Lyytinen & Mikko Korhonen & Heikki Lyytinen(toim.) Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissään. 1. – 4.painos. Helsinki: WSOY, 256; 265 – 266.

Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2015. Ihmisen psykologinen kehitys. 6. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nurmiranta, Hanna & Leppämäki, Päivi & Horppu, Sari 2011. Kehityopsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. 3.painos. Helsinki: Kirjapaja.

Pihlaja, Saara 2017. Nuoret turvapaikanhakijat tarvitsevat monipuolista kotouttamista. Teoksessa Veronika Honkasalo, Karim Maiche, Henri Onodera, Marja Peltola & Leena Suurpää(toim.) Nuorten turvapaikanhakijoiden elämää vastaanottovaiheessa. Helsinki, 39 – 41.

Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Kirsti Karila & Jarmo Kinos & Jorma Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 204 – 205.

Rissanen, Pekka & Partanen, Leila & Pitkänen, Sari & Teppo, Teresa & Salmela, Tuula 2004. Sillanrakentajat. Nuorisotyöttömyyteen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen kohdistuneiden projektien arviointi suurilla kaupunkiseuduilla. Helsinki.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Rönkä, Anna & Laitinen, Katja & Malinen, Kaisa 2009. Miltä arki tuntuu? Teoksessa Anna Rönkä & Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-kustannus, 204 – 205.

Siegel, Daniel J. 2014. Brainstorm. Nuoruuden aivomyrskyn voima ja merkitys. Suom. Teija Hartikainen. Helsinki: Basam Boks Oy.

Sisäministeriö 2019. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Viitattu 1. 5. 2019. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Suoninen, Eero & Lahikainen, Anja Riitta & Pirttilä-Backman, Anna-Maija 2014. Hyvinvointi ja pahoinvointi. Teoksessa Eero Suoninen & Anna-Maija Pirttilä-Backman & Anja Riitta Lahikainen & Marja Ahokas Arjen sosiaalipsykologia. 1.-4.painos. Helsinki: Sanoma Pro, 291-292.

Syrjälä, Leena & Ahonen, Sirkka & Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1. – 3. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Turunen, Kari E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Valli, Raine (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtonen, Sanna 2019. Tekstiviestikeskustelu 29. 4. 2019.

Vilka, Hanna & Saarela, Maria & Eskola, Jari 2018. Riittääkö yksi? Tapaustutkimus kuvaajana ja selittäjänä. Teoksessa Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 195 – 200.

LIITE 1 KYSYMYKSET TURVAPAIKANHAKIJALLE

1. Minkä ikäinen olet?
2. Mistä maasta muutit Suomeen?
3. Mitä teet työksesi?
4. Mitä harrastat?
5. Mistä pidät?
6. Mistä suomalaisista asioista pidät?
7. Mistä et pidä?
8. Mistä suomalaisista asioista et pidä?
9. Missä vastaanottokeskuksessa asuit?
10. Muistatko, kun sinulle ehdotettiin kotimajoitusta suomalaisessa perheessä?
11. Miltä se tuntui ja mitä ajattelit?
12. Miltä alkuaika perheessä tuntui?
13. Miten elämäsi muuttui, kun asuit perheessä?
14. Mikä muuttui mukavampaan suuntaan?
15. Mikä muuttui kurjempaan suuntaan?
16. Pystyitkö olemaan oma itsesi perheessä?
17. Millä tavoin tutustuminen perheen kanssa alkoi?
18. Kuinka se alkoi nuoren kanssa?
19. Kuinka kommunikoit perheessä?
20. Kuinka se alkoi nuoren kanssa?
21. Millaisena koit sen, että perheessä asuvat puhuivat eri kieltä?
22. Kuinka koit sen, että perheessä asuvat olivat eri kulttuurista?
23. Mitä kaikkea olet tehnyt yhdessä heidän kanssaan?
24. Mitä olet tehnyt yhdessä nuoren kanssa?
25. Koetko asuinpaikkasi kodiksesi?
26. Kuinka ystäväsi ovat suhtautuneet, että asut suomalaisessa perheessä?
27. Ovatko he tavanneet heitä?
28. Mitä sukulaisesi ovat ajatelleet, kun asut suomalaisessa kodissa?
29. Oletko oppinut jotakin kotimajoitusperheeltäsi?
30. Oletko oppinut jotakin nuorelta?
31. Mitä koet opettaneesi heille?
32. Mitä olet opettanut nuorelle?

33. Minkälaisia tunteita teillä on ollut, kun olette olleet yhdessä?
34. Minkälaisia vaikutuksia sinuun on ollut, että olet saanut asua perheessä?
 - a) sosiaalisia
 - b) tiedollisia
 - c) terveydellisiä
 - d) yhteiskunnallisia
35. Mistä asioista olet puhunut perheen kanssa?
36. Mistä olet puhunut nuoren kanssa?
37. Onko sinun ongelmiasi tai murheita voitu puhua tarpeeksi?
38. Onko sinua voitu auttaa tarpeeksi?
39. Onko teillä ollut riitoja perheessä, missä sinä olet ollut osallisena jotenkin?
40. Jos saat turvapaikan ja muutat omaan kotiisi, haluatko olla tekemisissä perheen kanssa?
41. Miten toivoisit suomalaisten suhtautuvan teihin?
42. Mitkä asiat saavat sinut iloiseksi?

LIITE 2 KYSYMYKSET NUORELLE JA VANHEMMILLE

1. Minkä ikäinen olet?
2. Nuorelle: Mitä koulua käyt ja millä luokalla olet?
3. Vanhemmille: Mikä on koulutuksesi ja mitä teet työkseksi?
4. Mitä harrastat?
5. Mitä harrastat?
6. Kerro perheestäsi
7. Nuorelle: Minkälainen nuori olet?
8. Vanhemmille: Kerro, millainen aikuinen olet.
9. Mistä pidät?
10. Mistä et pidä?
11. Mitä tykkäät tehdä?
12. Minkä verran olet ollut tekemisissä ulkomaalaisten kanssa aiemmin elämässäsi?
13. Muistatko tilanteen perheessänne, kun ensimmäistä kertaa puhuttiin siitä, että otettaisiinko teille turvapaikanhakija asumaan?
14. Kysyttiinkö sinun mielipidettäsi asiasta?
15. Mitä mieltä olit? Kuvaile tuntemuksiasi, mikäli muistat.
16. Minkä verran koit, että mielipiteelläsi oli vaikutusta päätökseen?
17. Kuinka ihan aluksi suhtauduit asiaan aikana, kun turvapaikanhakija ei vielä asunut kodissanne?
18. Miten elämä kotona muuttui, kun turvapaikanhakija muutti teille?
19. Mikä muuttui mukavampaan suuntaan?
20. Mikä muuttui kurjempaan suuntaan?
21. Minkälaisena koit elämän? Pystytkö olemaan oma itsesi kodissasi?
22. Millä tavoin tutustuminen sinun ja turvapaikanhakijan välillä käynnistyi?
23. Kuinka kommunikoit hänen kanssaan? Minkälaisena sen koit?
24. Miten koit sen, että hän puhui sinulle vierasta kieltä ja tuli eri kulttuurista?
25. Miten koit sen, että kotiisi muutti uusi ihminen?
26. Mitä kaikkea sinä olet tehnyt yhdessä hänen kanssaan?
27. Kaikille kysymys eriteltyinä, mitä muut henkilöt ovat tehneet hänen kanssaan?
28. Mitä olette tehneet yhdessä ihan koko perheen kanssa?

29. Koetko sinä, että kotisi on myös hänen kotinsa?
30. Kuinka kaverisi, ystäväsi ja sukulaisesi ovat suhtautuneet tilanteeseen, kun kodissasi asuu turvapaikanhakija? Kertoisitko esimerkkejä?
31. Ovatko he ottaneet kontaktia jollain tapaa häneen? Miten?
32. Ovatko he kertoneet suoria mielipiteitään sinulle, hyviä tai huonoja, turvapaikanhakijasta tai tilanteesta kodissanne?
33. Miltä se on sinusta tuntunut? Onko sillä ollut vaikutusta suhteisiinne?
34. Ovatko he tehneet yhdessä jotakin hänen kanssaan?
35. Oletko oppinut jotakin turvapaikanhakijalta? Mitä?
36. Mitä koet mahdollisesti opettaneesi hänelle? Kertoisitko esimerkkejä?
37. Missä asiassa koet, että olette onnistuneet?
38. Onko ollut epäonnistumisia? Minkälaisia?
39. Kertoisitko joitakin kuvauksia, minkälaisia tunnelmia teillä on ollut turvapaikanhakijan läsnä ollessa?
40. Minkälaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia näkisit ja kokisit olleen sinuun, kun turvapaikanhakija on asunut teillä?
41. Edellä oleva kysymys myös eriteltyinä koskemaan kaikkia haastattelemani henkilöitä.
42. Minkälaisia vaikutuksia arvelet sillä olevan turvapaikanhakijaan, kun on saanut asua kodissanne?
 - a) sosiaalisia vaikutuksia?
 - b) tiedollisia vaikutuksia?
 - c) fyysisen ja psyykkisen terveyden vaikutuksia?
 - d) yhteiskunnallisia vaikutuksia?
43. Minkälaisia vaikutuksia uudella tilanteella perheessänne on ollut sinun ja muiden perheenjäsenten väleihin?
 - a) myönteisiä?
 - b) kielteisiä?
 - c) neutraaleja?
44. Onko ollut riita tai riitoja? Mistä? Miten ne on ratkenneet?
45. Onko elämäntilanne perheessänne tuonut jotain uutta suhteisiinne? Minkälaisia asioita?

46. Mistä asioista olette keskustelleet? Kertoisitko joitakin esimerkkejä, mitä päällimmäisenä mieleesi tulee? Erittelin edellä olevan koskemaan kaikkia henkilöyhdistelmiä erikseen.
47. Mistä asioista olette keskustelleet kaikki yhdessä?
48. Koetko, että olette voineet keskustella riittävästi mahdollisista ongelmatilanteista?
 - a) koko perhettä koskien?
 - b) sinun asioitasi koskien?
49. Nuorelle: Koetko, että Tuulikki-äiti ja Santeri-isä ovat voineet tukea ja auttaa sinua yhtä paljon kuin aikaisemminkin verrattuna aikaan, kun turvapaikanhakija ei vielä asunut teillä?
50. Millä tavoin ajattelet teidän kotimajoittamisen sujuneen käytännössä?
51. Haluatko olla yhteydessä turvapaikanhakijaan hänen mahdollisesti muutettuaan omaan kotiinsa tulevaisuudessa?
52. Haluaisitko mahdollisesti tavata häntä sitten ja tehdä jotakin yhdessä?
53. Haluaisitko itse majoittaa turvapaikanhakijan tulevaisuudessa kotiisi? Miksi kyllä tai ei?
54. Suomessa on rasisteja ja niin kutsuttuja suvakkeja. Ajatellaan asteikkoa 1 – 10, että ääri- rasisti on numero 1, joka ei halua yhtään Suomeen lisää turvapaikanhakijoita ja nämä, jotka täällä nyt ovat pitäisi karkoittaa. Numero 10 on suvakki, joka sanoo, että tervetuloa maahan. Missä kohtaa asteikkoa sinä olet? Kuinka perustelet asian?
55. Miten tämä asenteesi on muotoutunut?
56. Miten toivoisit Suomessa ihmisten suhtautuvan turvapaikanhakijoiden ja pakolaisiin?
57. Minälaisia poliittisia päätöksiä toivot?
58. Kuinka toivot Migrin, maahanmuuttoviraston, toimivan tehdessään päätöksiä turvapaikanhakijoista?
59. Haluatko/haluaisitko olla itse mukana päättämässä jotakin kanavaa pitkin, esimerkiksi politiikassa?
60. Mitkä asiat saavat sinut iloiseksi?

